Scripsit, Mediolani tenente Francisco Sforcia. qui A° 1450° Ducatu' illu' invasit videsis fol. 24. ..

Iacobi Bracellei Genuenſis Lucubrationes

De bello Hiſpanienſi libri quinq;.
De claris Genuenſibus libellus vnus.
Deſcriptio Lyguriæ libro vno.
Epiſtolarum Lib.vnus.
Additumq; diploma miræ antiquitatis Tabellę in agro Genuenſi repertę.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE N. ROMA

Vęnundantur cũ Gratia & priuilegio in triennium
in ędibus Io.Badii Aſcenſii.

Aug. Iuſtinianus Genuenſis, Dominicę obſeruationis ꝓfeſſor Epiſcopus Nebienſiũ, Renato de Sabaudia, Magno Francię Magiſtro. S.

QVi diuitias ſummum bonum, & aulicos honores felicitatem eſſe putant, humaniſſime Princeps, nõ ſolũ mirabuntur, ſed & dãnabunt (ſcio) cõſiliũ meũ: ꝙ tibi ad pręfecturã Regii prętorii euecto, hoc eſt ad totius Gallorũ Regni adminiſtrationẽ, obtulerim aliquid legẽdum. Verũ quantũ hi meũ reprębendẽt inſtitutũ, tantũdem, quin & longe magis, laudabũt (ni me fallat opinio) illi, quibus perſuaſum eſt, eruditionẽ vnã & ſolam eſſe: cui humanis in rebus iure immortalitas debetur, & diuinitas, vti apud Plutarchum legimus, παιδεία τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἀθάνατον καὶ θεῖον. Noſtris enim in rebus ſola immortalis & diuina eſt eruditio. Cum enim humana omnia ętate minuantur, ſenectute vero tabeſcãt & eſſe deſinant, μόνος γὰρ ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ, ſolus intellectus eſt qui vetuſtate pubeſcat, καὶ ὁ χρόνος τὰ ἄλλα πάντα ἀφαιρῶν τῷ γήρᾳ προστίθησι τὴν ἐπιστήμην. Et cum tẽpus oĩa alia auferat, ſcientia ſenectute augeſcit. Donato igitur tibi q̃q̃ nolenti, & ſupra æſtimatũ hoĩm & opinionẽ renitenti principe hoc magiſtratu, inter labores & curas maximas qb⁹ neceſſe eſt te nõ detineri mõ & implicari, ſed pene obrui: cogitabã ꝓ mea in te obſeruantia aliquid offerre, ad quod diuertere poſſes veluti ad animi relaxationẽ, ac laborũ & curarũ remiſſionẽ. Et cũ multa ſuccurrerẽt, ante oĩa placuerunt nõnulla opuſcula Iacobi Bracellei ciuis mei, quę (vt vno dicã verbo) digna ſũt vt

a te & tui ſilib⁹ legant. Nã preterq̃ ꝙ in eis viſit ſumma eloquentia,grata facilitas,ac faſtidii expultrix iocunda varietas:referta ſunt exẽplis q̃ mire cõducũt ad populos recte regẽdos,atq; rẽpublicã ſine inuidia adminiſtrãdã.In quib⁹ cõperies fuiſſe & ex Regib⁹ & ex ſũmis Põtificibus,q etſi maximis diſtraherent occupatiõib⁹, ſingulis tñ dieb⁹ lectioni operã darẽt.Sed & ex Imperatoribus exercituũ,qui ea ipa die qua ęquo Marte cũ hoſte dimicarunt,& lectitarunt,& ſcripſerunt.Tantã dubio procul συζυγίαν & cõnexionẽ ſemp habuiſſe rerũ gerendarũ adminiſtrationẽ,& auctorũ lectionẽ cẽſuere ſapiẽtes.Nequaq̃ vero pergã aut laudibus extollere, aut magnifacere ciuis mei vigilias.Primũ ne videar patrię affectiõe trahi,deinde ꝙ ſuã ſecum laudẽ,& quidẽ egregiã ſerant: vt pote de quibus Philippus ille Beroaldus aliqñ ad me ſcripſerit:viſa ſibi Bracellei orationẽ Cęſaris pſimilem: in qua nimirũ & verba reb⁹ & res verbis mirifice rñderẽt: addiditq; ſeculo hoc nr̃o naſutiore(vtar enim eiuſdẽ verbis)paucos reperiri municipi meo anteponendos. Qd reliquũ eſt,obſecro te mi Renate Princeps clęmẽtiſſime, accipe munuſculũ iſtud ceu monumentũ & pignus amoris erga te mei.Et ſi dabit(quod De⁹ faciat)vel tibi vel liberis tuis Claudio,& Honorato, præclarę adoleſcentibus indolis,quãdoq; ex amœniſſimo Bracellei viridario flores vel fruct⁹ aliquos legere, Deo ſeruatori noſtro, a quo cuncta bona ꝓcedunt,referendũ cenſe. Vale,Parthiſiis Idibus Aprilis.M.D.XX.

Hiſtoria eſt annorū 24 si ab Alfonſi 4° incipias: Sin a Ferdinando ejus patre. 32. Alfonsi anno 4° erat annus 1420: Desinit autem historia A° 1444.

IACOBI BRACELLEI GENVENSIS IN HISPANIENSE BELLVM PRAEFATIO.

INTER maxima plurimaq; literarum beneficia, quarum indulgentiſſimus generis humani parens Deus, inuentionem: & vſum ideo mortalibus contulit: vt pluribus ac validioribus auxiliis animos noſtros ad amorē virtutis erigeret: hiſtoria profecto in poſtremis habenda non eſt. Nam vt omittā voluptatē: cuius expers eſſe nulla certe poteſt: quis eſt qui ſine aliquo tandem fructu hiſtoriā legat? Hæc docet non modo rerum ac temporum ordinem, ſed quod longe pluris habendum eſt, quibus artibus, quibuſq; cōſiliis imperia creuerint quibus contra vitiis infracta corruerint. Quæ hominē virtutes in nomen ac famam euexerint. Et ne nunc id agere videar: & cognitionē rerū geſtarū: quę & a multis & accumulate laudata eſt: nouis laudibus perſequi velim: nihil eſt deniq; quod homini vel appetendum vel vitandum ſit: cuius non inuenias apud hiſtoricos vera documenta. Verum cum hęc ex omnibus ꝑpe ſcriptoribus conſequare: illa ſane prę oībus hiſtoriis vberiores cuiq; fruct⁹ affert: ex qua maiorum noſtrorum virtutes ac laudes: & quæ illi præclare geſſerint: legentes intuemur. Habent fateor externorum quoq; regum ac populorū egregia facinora: & ſua ad virtutem incitamēta: noſq; haud negauerim poteſt Aſſyrius, Perſa, Gręcus ad honeſti amorem allicere. At dum nóſtrorū prudentiā: fortitudinem, iuſtitiam, moderationem, animi magnitudinem, mādata literis admiramur: ſubit animū æmulatio: & quædam veluti neceſſitas ne degeneres: neve illorū abſimiles videamur. Hæc me itaq; ratio cōmouit vt id bellum qđ cum Alfonſo maximo citerioris Hiſpaniæ Rege, multos per annos geſtum eſt: poſt̄eris prodo-

Hiſtorię bona.

rē.Non q̄ inter plurima bella quæ Genuēſis populus aduerſus Piſanos, Venetos,Reges Cyprios,aliaſq; gentes ſuſcepit:hoc vnum vel maximū fuerit,vel memoria digniſſimū: ſed illa ſuorū tēporū ſcriptores nacta ſunt : qui qualicunq; orōne rerum exitus ſimplici ac nuda veritate tradiderunt. Hoc vero quod ſeculo noſtro geſtum eſt: nemo hactenus tractaſſe dicitur. Res ſane indigna & merito ætati noſtrę obiectāda: ſi memorabilis ſane belli cognitione: vel noſtrorum tēporū negligentia: vel ſcriptoris inopia poſteritatem defraudaret.

HISPANIENSIS BELLI LIBER PRIMVS.

Ioānes Rex

IOanni vlterioris Hiſpanię Regi: qui currentis equi lapſu exanimatus eſt: duo filii ſuperſtites fuere Henricus,& Ferdinādus: quorū natu maior Henricus patri ſuccedens:cum difficilem in morbum incidiſſet, in ipſo iuuentę flore prereptus eſt: relicto vnico filio Ioanne admodum puero:cuius tutelā ſimulq; & regni curam, fratri moriēs

Ferdinādꝰ

cōmiſit.Ferdinandus vir fide ac ſanctitate memorabilis:neq; regni adminiſtrationē ſegniter geſſit, neq; puerum ſecus q̄ filium habuit: ſuſceptoq; bello aduerſus Maurum Granatę regnantem : pluribus illum præliis attriuit·expugnatiſq; pleriſq; haud ignobilibꝰ oppidis eius:ad petendam ſuppliciter pacem trepidum coegit.

Martinus

Inter hæc Martinꝰ Iunior Sicilię Rex: perdomita maxima ex parte Sardinia moritur:nec multopoſt Martinus quoq; pater eius citerioris Hiſpaniæ Rex & ipſe vitę finem fecit:nullo regnorum

hęrede relicto. Atq; ita duo nobiliſſima regna multis ambienti-bus: nulli tamen certo ſucceſſori deſtinata: magnis motibus iacta ri cœperunt. Iura regnorum ſibi deberi præ ſe ferebat Ludoui-cus Andegauiæ Dux: quem & Regem Apuliæ nominabant. Pe-tebat autem φ illi ex Aragoneorum (vt nunc loquimur) regũ genere, Iolanthis vxor erat. Vſu enim effectum eſt: vt quos vel citerioris Hiſpaniæ: vel Tarraconenſis prouinciæ Reges appella-re rectius licuiſſet: eos iandudum Aragoneos nominemus. Pete-bat & Iacobus Vrgelli Comes inter Proceres Regni longe nobi-liſſimus. Petebat ipſe quoq; Ferdinandus: in quem cum propter alia, tum ob vires opulentiſſimi regni, cuius adminiſtrationem, fratris filio eidemq; genero nõdum tradiderat, pars magna prin-cipum procliuior erat. Nec deerãt qui Fœdericum iunioris Mar tini filium: quem ex pellice genuerat: inter competitores annu-merarent: φ Rege natum nec materno genere obſcurum, egre-gia indoles egregium principem promittere videbatur. Cum interim ciuitates Regum metu ſolutæ maiore licentia graſſari, diripere, occidere, & in mutuas iniurias ſine modo ruere: adeo vt his malis excitati Hiſpanienſis Regni principes: conſilia deligen-di Regis inire adacti ſint. Placuit igitur ex toto Regno iudices conſtituere: quibus & competitorum iura diſquirere cura eſſet: & deſignandi Regis arbitrium. Et quoniam in tres ordines vni uerſum Regnum tripertitum eſt: pœrum, ſacerdotum, & plebis: ex tribus his membris ſummæ auctoritatis magiſtratus aſſum-ptus eſt. Fuit in iudicum numero Vincentius Ferrarius diſcipli nę prædicatoriæ: vir non modo vitæ ſanctitate ac doctrina, qua maxime pollebat, admirabilis: ſed multorum quoq; miraculorum fama orbe toto celebratus: adeo vt non deeſſent: qui affirma-rent etiam mortuos quoſdam precibus eius ad vitam reuocatos fuiſſe. Iiſdem fere temporibus, dum iudices conueniendo, cõ-ſulendo, diſceptando, dies terunt: Valentinis Principibus ve-teres exercere diſcordias liberum fuit. Itaq; cum Villaracuta Centellianaq; factio dudum odiis inter ſeſe: poſtremo armis cer-

Ludouicus

Aragonei

Vincenti9 Ferrarius.

Factiones

Bernardus Centellus.

taſſent:ſuperior Villaracuta, vrbe, agroq; aduerſarios deturbauit. Tum demum Bernardus Centellus quem omnis exulum manus ſequebatur, ad implorandam Ferdinandi opem conuerſus: cum ab eo aliquot ex vlteriore Hiſpania turmas equitum accepiſſet: nouarum virium acceſſione ferox: in Valentinos fines impetum facit: ibi diripere, cędere, populari, atq; omnia vt in hoſtili ſolo, hoſtiliter agere. Quibus iniuriis irritato populo: correptis ſtatim armis ob uiam Cētellianis itum eſt. Prętabant Villaracutę partes numero militis: ſed vrbani, iam longam ob pacem militarium laborum inſueti. Bernardus contra numero inferior, duratas exilio copias & armis exercitum equitem ſecum trahebat. Vix quinq; paſſuum millia Valētini proceſſerāt; cum hoſtes armatos inſtructoſq; ac plauſtris aliiſq; impedimentis circūſeptos aſpiciunt: nec ſubſiſtere tamen: ſed munitiones argumenta pauoris rati, velut aduerſus territos accelerato gradu ferebantur. Irritabat

Villaracutarū indignatio.

Villaracutis animos iniuriarum indignitas: nec difficilem victoriam arbitrabātur aduerſus eos: quos paulo ante ſuperatos, finibus ſuis eiecerant. Cum hoſtium prætere paucitatē: ſuorū multitudinē oculis metiebātur: non in fiduciā ſolum victorię: ſed in cōtemptū quoq; exulū adducebantur: ſubibantq; indignatio & iræ: q; non ſtatim pluribus ceſſiſſent.

Exulum iræ.

Exules accendebat præter deſideriū Patriæ: vltionis cupiditas, ingenteſq; animos dabat externus eques Granatinis bellis aſſuetus: ſed nihil æque augebat fiduciā: q̄ q; huic eidem equiti aduerſus vrbanum peditem non ſylueſtribus aut impeditis locis, ſed patētib⁹ campis dimicandū erat.

Prælium.

Nondum ad teli iactū puētū erat: cum auxiliaris eques munitiōibus egreſſus: ſubditis equo calcaribus: in cōfertos hoſtes illatus, turbauit ordines: magnoq; terrore perculſum peditem late fudit: pauciſq; admodum obſiſtere auſis: cæteri ad ſuos paſſim refugere.

Centelli victoria

Nec Bernardus exuleſq; ſegnius rem gerebant. quippe trepidātes a frōte adorti: vt minus formidinis intulerāt: ita inexplebilibus odiis infenſi maiore cęde graſſabant. Igitur cū inſtātes multitudo incondita non ſuſtineret: terga Villaracutę vertunt.

Equitatuq; Cētelliano ptinaciter inſequēte: vix vnq̄ a vulgi ſtra=
ge ceſſatum eſt, donec ſupueniēs nox victores cohibuit. Ea clades
cum nunciata eſſet: matres, omniſq; plebs promiſcue, portis effu=
ſa: ſuorum quiſq; fortunam ſciſcitantes: cuncta planctu, vociferas=
tionibuſq; complebant: donec poſtridie victores intra muros acce
pti ſunt. Ibi rebus compoſitis: recentis fama victoriæ multorū po
pulorum animos Bernardo conciliauit: adeo vt non modo ciuita
tem omnemq; agrum Valentinum: ſed quicquid inſuper oppido
rum circa erat: opibus ſuis iunxerit. Nec ipſe ſane accepti a Ferdi= Ferdinādi
nando auxilii diſſimulator: res omnes feliciter geſtas, in laudem laus.
eius vertebat: animoſq; hominum in ſtudia illius omni arte tradu
cebat: hunc vnum eſſe dictitans: qui prę̄ter ſummas admirabileſq;
virtutes: nobiliſſimis regibus natus: ab ipſis vſq; ducib⁹ Gothorū
genus trahētibus: regis filius, regis frater, regis patruus, ac ſocer: *erat porro R. Martini majoris ex sorore Leonora nepos, quo jure successit.*
vlterioris Hiſpaniæ viribus ſuccinctus: dignus videatur Imperio
orbis terrarum. Cæteros competitores ſi ei conferantur: aut dege
neres videri, aut admodum peregrinos: & regno tuēdo parum va
lidos. Itaq; cum a multis populis Regnum Ferdinādo palam deſti
naretur: non multo poſt, hoc eſt anno a natiuitate Dei ac Domini
noſtri Ieſu Chriſti. XII. ſupra milleſimum & quadringēteſimū: ab
ipſis quoq; iudicibus Rex declaratus eſt. Inter hæc cum ad gratu Ferdinād⁹ Rex. *A.C. 1412.*
landū nouo Regi totus occidens legationes decreuiſſet: Genuen
ſes quoq; legatos ſuos miſere, Baptiſtam Cicadam, & Petrum Per
ſium, qui apud Regem aliquandiu morati: in quinquēnium cum
eo inducias pepigere. Belli cauſę cum Rege nouo nullæ erāt: cum
populis vero regni ꝑpe aſſiduę. Nam q̄diu Aragoneis Regibus
Pallātia: Cęſaraugusta, parſq; illa Hiſpanię, quā Tarraconēſem di
xere priores, ſatis fuere: quæ poterāt eſſe diſcordiarū cauſæ inter
reges mediterraneis finib⁹ iclusos, & Genuēſes maritimis reb⁹ in
tentos: At poſteaq̄ connubio effectum eſt, vt Barchino cum omni *accepit autem A. 1137 ex nuptiis Raimundi Comitis Barcinonensis cum Petronilla filia Ramiri 2i R. Arragonum*
ditione, regnoq; acceſſerit: tum demum iam mari patefacto: latius
extendēdi imperii cupiditas creuit: interrupta ſunt finitimorum Belli cauſa
otia, bella populis ac ciuitatibus indicta, & Balearium inſularum

Rege deuicto:regnum regno adiectum eſt. Et hactenus quidem
tantum abfuit vt vlla in Genuenſes odia in Regibus eſſent: vt in
expugnatione Dertuſæ,aliarumq; vrbium, frequenter hi Reges
Genuenſium claſſibus adiuti ſint. Vbi vero Piſano ac Genuenſi
Belli initia pro Sardinia cõtendentibus:regia ſigna in inſula iuris alieni & ab
Hiſpania procul amota,primum conſpecta ſunt:ſtatim bellorum
initia cum amiciſſimis quõdam Regibus indignatio ac metus ge
nuere.Paucis poſt hæc annis intercedentibus:cum facilis e Sardi-
nia in Corſicam tranſitus eſſet:inteſtinæ Corſorũ diſcordię:quo-
rum principes quidam ad auxilia regia confugerunt:renouandis
bellis materiam præbuere.Verum eiuſmodi contentiones aut pa
ce finitæ; aut plærunq; induciarum conditionibus dilatæ ſunt.
At crebræ maris rapinæ;cũ nullo fœdere cohiberi poſſent:nouas
ſemper iniurias:& iniuriæ armorum cauſas ſumminiſtrabant.Nã
poſteaq̃ cæſis Gallis Siciliam Carolo Petrus eripuit: & ab Ebuſo
Meſſanam vſq; tot inſularum portus commeatuſq; prædonibus
patuere:raro admodum pacata maria,Hiſpaniq; piratæ cum alio
rum quidem populorum:tum Genuenſium præcipue præda ale-
bantur.Ferdinandus cum pactas inducias ſancte religioſeq; ſer-
Ferdinãdꝰ moritur. uaſſet:intra pauculos annos emoritur:relictis filiis Alfonſo,Ioan-
ne,Henrico,& Petro omnium iuniore.Ex his cum ad Alfonſum
A. 1416 Alfonſus regnat. ætate primũ: Regius honor delatus eſſet: is necdum adoleſcen-
tiam egreſſus:bellicarum rerum gloriam:pacis laudibus pręferẽs:
ingentem claſſem magno ſtudio comparauit:quartoq; fere poſtq̃
A. 1420 regnare cœperat anno:vixdum cõpoſitis regni negotiis:in Sardi-
niam,ac deinde Corſicam traiecit.Aduẽtu regię claſſis erecti Cor
ſorum animi:gentis nouarum rerum præ cæteris cupidę:ac ſem-
Caluum. per dominantibus parum fidæ. Nec mora, Rex Caluum cele-
Bonifaciũ. bre oppidum ſtatim occupat: eoq; ſucceſſu elatus ad Bonifacii
oppugnationem accingitur. Eſt autẽ Bonifacium quem Syracu-
ſanum portum veteres appellauere: Genuenſis populi fidiſſima
Colonia.Nã dum Genuenſes Piſaniq; inter ſe quondã armis cõtẽ
derẽt:capto Bonifacio eiectiſq; inde veteribus incolis:nouæ in id

oppidum familiæ ab Genua vſq; deductæ ſunt. Vtq; oppidano-
rum fides beneficiis obſtringeretur,immunitate populus dona-
tus:permiſſumq; vt pro arbitrio ipſi ſibi leges conderent. Rex lo-
ci naturam contemplatus:parum in oppugnatione ſpei: plurimũ
in obſidione ponebat::neq; enim ignorabat ieiuni ac ſterilis agri
Coloniæ : non id annonæ repoſitum eſſe quo circunſeſſi victo-
riam diu remorari poſſent. Mari igitur terraq; oppidum cin-
git:& ne nihil moliri videretur:ingentibus tormentis & eo præ-
cipue quod iam vſus Bombardã a ſonitu nominat:vrbis muros Bombarda
quatit.Interdum vt clauſi conſtantiam populi experiretur,reper-
tino ad ipſa moenia impetu armatus miles admouebatur.Terre-
bat vulgi animos vis magna tormentorum : iuuentutem a mari
terraq; metuentem labor ac vigiliæ conficiebant:q; dies nocteſq;
nulla ab armis quies erat.Sed nihil adeo conſilium omne pruden-
tibus quoq; eripiebat : q̃ alimentorum egeſtas : & ægre in pau-
cos menſes annona ſufficiens. Itaq; priuſq̃ extrema ingruerent:
placuit dedendæ vrbis conditiones agitare:quod eo quidem ani-
mo tentatum eſt:vt ſic liceret Genuam mittere qui obſidionem
& ſuprema diſcrimina feſſi iam populi nunciaret.Miſſis ad regem
legatis pepigere tandem:niſi ab Genuenſibus auxilia commeatuſ-
q; interim ſuperueniſſent : Kalendis Ianuariis oppidum dedere.
Ea de re obſides dari quot Rex popoſcit optimatum liberi,per-
miſſumq; vt Genuã ad implorandã opẽ legatus accederet:qui pa-
rata ad id biremi:ſecũda vſus nauigatiõe Genuã delatus:cũ in ſe- Oſo legati
natũ adductus fuiſſet:ĩ hãc ferme ſentẽtiã locut⁹ eſt.Eo loci Dux Bonifacia-
illuſtris voſq; magnifici patres:Bonifaciani ppli res poſita eſt : vt ni.
niſi vobis ocius ſuccurrentibus ſalui eſſe nequeamus:qppe q auxi-
lia veſtra ſi etiã maturẽt:ne ſera ſint magnopere veremur.Alfon-
ſus enĩ & Corſorũ copiis & præualida claſſe formidabilis:cum ve-
ſtram Coloniam terra mariq; cinxiſſet:ad id miſeriarũ adegit:vt
etiã dedẽdæ vrbis foedus percuſſum ſit.Traditi ſunt ea lege obſi-
des liberi noſtri:vt niſi ante Kalendas Ianuarias præſidia com-
meatuſq; veſtri intra oppidum penetrarint : portas hoſti patefa-

ciamus.Bene tamen nobiſcum agi arbitraremur,ſi quemadmodū
conuentum eſt;eam diem rex opperiretur:verum dum multipli-
ces hinc artes eius:illinc parentum charitatem in filios cogito:vi
dere mihi videor,& regem callidiſſimum potiundę vrbis percupi
dum:cui maximarum rerum gerendarum occaſionem breuis etiā
cunctatio eripere poteſt:& patres recipiēdorū liberorum auidos:
alios q̄ patentium portarū aditus eſſe quæſituros.Ita fit vt omnis
etiam celeritas parum tuta ſit.Ego & ſqualidus & intonſus, qua-
lis in terram expoſitus e naui ſum:ad conſpectum veſtrū feſtinus
properaui:vt pauculas quoq; horas lucrifacerem. Opem oro fidiſ
ſimo populo:nec ſi dixero filiis veſtris,mentitus videar : ſed eam
opem pro qua dies noctesq; vigilandum,agendumq; ſit: in quam
ſegnius eniti,nihil aliud ſit q̄ ſobolem veſtrā iratis hoſtibus pro-
Genuenſiū origo — dere.Neq; enim nunc referam nos non aliunde q̄ ab hac ſacroſan
cta vrbe genus trahere:deductos quodā a vobis in extremas Cor
ſicę oras:qua freto exiguo ab Sardinia dirimitur.Ibi ſupra cētum
& ſeptuaginta annos:aut bella aut bellorum ſuſpitiones,aut per-
Fides — nicioſiores bellis inſidias paſſos:fidem tamen quam vobis debui-
mus,impollutam præſtitiſſe;ſignaq; veſtra aduerſus hoſtium mi-
nas:omni contēpto capitis diſcrimine fuiſſe tutatos. Horruimus
quondam Piſanorum arma:horruimus & eorum vires qui Sardi
nię regnum aliquando tenuerunt. Aragoneos & Venetos in per
niciem veſtram coniuratos mœnibus noſtris obſtrepentes aſpexi-
Ioānes Valentis. — mus:tunc cū Ioannes Valentis Genuenſi populo ſanctius q̄ feli-
cius imperitabat.Multis poſt ea tēpora minis terroribuſq; percul
ſi:non tamen fidem mutauimus.Deſciuerunt aliquando a vobis
Sauona, Albumingaunum, Albumtimiliū, oīs prope ora veſtra
in vos arma conuertit.Bonifacianus populus neq; pollicitationi-
bus,neq; periculis,a fide quam vobis debet:dimoueri didicit.Etſi
nunc quoq; quæratur,cur Rex adeo nobis infenſus ſit:hęc eadem
fides iræ ac belli nobis cauſa eſt.Ferte igitur opē oramus,infelici
Colonię propter voſipſos pereunti : ferte opē aduerſus eum Regē
qui cum fidem noſtram laudare debuiſſet:eā velut ſcelus vlciſcit.

Cogitate huius dimicationis euẽtum eum forẽ qui apud exteras gentes de vobis iudicium ferat. Nam ſi nos Coloniam ac ſobolem veſtram deſertos: infeſtis hoſtibus dilacerandos: & in ipſis prope oculis veſtris excruciandos proditis: quam in vobis quęſo ſpem re poſituræ ſint nobiliſſimę vrbes: quibus trans maria imperatis? An ſcilicet credẽdum eſt: Famauguſtã, Peram, Samaſtram, Capham, Scythis, Armeniis, Gręcis habitatas: tam longo hinc maris ac ter rarum interuallo diſtantes: fidem dubiis in rebus ſeruaturas eſſe: cum nos viderint progeniem veſtram in conſpectu veſtro poſitos: propter hanc ipſam fidem miſerabiliter interiiſſe? Qꝫ ſi nos ex po tentiſſimi Regis faucibus ereptos conſeruaueritis: nõ fortitudinis modo laudem: ſed & pietatis quoqꝫ immortalem gloriam cõſequa mini. Vt enim eam vobis debemus fidem quam parẽtibus liberi: ita opem quam iure naturæ liberis parentes debent: a nobis impe trari æquum eſt. Legato bonum animum habere iuſſo: reſpõſum eſt ea eſſe Bonifacianorum merita: vt pro eorum magnitudine di gne ſatis laudari nequeant. Curæ ſibi fore vt extemplo obſidione ſoluantur: & fidei ſuæ fructum capiant. Annixuros prętcrea ſe: vt Regem alieni cupidum: inique ſuſcepti belli cito pœniteat. Senatu poſt hęc habito: ſeptem onerarias eaſqꝫ pręgrandes parari placuit. Addita eſt & octaua longe minor: in qua tela, arma, toſtus panis, triticum reponerentur. Is numerus aduerſus hoſtem ſatis viſus. Sed nihil æque feſtinantes: q̃ inopia pecuniæ fatigabat. Vexauerat vrbem agroſqꝫ ingens peſtilentia: quæ ciues pauidos paſſim diſpu lerat: & q̃q̃ ingruens autumnus vim morbi leuabat, perpauci ta men in vrbem redibant. Itaqꝫ cum ærarium publicum exhauſtum eſſet: & a qbꝰ tributũ exigerẽt lõge abeſſent: dimiſſis ad primarios ciues epiſtolis: qbus admonerent impẽdẽti diſcrimini ſuccurrere: & ſi quẽ peſtilẽtię metꝰ retineret: is ſaltẽ pecuniis adiuuaret: com pertũ eſt ppaucos admodũ fuiſſe: quos vt par fuerat: magnitudo eius piculi cõmouiſſet. Erat tũc rerũ ſumma penes Thomã Cãpo fulgoſum virũ cũ ſingulari prudentia: tũ prõptitudine cõſilii ad mirabilẽ. Is ſe vt vidit ſcribendo, adhortando, monendo, nihil pro

Thomas Campofulgoſus.

ficere:gemmas aurea argenteaq; vaſa contraxit:quibus Lucã per latis & fœnori oppoſitis:tantum æris mutuo ſumpſit:quãtum ſatis eſſe in ſumptum claſſis putabatur.Interea ſummo ſtudio cuncta parari:ęs nauium magiſtris numeratum:viri partim voluntarii mercede cõducti,partim delecti:& ne reip.deeſſent rogati.Nec ſegnius apud naues omnia gerebãtur,mali,antẽnę,vela, rudentes anchorę,funes,aut vt erat opus reficiebantur : aut ſiqua deerant aliunde comportabantur . Frequẽs quoq; futuræ pugnæ meditatio plæraq; moliebatur.Excitabantur in nauium puppibus editiora ſolito caſtella:ab vtroq; nauis latere craſſioribus columnis fultę quædam velut vineę ita ſuperne cõtegebantur:vt impune ac ſine metu vulnerum inde etiã ab inermi pugnaretur.Alia quoq; ſublimior via validis aſſerib9 vndiq; clauſa:& firmis ſuſtẽtaculis impoſita a puppi ducebat ad proram:vt his aut illis laborãtibus:tuta commeatio,ac facile ſubſidiũ foret.Ipſe Dux Thomas q̃q̃ & alię animum curæ diſtrahebant:frequens naues inuiſere:raro a mari portuq; diſcedere:quid actum foret:quid agẽdum ſupereſſet,crebro percõtari:verbaq; iactare:ſe ipſum claſſe Regi occurſurum. Neq; enim quempiã dignius maximo Regi opponẽdum:q̃ qui in patria ſupremum dignitatis locum teneat.Studio igitur ac labore difficultates ſuperãte:breui effectum eſt:vt omnibus rebus exornata claſſis anchoris ſtaret.Iã claſſi prefectus fuerat Ioãnes oim Thomæ fratrum minimus:additis ei cõſiliariis Thoma Sauignono,Paulo Italico,Chriſtophoro Caluo,ac Ioanne Andrec.Iã omnibus recte paratis:ſoli profectionem venti morabãtur . Incubuerat mari pertinax Hauſter:idq; ſibi regnum ita vẽdicaſſe videbat: vt venti reliqui interiiſſe putarẽtur:cum Eurus tandem parumper flare & ſpei aliqd promittere viſus eſt.Dux itaq; claſſis diui Laurentii templum petens:& præcurſoris Ioannis limina veneratus: ſtatim nauẽ conſcendit;nec multo poſt vniuerſa claſſis ſoluta eſt. At Eurus breui elangueſcens ac ſtatim ad Hauſtrum reuolutus: maxima cunctorum ægritudine cum naues moraretur:iam maiore Decembris parte circũacta:vix ſpei quicq̃ relinquebat poſſe iã

Ducis ſtudium.

extremis populi laborantis rebus ſuccurri.Magna tota vrbe mœ-
ſtitia:eoq; maior:ꝙ neq; vis,neq; opes,neq; humana cõſilia, quicq̃
opis afferebant:apparebatq; neceſſario rem totam diuino arbitrio
eſſe permittẽdã.Sed Thomas angebatur præ oĩbus: ꝙ memorabi
le reip.vulnus in notam ſuorum temporum haud dubie vertẽdũ
cernebat.Ad opem igitur diuinam cõuerſus : necdũ illuceſcẽte:
templum diuę Marię,vt vocant,Coronatæ:qđ tribus ferme mili-
bus paſſuum vrbe abeſt:triſtis petit,profundo gemitu cœleſte nu
men ſupplex orans.Garriant quantum libet noſq; irrideant : qui
negant Deum res humanas curare.Nocte quę prima inſecuta eſt: Ventorũ
repentino ecce impetu Boreas furere:tanta quidem vehementia: mutatio
vt domorũ culmina cõuelli putarent:eaq; fuit, q̃uis ſecundi , vio
lentia venti:vt e nauibus quorundam vela lacerarit: aliarum late
ra rudentibus nudauerit: atq; ita citatiſſimo curſu in conſpectũ
prope Bonifacii delatæ ſunt.Rex cum Genuæ claſſem parari iam
pridem cognouiſſet:Bonifaciani fauces portus ante obſtruxerat: Regis ſtu-
immanes in vnum trabes colligans:quibus præter validos funes dia
ferream etiam catenam adiecerat:ratus his clauſtris facile naues
hoſtiũ portu arceri.Tũ vero cõſpecta Genuenſi claſſe:naues quin
q; prealtas hac ratione collocat:vt proras in hoſtes verterent: in
ter ſe autem cohęrerent:vt conſuto lateri latere:ex alia in alias fa
cilis decurſus eſſet.Quæ ex his terrę propior erat: ponte in eam
iniecto terreſtre ſubſidiũ nullo labore accipiebat.ita e terra in pri
mam: & ex ea in reliquas percommode tranſiliebatur. Pone has:
minores naues ſiſtit: diſtributis laborum muneribus,vt quæ-
q; ſciret quid a ſe in bello curandum foret. Interea qua cõmo-
dius viſum eſt: maiora minoraq; tormenta aduerſus venturos
hoſtes diſponit: vt ſi perrumpere clauſtra tẽtaſſent:vno tempore
aduerſus multas ſimul vixq; ſuperabiles difficultates:iis eluctan-
dum eſſet.Præterea delectos quoq; milites monet vt cum ad na-
uale prelium omniũ animi oculiq; cõuerſi fuerint:muros repente
aggrediantur.Idq; eo conſilio iuſſerat: vt ſi populus temere ſup-
petias venienti claſſi accurriſſet:neglecta mœnia miles irrũperet.

Sin tuendis muris attineret:nihil auxilii pugnātibus ſuis ſuppeditaret.At Bonifaciani aduentu claſſis cognito:clam noctu nunciū ad naues nantem mittūt:neq; enim per obſeſſum ab hoſtibus mare alia fallendi ſpes erat.Is quo in ſtatu res eſſent cum edocuiſſet: laudata fide,& conſtantia Bonifacianorum:hæc referre mandata iuſſus eſt:mœnia a fraude & inſidiis ſumma cura tuerētur:quod ſupereſſet iuuentutis ſecuribus armarent:monerentq; vt cum per rūpere clauſtra naues molirenť:ipſi ad mare decurrerent:funeſq; & reliqua catenarum vincula:cautibus religata præciderēt.id ſatis ad victoriam putari,& iam ſupra milleſimū & quadringenteſi mū primus ac vigeſimus annus:initiū ſui aperuerat. Sexto enim Calendas Ianuarias aduenīſſe claſſem obſeſſores obſeſſiq; iuxta di dicerant:nec ſi poſtera die fuiſſent venti:dilatum prelium fuiſſet: naues tamen qualicūq; vento delatę ad conſpectū vrbis:haud pro cul in anchoris ſtetere:quarum vna cui Babilanus Nigri prerat: dum terrę propinquat:ingenti ſaxo tormētis excuſſo alueum icta cum irrumpētibus aquis vix obſiſti poſſet:qua iugum vrbi ſubie ctum,præruptis cautibus imperuium eſt:curſum deflexit. vt illic acceptum vulnus vtcūq; reficeret. Ibi ab Oppidanis edocti:poſſe ſi anniti velint,per arduas rupes in iugū,atq; inde in vrbem euadere:tantus tāq; pertinax fuit ardor animi:vt quo vix quiſpiā expeditus aditū tentaſſet:illuc per inuia ſaxa miles armatus peruenerit.Atq; ita aliis alios erigentibus: Bartholomæus Pinelus ad hoc ipſum delectus:cum præſidio & portiuncula exigua commeatus intra oppidum acceptus eſt.Nocte inſequēti cum Zephy ri flare cœpiſſent:luce prima Ioannes cuncta expediri ad pugnam iubet:ſuoſq; militariter allocutus,hortatur vt ſe ac Genuenſi nomine dignos animos induant:aduenīſſe diem precibus ac votis ex petitam:qua fidiſſimam Coloniam obſidione liberent:violenti Re gis iniurias vlciſcantur:quæq; præclaram ac prioribus parem victoriam allatura ſit.Ipſum Deum(ſe exercitui Deum nominare voluiſſe:vt ſciant homines bellorum exitus non aliunde eſſe q̄a Deo)Hunc humanarum actionum ęquiſſimum iudicem:qui claſ

Ioannis ex hortatio.

ſem intra perpaucas horas præcipiti curſu eouſq; incolumem de tulerit:qui Zephyros optantibus,Zephyros emiſerit:hũc inquã Deum & iuſtiori cauſæ cunctis videntibus fauiſſe:& pro ea aduerſus hoſtium confidentiam eſſe pugnaturum.His & eiuſmodi cohortationibus accenſis ſuorum animis:pugnæ ſignum propoſuit:quæ cuiq; nauium agenda eſſent ante conſtitutis. Nec minus apud regias naues omnia ſumma cura gerebãtur. Quę cum eſſent tredecim numero:verum tamẽ & inexpugnabile robur nauis erat,quam Capitis rotundi vocabant:quę omnium ętatis ſuę maxima delectis militibus referta:duabuſq; ab vtroq; latere nauibus ſepta ipſa inter quinq; media:ſublimi prora:admiranda mali proceritate:arx verius q̃ nauis videbatur.Prima omnium plenis velis in hoſtes fertur nauis cui præerat Iacobus Beniſſia, vaſtoq; impetu obſtantia quæq; perrumpit,trabes,funes,catenæ, omnia demum comminuta ſunt:reliquiſq; ſequẽtibus patefacta via eſt. Hęc in Capitis rotũdi proram inuecta:cum ſub ictu eius poſita: hinc a nauibus illinc a terra ſaxis ingentibus peteretur: ſagittiſq; ac iaculis more imbris obrueret:ægre hoſtes ſuſtinebat. Proxima ſecuta eſt Otoboni nigri & ipſa ingens nauis:quæ illic quoq; mõſtruoſe occurrens cum latus lateri cõſeruiſſet:haud ſane parum decreſcere viſa eſt.Nec tertia Babillani ſegnius prelio ſeſe inferẽs cum Ducem lectiſſimoſq; milites veheret:magnos ſuis animos addidit.Quarta Nigroni nigri dum improuide regitur in Beniſſiã temere illata:deiecto caſtello qđ puppi ſupeminebat,haud parum ſuis:nihil hoſtibus nocuit:mox introrſum elapſa prælio ſub tracta eſt.Huius vel errorem vel conſilium ſecutæ ſunt naues Benedicti equitis,Iuliani Catanei,Iacobi † Leccaudi,& oĩm minima Leonini Graſioni:quã arma ferre cũ maxima cõmeatus parte ſupra docuimus.Pugnabatur vtrinq; obſtinatiſſimis animis:& quẽ admodum apud regios integri feſſis ſuccedebant : ita tribus his quæ omne dimicationis pondus ſuſtinebant:quinq; reliquæ tela viroſq; ſuggerebãt.Aderat illinc Rex bellicoſiſſimus virtutis cuiuſq; ſpectator ac teſtis.Hinc Bonifacianus populus editiora loca

Capitis Rotũdi nauis.

Nauale prę lium.

†Leccaueli.

tectaq́ꝫ domorum compleuerat:coniuges paruoſq́ꝫ liberos oſten-
tans:& ne infeſtis hoſtibus proderentur: ſupplices manus ten-
Andreas Mergus. dens.Erat in Genuenſi claſſe vir Andreas nomine:quem a frequẽ
tatione aquarum Mergum nominabant:huic profundum maris
petere,& ſi quid peſſum cecidiſſet,ſurſum referre:ludus ac iocus
erat.Quin quod longe admirabilius fuit:tam diu ſub aquis ver-
ſabatur: vt eum ibi ſæpe reſpirare neceſſarium foret. Hic in me-
dio pugnę ſęuientis ardore:galea tectus & breui cultro accinctus
clam ſe in mare præcipitem dedit:& ima petens:illius maximę re
giarum nauium funes ancorarios nullo negotio præcidit.At va
ſta illa moles:quam duę hoſtiles,vt diximus,naues ita vrgebant:
vt vix ſiſti ancoris poſſet:vbi omni retinaculo ſoluta eſt:fluitare
primum:deinde alio proram vertere:poſtremo ſemel mota alias
quoq́ꝫ naues ſecum trahere.Iniecerat admirationem ſimul ac tre
pidationem,vt aſſolet cauſa incognita. Neq́ꝫ enim abſurde dictũ
eſt:Natura homines ignota horrere.Tum regia claſſe ſenſim ce-
dente,creuerunt Genuenſibus animi:& velut ex integro renoua
tum prælium:cum pręter paucos egregii facinoris gnaros:cæte-
ri metu hoſtes ceſſiſſe haud dubitarẽt.Pugnatum eſt,& quidem
acerrime,ab hora diei tertia vſq́ꝫ ad veſperam,multi vtrinq́ꝫ cæ
ſi,plures vulnerati.Genuenſibus grauem intulerũt ſtragem tor-
menta:quæ in terra arte diſpoſita:& naues frequenter quaſſabãt
& ſi quandoq́ꝫ in pugnantiũ globos immania ſaxa inciderãt:mul
tos ſimul exanimabant,omnes formidine afficiebant.Regios ma-
xime ſtrauit maiorum Scorpionum multitudo:quibus ea die Ge
nuenſes præclare vſi ſunt.Rex neq́ꝫ conſilio neq́ꝫ fortitudine ſuis
defuit:ſublimi equo vectus:omnia fortiſſimi ducis munia execu
tus eſt,adeo vt etiam aliquando ſagittis appeteretur.Neq́ꝫ Ioan-
nem aut hoſtilium nauium multitudo:aut ſuarum pars maior
pugnæ ſubtracta,aut tormenta vndiq́ꝫ circumtonantia : vnq̃
exterruerunt : animo elatus:corpore ingens vbiq́ꝫ affuit:omnes
adhortationibus fouit : ſolus omniũ ſibi ea die requiem negauit.
Tandẽ nullo contranitente:tutus Genuenſibus in vrbem aditus

'patuit. Qui pauculos dies apud Bonifaciū morati: ibiq; pręſidio
& commeatu relicto: vixq; dum portu egrediuntur, incendiis ho
ſtium deuitatis: in patriā re admodum memorabili geſta lęti re-
diere. Rex componendis Corſicanis rebus aliquanto temporis ab
ſumpto: vniuerſam claſſem Siciliam traiecit, Bonifacianos obſi-
des ſecum abducens: obiectans populo ꝙ percuſſum fœdus nō ſa
tis ſyncera fide cuſtodiſſent. Siciliā cum perueniſſet: multos qui
acceptis vulneribus graues: mari tamen ſe cōmiſerant: hiberna
iactatione exanimatos ſepulturę dedit: in quis Odo Luſcinianus Odo
Iacobi quondam Cyprii Regis filius & Iani frater: ampli funeris Luſcinian⁹
honore non caruit. Aduētus Alfonſi cognitus: varia conſilia ma
gnoſq; in Regno Apuliæ motus excitauit. Tenebat opulentiſſi-
mum Regnum Ioanna Caroli quondam Regis filia, & Ladiſlai Ioanna
ſoror: cui ſine liberis decedēti ſeptimo iam anno ſucceſſerat. Hęc Regina.
fœdis amoribus diffamata: vt vidit regię dignitatis molem a fœ Iacobus
minā ſuſtineri non poſſe: denupſit Iacobo Marchiæ comiti: in- Marchiæ
ter Galliarum principes cum ſplendore natalium: tum virtute Comes.
haudquaꝗ poſtremo: quem vbi & maritum & Regem agere indi
gnata cognouit: inconſtantia muliebri mox repudiauit. atq; ita
regnum ſuopte ingenio diſcordiis obnoxium: reginæ inſuper fla-
gitiis occaſionem præbentibus: conuulſum, & in veteres factio-
nes diuiſum eſt. Erant quibus fœmineus dominatus neq; incom
modus neq; iniocundus eſſet: ꝙ dignitatem & nomen Ioanna re- Ludouicus
tinente, ſumma rerum ipſi potiebantur. Erant contra quibus Lu- Andega-
douicum Andegauię Ducem, Ludouici quem ſuperius nomina- uię Dux.
uimus & Iolāthis filium adoptari placebat. In certantium factio-
num diſcordia: tutiſſimum viſum eſt iis qui ne Ludouicus ado-
ptaret obſtiterāt: Alfonſum Reginæ filiū deſtinari: vt Neapolim
accerſitū, Regē haberēt, mari terraq; potentē: quē opibus Gallorꝫ Alfonſus i
opponerēt. Ita Alfonſus cōtentione Principum in Regnū aſcitus Regnum
tantarum virium acceſſione non modo illuſtrior factus, ſed plę- aſcitus.
riſq; etiā formidabilis. Cathalanū quoq; nomē qđ prærerꝗ mariti
mis in Italia populis ſi nō obſcurū, at certe parū admodū celebre

Cathalani. fuerat:attolli ac ṗdicari cœptum. At quoniã in Cathalani nominis mentionem incidimus, non abſurdũ fuerit ex multis quæ de origine ac eorũ rebus geſtis ſcriptores tradiderũt, pauca perſtringere: vt cum hos populos noïari cõtinget: id ſaltem qđ ad huius hiſtoriæ cognitionẽ pertinebit, in aperto ſit. Anno vrbis conditæ M.clxiiii. imperãte Honorio: Halaricũ inter Gotthorum Reges potentiſſimum, primũ poſt Senones Gallos Romã irrupiſſe, atq; eã direptionibus incendiiſq; fœdaſſe, memoriç ṗditũ eſt: abducta etiam Placidia Archadii & Honorii Imperatorum ſorore: quam Athaulfo poſtea connubio iunxit. Eodem fere tempore Halani, Suęui, Vãdali, aliiq; immanes populi: traiecto Rheno per Gallias debacchati: ad Pyreneũ vſq; peruenïũt. Nec multo poſt, cũ eis cuſtodum perfidia, clauſtra montis reſeraſſet, more inundantis diluuii Hiſpanias irrupere. ibi poſt direptiones & cædes perdomitis verius q̃ fugatis veteribus colonis, cõſedere. Circũacto deĩde exiguo tẽpore: hoc eſt anno. M.clxviii. Cõſtãtius Comes cui ſumma militiæ ab Honorio cõmiſſa erat, Narbona nobili Galliarũ vrbe Gotthos expulit: & in Hiſpanias migrare coegit: impẽte Gothis hoc eodem Athaulfo, qui Halarico in regno ſucceſſerat. Atq; ita cum miſeras Hiſpanias truces populi aliq̃diu laceraſſent, poſita tãdẽ ſęuitia, ad cultũ agrorũ cõuerſi: arma gladioſq; abiecere. Ex q; duobus qui ṗcellebãt populis, Gotthis Halaniſq; in nomẽ vnũ coeuntibus, Cathalanum nomen exortum eſt: fuitq; iis, vt nunc quoq; eſt, precipua ſedes & caput Barchino, parua quõdam vrbs nunc magnitudine populi, diuitiis, moribus, legibus inclyta. Idq; arguit Athaulfi principatus: qui cum Barchinone regnaret, dolo ſuorum cæſus, ibi ſepultus eſt. Inter hæc dum Alfonſum Neapoli acceptum noui regni curę diſtrahunt: Caluum oppidum qđ Rex primo eius aduentu in Corſicam (vt diximus) occupauerat: receptum eſt. Nam cum Hiſpanorum militum iniurias oppidani iam vltra ferre nequirent: coniuratione habita, regium pręſidium eiecerunt: & in veterem Genuenſis populi ditionem mox rediere.

Halaricus

Placidia

Athaulfus

Gotthi et Vandali

Cõſtantius Comes

Barchino

Caluum

LIBER SECVNDVS.

GEnuenſibus quẽadmodum Caluum receptum & Bonifacium aduerſus vim regiã ſtrenue de fenſum,animos nõ immerito dare poterant:ita Philippuſ Maria Dux Mediolanenſis:nũc aper to bello Genuenſem agrum infeſtans:nũc ſimu lata quiete ſuſpitionibus inuoluens:ſuſpenſam omni tempore ciuitatem inquietãq; reddebat. De quo quandoquidem ordo hiſtorię admonet ſermonem habe ri:altius mihi initium petendum eſt. Ioannes Galeatius qui oĩm primus Dux Mediolanenſis appellatus eſt,duos moriens filios re liquit,Ioannem,& Philippũ,& vtrumq; Mariam:primum Ducẽ Mediolani,Philippũ Ticini,vel vt nũc loquimur,Papiæ Comitẽ inſtituit.Ioãneſ Maria cum a iuuenili quadam ſtoliditate nõ pro cul abeſſet:ſæuumq; & ſanguinarium,vel domeſtici quoq; formi midarent:ſuorum inſidiis obtrũcatus eſt.Eo ſublato Brixia,Cre ma,Cremona,Laudes Pompeii,Placentia,& pleræq; aliæ ciſpada næ tranſpadanęq; nobiles ciuitates a tyãnnis occupatæ:maximis calamitatibus ĩuolutę ſunt:donec anno a natiuitate Ieſu Chriſti MCCCCXII.a parentis vero obitu.X.Philippus Mediolanum accerſitus eſt.Hic ne vniuerſos ſimul tyrannos in ſe prouocaret: aliis blandiens:alios territans:icto cum aliis fœdere:alios palã op pugnans,breui effecit:vt occiſis aut perdomitis qui ei aduerſabã tur,cunctos prope paterni imperii fines in ditionem ſuam redige ret.Confirmato iam principatu cum ingẽtes aleret exercitus:cre ſcente cum ipſis ſucceſſibus ambitione latius regnandi:cœpit co gitationes ſuas longius extendere.Ac primum Genuenſes exules ad ſe cõfugientes:clam fouit:deinde velut principatum Thomæ non Genuenſes,odiſſet:palam ei bellũ indixit:biſq; validis exerci tibus miſſis in eam vallem qua amnis Porcifera mari tenuis illa bitur:paucis oppidis vel vi,vel ſponte ad eum deſciſcentibus:co pias inde reuocauit.Experientia poſt hæc doctior factus:cum tan dem cognouiſſet non eſſe ſatis terra vrbem premere,ſi paterent

Ioãnes Ga leatius.

Genuenſibus maria:miſſis oratoribus impetrauit ab Alfonſo:vt ſibi liceret octo ex regia claſſe triremes mercede conducere : quibus eo in bello vteretur.Preter quas apud Finarium duas quoq; armari curauit.Anno igitur.MCCCCXXI.iam propinquo ęſtatis exitu delectas equitum ac peditū copias Duce Guidone Taurello:per Ferionis vallem emiſit. Eſt autem Ferio haud magnus ſed rapidus admodum amnis:quem Biſamnem vulgo nominamus:qui ex montibus Bargaliæ præcipitatus:orientale vrbis latus pene verberat. Genuēſes cū terreſtre bellū haud mľti facerēt; ſed ſi mari clauderenť : incōmoda famis metuētes:aliquot onerarias naues ad cōmeat⁹ſubuehēdos Maſſiliā mittūt:triremes octo raptim parant:quæ Duce Baptiſta Thomæ fratre viro impigro nec armorum inexperto:regiæ claſſi occurrerent.Is cum audiſſet hoſtes Liguſticum ſinum tenuiſſe:inſecutus veſtigia:in cōſpectū eorum haud lōge a littore Finarii delatus eſt:quippe qui eo illuc conſilio venerant:vt duas triremes quę iuſſu Philippi illic armabātur:ſibi adiungerēt.Hiſpana claſſis cū parē numero claſſem in ſe tendentem proſpexiſſet:in fuga ſtatim ſalutem ponere:velo remoq; altum petere:e quibus vna ſeu rimoſa & lōga nauigatione quaſſata:ſeu ex paucitate remigū fuga deſperata:in littus impegit.Eam cum Galeotus Finarianus(vt vocāt) Marchio ſubducere contenderet:Genuenſes contra indignum ducerent hoſtem ſibi e manibus eripi:acre prælīū et q̄ pro magnitudine præmii maius:in ipſa cōtentione exortum eſt.Poſt tandem vulnera & cędes: cū claſſis onerariā nauē & quidē pręgrandē:quæ forte haud lōge aberat:eo traxiſſet:& illa alte ſupereminēs defenſores a littore fugaſſet:triremis incenſa eſt.Septem reliquæ cum occidentem petere ſimulaſſent:vbi e conſpectu abiere:iter Piſas verſus intēderūt. Baptiſta dum eo ſucceſſu elatus occidentalem oram legit:vt hoſtes aſſequatur : Finarianis nauibus facultatem dedit:qua ſe Hiſpanis adiungerēt.atq; ita haud procul ab Arni fluminis oſtio in vnū oēs coiere.Magna ſane fuit trepidę claſſi duarū acceſſio. Nā remige ſociiſq; naualibus teliſq; & armis egregie inſtructæ aduc

Guido Taurellus.

Ferio amnis.

nerant. Aduexerant etiam plęroſq; Genuenſium exulum & manu & lingua promptos: qui Genuenſis claſſis famam eleuantes: torpentes Cathalanorum animos erexerunt. Nec multo poſt Baptiſta dolo hoſtium detecto: iter in orientem conuertit. Præerat claſſi Regiæ Raimundus Coruarianus Monteſianæ militię magiſter, multarum rerũ experiẽtia clarus: qui q̃q̃ numero nauium ſuperior erat: quantum tamen ars in bello valeat, non oblitus: vada breuia & incerta ſcrutatus: ibi naues ſuas ſiſtit: nequaq̃ adoriturus hoſtem: ſed ſi irruat, excepturus. Baptiſta hoſtili claſſe cõſpecta Hiſpanos exterritos ratus intra quaſdam velut munitiones ſeſe continere: magna vt in pauidos fiducia inuehitur. Quatuor ſuarum naues egregie pugnam capeſſunt: in duas hoſtiles mox tranſiliũt. Perterritos & aut deliteſcentes aut in proram fugientes nautas cędunt. Quinta cum vado hæſiſſet: dum inde ſe auellere nititur: pugnę ſubtracta eſt. At Raimũdus vbi quatuor tantum pugnam ciere vidit: tres velut exitum prælii ſpectarent: procul ſe tenere: reliquam cum difficultate loci certare: tota claſſe quatuor priores cingit. Illę q̃diu ſpes ſubſidii mãſit, fortiter impetum hoſtium q̃uis in orbẽ pugnantes ſuſtinuerunt. At poſtea q̃ tres illę quarum duas Monichi Ioannes Grimaldus, tertiam Genuę Ludouicus Carmadin⁹ armauerat: deſperatis rebus fugam petiere: deditio facta eſt. Ita quinq; naues & in eis Dux ipſe in hoſtium poteſtatem venere. Ea clade cognita: Thomas afflictis rebus diffiſus, dedendę ciuitatis conſilium capit. Nam et egeſtas pecuniarum angebat: & poſt vulnus acceptum facile hominum ſtudia in aduerſam factionem inclinabãt. Igitur deditionis legibus præſcriptis: dum reliqua omnia cum Taurello componit: Philippus, incertum quonam conſilio, propere Franciſco Carmaneolæ ad exercitum miſſo rerum omnium ſummam cõmittit: ita q̃ cũ Guidone inchoata fuerant: cum Carmaneola trãſegit. Conuenit vt Genua cum omni agro & ditione: iis ferre legibus PhilippoMariæ eiuſq; liberis vero ex connubio ge-

Raimũdus Coruarianus.

Genuæ deditio.

1421 . 1422 .

A° 1421° Genua fit Philippo Mariae subdita 10 Novembris.

nitis dederetur: quibus Antoniotus Adurn⁹ eam quōdam in Regem Francorū Carolū tranſtulerat. Anno igitur. Mccccxxi. quarto nonas nouembres præſidium Philippi intra vrbem acceptum eſt. Philippus opulentiſſima ciuitate potitus: cum immodicas opes Alfonſi iādudum ſuſpectas habuiſſet: quod diſſimulauerat diu non vltra tegendum ratus, noua aduerſus Regem cōſilia inire cœpit. Multa erant quæ ad id animū eius commouebant. Primum omniū ꝙ nimio Regis fulgore obumbrari faſtigium ſuum arbitrabatur: & qui poſt Pontificē maximū, caput eſſe Italiæ conſueuerat: ſe iam inter poſteriores reiici haud mediocriter dolebat. Alfonſum quoq; quē vt inter Italos peregrinum: moderate ſe gerere ęquū fuerat: elatū inſolentēq; videbat: quaſi domitor Italię haberi ac ꝑdicari vellet. His accedebat ꝙ pleraq; inter ſe cōuenta Rex nō ſatis religioſe ſeruaſſe putabat: q̄q̄ inter duos maxīos terrarū dn̄os vicinitate ꝓpinquos, quorū vter maiore ī perandi cupiditate flagraret, difficile iudiciū erat, q̄ potuit eē cōcordia! Stimulabat præterea ducem Ioanna leuitate fœminea iam tunc quoq; Regi infenſa: quæ præter hoc ꝙ ſe cōtemni videbat: non ſe iā Reginā nec eius quem adoptaſſet matrem: ſed captiuā potius eſſe dictabat. Nec Romanus Pontifex Martinus nimiā Regis felicitatem peroſus: adiiciendis clam ſtimulis deerat. His accedebant maximū in re tāta momētū Genuēſes: qui enixius a Philippo petierāt: vt Ludouici Andegauienſis mitiſſimi Ducis amicitiā: Regię ſuperbię anteferret. Et Ludouicus quidē pro virili ſua pollicebaẗ auxiliū: et cōnubio ſororē Philippo iungere non abnuebat. Ipſe vero ſuas vires circūſpectans, pulcherrimum dicebat: ſi cuius Alfonſus domitor haberi volebat: ipſe aſſertor Italię diceretur. His igitur tot ratiōibus motus: claſſem inſtruere Genuēſib⁹ mādat. Pręerat tunc Genuę Carmaneola vir rerum geſtarum gloria q̄ genere inſignior: qui militariū artiū apprime doct⁹ cū probe calleret qd tātus apparatus exigeret, oīa ſummo ſtudio adminiſtrabat: eoq; maiore, ꝙ iam a Philippo Dux claſſis deſignat⁹ erat. Igiẗ xii. onerarias naues, & quidem pręgrādes cōtrahit: triremes ve-

1423.

teres ſubducit ac reficit:qđ deſtinato numero deerat ędificat. Ne
q; Philippus augendis viribus claſſis pcus: lectos ex oī peditatu
milites ſupra mille:& eqtes p̄terea trecentos onerariis īponit. Ii
fræna,ſellas,haſtas & reliqua equitatus inſtrumēta ferre iuſſi: vt
vbicūq; equos nāciſcerentur: cętera oīa in promptu forent. Iam
anni.M.cccc.xx. tertii maiore parte circūacta,autūn⁹ aduenerat: Aº 1423.
& quæ claſſis erant,ſumma vi maturabantur.Quis cognitis,Al
fonſus obſidionē veritus:regno migrare ſtatuit.Itaq; validis prę
ſidiis vrbibus impoſitis,ciuitatibus ac populis publice iureiuran
do p̄mittit: ſe qdē breui affore,maiore claſſe:maioribuſq; copiis
inſtructū.Collectiſq; quatuordecī lōgis nauib⁹:qbus domū pater
naq; Regna repeteret:ſecūda nauigatione vſus:in cōſpectū Maſ
ſiliæ delatus eſt.Ibi cū animaduertiſſet vrbis cuſtodiā negligi:ra
ros in turribus muriſq; defenſores, oīa demum p ſocordiā geri:
paucitate cōtēpta:impetus in vrbē faciendi cōſiliū capit.Re quan
tū licuit diſſimulata:paucis ſuorū quid conaret̃ aperit. Cōpara
tis dein ſtrenue quæ vſui fuere clara luce vrbē aggreditur:ac nul
lis p̄pe obſiſtētibus Maſſiliā irrūpit:& p ociū diripit: ac poſtremo Massiliā diripit
iniecto igni exhauſtam incendit:ablatis ſacris oſſibus diui Ludo Alfonsus.
uici pręſulis quondam Tholoſani. Hanc cladem paſſa Maſſilia ē
vrbs Galliarū nobiliſſima:Phocenſibus auctoribus condita:& ma
ri quodā admodū pollens:non dolis, non viribus hoſtis expugna
ta:ſed ciuiū ſocordia ſalutē publicā negligentiū. Rex claſſem prę
da graue trahēs Valentiā vnde primū profectus fuerat: triūphā
ti ſimilis poſt paucos annos reuerſus eſt. Iam naues longę duę ſu
pra viginti:e quibus Ludouicus Andegauienſis quatuor paraue
rat:& onerariæ duodecī p̄ter eqtes externoſq; pedites Mediolano
miſſos egregie naualibus ſociis & Genuēſi milite inſtructę in ip
ſum portum cōuenerāt:nec quicq̄ præter aduerſos ventos remo
rari claſſem credebatur:cū ecce repente Genuā Taurellus a Phi
lippo mittitur: qui poſthabito Carmaneola claſſi præſit: veluti
nihil tanto ſtudio Philippus moliretur: q̄ vt inter duos & quidē
egregios duces:implacabile odium ſubminiſtratis æmulationum.

cauſis acueret:cum paulo ante Genua potitus:cõtẽpto Guido-
ne Carmaneolã prætuliſſet,mox poſtea Taurellũ ſpreto Frãciſco
7° decembris. potiorem habere viſus eẽt. Septimo idus Decẽbres claſſe ſoluta:
Formian9 ſinus,qui nũc Caietanus. Guido triremibus vect9,q̃q̃ aſpera hyeme,cũ littora legeret,For
mianũ(is eſt eñ quẽ Caietanũ dicimus)ſinũ tenuit:cũ onerariæ
reflãtibus aqlonibus mari iactarent.Et primo qdẽ longarũ nauiũ
aduentu Regiũ præſidium Caietã ſecurum tuebatur.Irridebãt
quinetiam Genuenſes: vbinam eſſent pcontantes tot milia pedi
tum equitumq;: tot onerariæ:ingenſq; ille belli terror:quem tam
diu impudenter iactaſſent. At poſteaq̃ cedẽtib9 Aquilonib9 one
rarias armatis plenas portũ ſubire conſpexerunt,exterriti ciues le
gationem mittunt: pactiq; vt Hiſpano præſidio incolumi abire
liceret:vrbẽ dedunt.Id exemplum omnes ferme maritimæ ciuita
tes imitatæ:Hiſpanos milites eiecere:quæcũq; iuberentur factu-
Iacobus Candola. ræ.Superat vna Neapolis:quã Iacobus Candola inter Duces Ita
liæ admodum celebratus, valido equitatu tenebat. Eius ciuita-
Neapolis. tis ea erat auctoritas:vt etiam opulenti populi:exitũ eius ſecutu
ri putarentur.Nã & caput Campaniæ & ſedes Regni multis ſe-
culis fuerat:nobilitateq; & gloria cæteras facile anteibat.Igiť quẽ
admodũ oppugnationẽ eius nulla ratio ſuadebat:ita ſi in fide Re
gis perſtitiſſet: parum admodũ actũ videbatur: cum vel ſola ſa-
tis eſſet populis regni in ſua conſilia traducendis. Obſidio vero
longum ac difficile opus,odioſa oĩbus:eoq; grauior:q; iam finito
claſſis ſtipẽdio:q rurſum æs numeraret nemo vſq̃ erat. Ita quid
ſtatuendum, quid agendum incertis omnibus: colloquia cum
Neapolitanis haberi cœpta,paucorũq; dierũ contractis induciis:
monit9 ẽ Iacob9 Regẽ pcul abeſſe:nullas ĩ Italia claſſes:nullos ex
ercitus:quorũ ſubſidiis fideret:poſſe eum aliquãdiu deditionem
differre: effugere ſane nõ poſſe.Quãto ſatius eſſe prudẽti neceſſi
tatẽ in gratiã vertere.Poſſe ſi ſapiat reginã:poſſe Philippũ haud
leui beneficio ſibi cõciliare.Neapolitanis deditionẽ nequaq̃ diſpli
cere.Nõ tantũ ſibi ex pertinacia laudis:quantũ ex lenitate acceſſu-
rum. His huiuſmodiq; ſermonibus præfectus haudquaq̃ au-

res obſtruere.Illud frequenter cauſari:magna ſibi militiæ ſtipen-
dia deberi:ſi vrbe excedat:neminē vſq̄ inueniri qui ęs depromat:
q̄diu vrbem obtineat:eſſe ſibi amplum ac certum ſolutionis pi-
gnus.Cum his colloquiis pertentati ſæpius animi fuiſſent:conuē
tum eſt vt ſi ſtipēdiorum pecunias Philippus diſſoluat:vrbs deda
tur.Re Mediolanum perlata:conquiſitum aurum Genuam mit Neapolis
titur,idq̨ naui delatum,Iacobo numeratur:atq̨ ita ciuitas in po deditur.
teſtatem redacta.Cum omne igitur Hiſpanorum pręſidium iam
regno demigraſſet:nā & maritimas vrbes claſſis receperat:& me
diterraneas Ioanna tenuerat:pacatis vbiq̨ populis oīa Reginæ
ſumma fide reddita ſunt.Nec multo poſt hortatu Pontificis ma
ximi:Candola vndiq̨ copias contrahit:Brachio Peruſino qui tūc Aquilonia
Aquiloniam:ſiue(vt nunc loquimur) Aquilam ciuitatē obſidio nūc Aqla.
ne premebat:obuiam iturus.Erat Brachius omnium Italiæ Du- Brachii
cum ea tempeſtate lōge clariſſimus:regiarum partium peruicax laus.
fautor:qui ob hoc vnum arma Aquilonianis infenſus intulerat
q̨ ab Andegauięſium fide is nunq̄ populus dimoueri potuerat.
Iacobus ad ſoluendā obſidionē magnis itineribus ꝓfectus:cū pa
ratꝰ decernere ad hoſtē ꝑueniſſet:nulla pugnæ mora addita eſt:
cōmiſſum ꝑliū eſt atrox qdē:vtpote ſub duobꝰ acerrimis ducibꝰ
inter ſeſe ęmulis:& gloria rerū geſtaꝝ pene paribꝰ.Cū aliquādiu ꝑ
tinacibꝰ aīs certatū eēt:& Brachianꝰ eqtatꝰ haud dubie ſupior vi
deret:cohortes aliquot peditū:quas editiore tumulo Brachiꝰ lo-
cauerat:eo iuſſas locū tueri:ne hoſtis adoriri ea parte pugnātes
poſſet:velut iā parta victoria ad ꝑdā decurrerēt: deſertaq̨ cōtra ī
periū ducis ſtatiōe ſua:Cādolanis facultatē dedere:latera tergaq̨
hoſtiū inuadēdi.Et Aqlonani patefactis portis eruptiōe facta ter
rorē auxerūt.qbꝰſimul ꝑiculis ꝑculſus Brachianꝰ exercitꝰ ſenſim
primū cedere:ac mox īſtātibꝰhic atq̨ īde hoſtibꝰ:effuſe fugā pete
re.Multis iā cæſis:pluribꝰ captis:Dux ipſe dū cōuerſo equo fuge Brachii
ret:ī Aqlonianoꝝ manꝰ delatꝰ:mlt[tādē cōfoſſus vulneribꝰ occu cædes.
buit.In cuiꝰ mēoriā cū poſtea romanꝰ pōtifex execratiōibꝰ ſeuiſſet
exhūato cadauere oſſa ſolo ſpſa ſūt:q̨ iſtētꝰ īſectator eccl'ię:īq̨ ea p:

uicacia extinctus:ſepulcri munere indignus fuerit. At claſſis quinto poſtq̃ ſoluta fuerat menſe,Genuam reuerſa eſt.Liberato Apuliæ regno Philippus quemadmodum ingens nomen conſecutus erat:ita multorum animos metu magis q̃ odio in ſe cõcitauerat. Primiq; omnium Florẽtini:quibus ſupra centenos annos,aſſidua prope cum familia vicecomitum bella fuerant : quoſq; Ioannes Galeatius Philippi pater:Piſis,Senis,Peruſia,& poſtremo Bononia potitus:ad extrema compulerat:immodicas ducis opes:velut in ſe haud dubie comparatas horrebant.Quid enim ſibi futurũ: quos parens eius:cui ne Lembus quidem vnq̃ in mari fuit:velut quodam circumpoſitarum vrbium vallo,ita clauſerit:vt pedem portis efferre non auderẽt:ſi filius validis exercitibus ſubnixus: adeo quoq; mari polleat:vt regna pro ſua libidine aliis adimat, aliis largiatur?Et præbuerat ſane Florentino Philippus populo cauſas belli maturandi.Nanq; vt ſublatum Brachium vidit:cui maxime Duci is populus innitebatur,premiſſis in Flaminiam copiis:Immolã vrbem & pleraq; haud ignobilia oppida raptim occupat:videbaturq; hoc ipſum eo conſilio moliri:vt per eam regionem viam ſibi in Hetruriam aperiret.Alfonſus vero indignabundus q; eo regno in quod filius & hæres vocat⁹ fuerat,a Philippo exturbatus eſſet:omnia cõſilia cogitationeſq; in perniciem ducis cõuertebat. Veneti q̃q̃ nimiam eius felicitatẽ oderant:quia neq; Philippi odio,neq; metu exagitabãtur:facile quieſcebant:apparebatq; belli eos euentum expectare:fortunam in cõſilio habituros At minoribus Italiæ tyrannis:paucis admodum exceptis:quibus Philippus blandiebatur:cum omnia duci cernerent mari terraq; ex ſententia fluere:propinquum exitium ante oculos obuerſabat: niſi aduerſus eum motis alicũde armis:intra ſuos fines coerceretur.Cum hic igitur in Philippum ſtatus eſſet animorum,facilis fuit multorũ in pari voto conſenſus.Florentini etenim quos propiora grauius pericula terrebant:triremes regias mercede conducunt:additiſq; paucis quas parauerant Piſis:trium et viginti longarum nauium claſſem contrahũt.Cohortatiq; Thomam Canu

1425.

poſulgoſum qui tunc Seraſane agebat: vt Philippi iugo patriam liberet,ſeq; ac ſuos fœde exulãtes domi reſtituat:ingẽtibus ꝓmiſſis perpulchre Genuenſium animos ad libertatẽ ſollicitare.Erat is annus a Chriſti natiuitate quintus & viceſimus ſupra milleſimũ & quadringẽteſimũ:quartus aũt ex quo Genua potitus erat Philipp9. A° 1425.
Nouuſq; dominatus vt multorum animos offenderat:ita gratiam auctoritatemq; Thomę cõparauerat.Fauebant rebus ei9 multi:quos dũ ciuitati prçerat:beneficiis deuinxerat:fauebant & pleriq;:qui ſe ſub Philippo iniuriis indigne affectos ducebant.ſed prę oĩbus infenſa Philippo credebatur factio Guelfa: quæ parum fidei apud Principem ſibi haberi rata: Guibellinam ſibi præferri impatienter ferebat. Guelfi
Verum quoniã duas maximas Italiæ peſtes ordo nobis hiſtoriæ noſandas obtulit: haud inutile putauerim poſteris tradere:vnde & quo tempore Barbara hæc nomina:quę tantum, furoris, cædis, incendiorum, vaſtitatis infelicibus populis intulere: in Italiam primum defluxerint: vt cum placato iam Deo feliciora ſecula remearint:non magis rideant homines amentiam noſtram:q̃ inſaniæ miſereantur. Guelfiane et Gibellinae factionis origo. 1138. al. 1149.
Cum anno a natiuitate redemptoris noſtri †Mcxxxviii.Conradus quartus, Hermãni Ducis Sueuorum frater regnare cœpiſſet:cõtendenti ad imperiũ obſtitit ei ſumma vi Romanus Põtifex:qui oĩa molitus ne is voti cõpos fieret,poſtremo armis agendũ ratus, Hẽricum Bauariæ Ducem cognomẽto Supbũ,iunioremq; fratrem eius Guelfonem nomine,aduerſus Conradum magna mercede cõducit:longe ſatius eẽ arbitratus ĩ Germania vicino bello diſtineri: q̃ ſi collectis ab eo per otium viribus:deſcendenti in Italiã occurrendũ foret. †Mcxlix. Guelfo
Et erat ingens Henrici auctoritas:eoq; maior ꝙ Lotharius Cæſar Saxonię Dux ſocer eius:principũ animos ac populorꝫ ſtudia multis artibus genero conciliauerat:veluti neminẽ aliũ ſucceſſorem imperio deſtinaret.Iuuabat ſtrenue partes eccleſiæ & Rogerius q ex Galliis Italiam paulo ante ingreſſus,Regnum Apulię Siciliãq; armis ſubegerat:& Innocentium tertium Pontificem maximum fuſis eius copiis ceperat:quẽ poſtea honorificẽtiſſime habitum,ita. Rogerius

Rogerio Apulia & Sicilia daẗ. in ſua vota traduxit:vt Rogerio ac hęredibus eius:Pōtifex Apuliam Siciliamqꝫ:etiam Lotario aſſentiente, habendam permiſerit. Ita Rogerius veritus ne ſi Conradus Italiam armatus intraret: regnis recens partis exueretur:magna,contractis vndiqꝫ viribus Henrico & Guelfoni Italicorum auxilia mittit. At Federicus Cōradi filius delectos exercitus trahens:quoniam Henricum admodum ſenem: militiæ munera obire ætas prohibebat:cum Guelfone congreſſus:fortiter feliciterqꝫ pugnauit fuſis fugatiſqꝫ hoſtibus:vix Guelfone p fugam elapſo. Nec multo poſt:id bellum:vt qđ nō mō Italiæ:ſed ſūmis quoqꝫ Germaniæ ſtudiis gerebaẗ:maximis rurſū copiis vtrinqꝫ reparaẗ:cōmiſſoqꝫ iterū ꝑlio haud lon a Vinſperg vrbe Saxonię:ante villam quam Heleneſon nomināt,

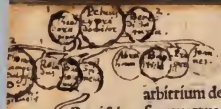
Guelfonis interitus. victus iterum Guelfo, ac cæſus eſt. Hæ autem erant & in caſtris & in pugna de more adhortationes:vt hinc Guelfo Guelfo:

Guelfi & Guibellini vnde. illinc Guibelling conclamaretur:nomen ſane non viri, ſed vallis ſeu regionis:in qua Federicum educatum ferebant. Hæc feralia nomina cum redeuntes Rogeriani milites in Italiam aduexiſſent eas poſtea populis clades intulere quarum quotidie veſtigia oculis cernimus: nec ætas quoqꝫ noſtra omnino expers fuit. At Thomas claſſe inſtructa in conſpectu ciuitatis haud longe ab ipſo portu aliq̄diu conſtitit:expectans quēadmodum videbatur vt motus aliquis intra vrbem oriretur. Poſteaq̄ firma cuncta & quieta vidit:& ſuis locis pręſidia diſpoſita:in oriētalem oram cōuerſus:arcem portui quem Delphini nominant,imminentē:ſubito aduentu cepit:ſollicitatiſqꝫ vicinorum animis: aliquot in partes ſuas populos traxit.Inter quæ cum ad eum Segeſta & Monilia deſciuiſſent: omnis prope orientalis ora velut contactu quo-

Segeſta. dam in ſuſpitionem adducta eſt. Eſt autem Segeſta, quam quidam Ptolemæi dimenſiones ſecuti, Tiguliam opinantur: vicus incolis frequens:cui obiicitur inſula præruptis vndiqꝫ rupibus in ſimilitudinem muri cincta: tenui riuulo a continente auulſa.Ea quoniam gemino portu dextra lęuaqꝫ inſignis: tutam nauibus ſtationem præbet:Thomas loci opportunitatem ſecutus: hanc

1425

velut arcem belliꝗ ſedem delegit:peditesꝗ & equites Florentino
rum haud contemnendã manum ibi locauit.Per idem fere tem-
pus præmiſſi a Philippo in Flaminiam duces:cum aduerſus Flo-
rentinorum copias res aliquando feliciter geſſiſſent : contractis
poſtremo vtrinꝗ viribus:magno diſcrimine pugnatum eſt : iſꝗ
fuit tandẽ exitus:qui victoris exercitus aduerſus ſæpe fuſos fuga
toſꝗ eſſe ſolet.Nam pars maxima equitatus hoſtilis capta,& ar-
mis exuta eſt:cum ipſo etiam Duce Carolo Malateſta,viro ſane Carolꝰ Malateſta capitur.
memorabili:vt qui neꝗ generis claritudine,neꝗ rerum geſtarũ
gloria: vlli tyrannorum Italiæ cederet. Huic cum Mediolanum
captiuus duceretur:Philippus honoris gratia obuius prodiit:ne
ꝗ ſecus ac parẽtem omni tẽpore coluit.Cũ igitur & fraterno re-
ſtituta regno Ioanna,& pręclare aduerſus Florẽtinos victorię in-
gentes Philippo ſpiritus facerẽt:ad res Genuenſes conuerſus:pa-
rari claſſem imperat.Quę quo maiore ſtudio maturaretur:ipſe ac
colas Padi flumine exercitos:in ſupplementum remigum mittit
ac tertiam prope totius ſumptus portionem depromit:præpoſi-
toꝗ claſſi Antonio Aurio Philippi filio ſumma vi cuncta moli-
tur.Magno præterea delectu vbiꝗ habito,ad quinꝗ peditum mi
lia & trecentos equites per fines Placentinos aduerſus Thomam
eiuſꝗ fratres deſcẽdere Segeſtam iubet:Duce Nicolao Tertio co Nicolaus Tertius Bellator.
gnomento Bellatore.Nondum exornata claſſis erat : neꝗ tamen
duodeuiginti triremes(tot enim parari placuerat)multum tem
poris exigebant.Verum exortis ſuſpitionibus quales in ciuilibus
odiis hominum mentes occupare ſolent : videbatur iam id bel-
lum ex Hiſpanienſi aut Florentino in ciuile verſum.Itaꝗ dele-
ctu ac iudicio opus eſſe credebatur : ne arma omnibus promi-
ſcue committerẽtur.Et iam Tertius cum copiis aductabat:occu
patiſꝗ vicinis mõtibꝰ,Segeſtæ ĩminebat.Itaꝗ Antoniꝰ correptis
aliquot onerariis,& ꝑ anguſtia tpis raptim inſtructis,Segeſtã ꝑ-
ficiſcit̃:vt terra Tertius:ipſe mari hoſtes vrgerẽt.Pręerat claſſi re
gię Petrꝰ Iunior Alfonſi frater:q̃q̃ rerũ oĩm Genuẽſiũ ad Thomã

arbitrium deferebatur.Præerat equitatui Baptiſta Campofulgo
Petri ſoboles. ſus quartus a Thoma frater.Nanq; Petro qui Cyprum domuit:
felix admodum fuit coniugum in prole fœcunditas.Octo enĩ mo
riens liberos reliquit,quorum nemo non virilis ætatis annos atti
git.Horum natu maximꝰ Rolãdus fuit,deinde Thomas,poſt eũ
Bartholomæus.hunc ſequebatur Spineta,poſt Abraham,Bapti
ſta,Proſper,& omnium nouiſſimus Ioannes.Ex his priorum qua
tuor Theodora Spinula:reliquorũ totidem Benedicta Auria ma
ter fuerat.Cum patenti campo Tertius copias inſtruxiſſet:nõ de
tractauere hoſtes certamen.Nam mercenarius miles bellis aſſue-
tus q̃q̃ numero longe impar:ſubitarium & diuerſis collectum re
gionibus militẽ:cui neq; dux erat notus:neq; ipſe duci:facile cõ-
Prælium. temnebat.Commiſſum eſt prælium equeſtre primum:& egregie
vtriſq; pugnantibus:incerta victoria diſceſſum eſt.Cum poſtera
die ſuas Tertius copias in aciẽ educeret,manifeſta pauoris ſigna
edidere:vixq;,nondũ conſpecto hoſte,moueri loco poterant.Vbi
vero vulgatum eſt Ioannem Ludouicum Fliſcum a Pontremulo
Taroq; cum lecta iuuentute deſcẽdere:tum demum ante teli ia-
ctum in fugã verſi:per inuia quæq; præcipites ferebãtur,adeo vt
hoſtes immodicam ſine vlla ratione trepidationem inſidias ſuſpi
cati:aliquandiu preſſo gradu ſubſtiterint.Poſtq̃ vero longe abeſ
ſe inſidias patuit:non equitatus modo : ſed pedites quoq; ſociiq;
nauales fugientes inſecuti,tela,ſcuta,magnamq; armorum vim
paſſim abiectorum calcantes:haud multis cæſis plurimos hoſtiũ
cepere:in quibus etiã Iacobus Iſſeus Brixianus & pleriq; alii prin
Clauarum cipes viri capti ſunt.Q̄ niſi Clauarum oppidum fugientes exce-
piſſet:vix eorum quiſq̃ hoſtium manus effugiſſet.Iiſdem fere die
bus feſſi bello Florentini:deletis ſæpe exercitibus:capto ad poſtre-
mum Carolo Duce aliquot ad Philippum populis deſciſcentibus
diffiſi rebus ſuis:legationem ad Venetos decernũt:opem aduer-
Florentini a Venetis opẽ ĩplorãt ſus Philippum petituri.Legati cum belli ſocietatem oraſſent:nec
quicq̃ Venetum ſenatũ mouiſſent:miſſa ſecunda legatio eſt:quę
cum res aduerſas ac pericula ſua ordine memoraſſet:negata rur

1425

ſum ſibi ſocietate:poſtremo Nicolaus Vſanus gratia,prudentia,
auctoritate in populo ſuo facile princeps:vltro ſe Venetias pro-
fecturum ſi ſenatui placuiſſet : pollicitus eſt. Cum charitatis
in patriam collaudatus fuiſſet : in conſpectum Ducis ac ſenatus
Veneti introductus : enumeratis cladibus Florentini populi :
cum egeſtatem ęrarii:alienatos ab ſe vicinorum animos:quātoq;
in periculo ſalus ciuitatis verſaretur oēs edocuiſſet:nouiſſime
addidit:Nos quādoquidem a vobis repellimur:Philippum Regē
faciemus,vos poſtea Cæſarē.Ea verba cū indignantis & præceps
conſilium capientis eſſe viderentur:inflexerunt tandē Venetorū
animos:fœduſq; contra Philippū cū Florētino populo ictum eſt.
Interea duodeuiginti triremibus Genuæ raptim exornatis:onera
riæ duæ adiiciuntur:velut arx & perfugiū ad caſus incertos.Pla-
cuitq; claſſem:in ipſis faucibus portus paratā teneri:ne intra vr-
bem in qua diuerſa iā ſtudia exarſerant:hoſtiles naues quicq̄ mo
tus excitarent.Et claſſis Hiſpana parata decernere:aliquādo pu-
gnādi poteſtatē fecit:ſed†temeritas videbatur rem ſummi diſcri
minis aleæ cōmittere:cū etiam nō deeſſent qui vererentur ne in
ipſo certamine dubia adhuc victoria:populus diſcors arma corri
peret.Itaq; tormentis quandoq; ſagittiſq; ſine vllo memorabili fa
cinore eminus certatū eſt.At Florentini poſteaq̄ experimento co
gnouerūt triremes regias nihil aliud eſſe q̄ inexplebilē quādā pe-
cuniarū voraginē,rumoribus & oſtentationi plurimū : vtilitati
parū admodū inſeruientem:rem populari aurę præferentes:claſ-
ſem dimiſere:& ad alia conſilia verſi,mari ceſſerūt. Hæc dum ita
geruntur:Franciſcus Carmaneola impatienter ferēs Taurellum
in præfectura claſſis prælatū ſibi a Philippo fuiſſe:nec multo poſt
reuocato ſibi a præſidatu Genuæ:Iacobum Iſolanum Bononien-
ſem diui Euſtachii Cardinalem:iuſſu Philippi ſucceſſiſſe:ad hæc
ſimul cernens aduerſarios ſuos apud Philippū gratia præualere:
metu indignationeq; commotus:clam Mediolano exceſſit : pau-
ciſq; menſibus dum Regum populorūq; animos explorat:abſum
ptis:a Venetis tandem mercede conductus:rei militari præficit.

Fœdus Venetorū cū Florētinis contra Philippum.

†temeritatis.

Franciſcus Carmaneola Dux exercitus Venetorum.

Cõmiſſa igitur ei aduerſus Philippum belli ſumma:cum copias omnes magna cura percẽſuiſſet:impetu in Brixiam facto:multis ciuiũ adiuuantibus intra mœnia ſtatim acceptus eſt:adiũctoq; ſibi populo:ad arcium expugnationem accingitur. Inerat autem Franciſco non modo vigor animi & admirabilis quędam conſilii promptitudo:ſed militarium quoq; artium ſumma peritia: vt q̃ non claritate generis aut vllis opibus,ſed ſola rei bellicæ laude ex infimo loco ad id faſtigii euectus eſſet. Præter quę ingens inſup illi ſtudium fuit ita eniti: vt maximarũ rerum quas pro Philippo geſſerat:gloriam omnẽ in ſe verteret:adeo vt Duce mutato:mutata quoq; Philippi fortuna videretur. Flagrabat præterea cupiditate non tam Philippum q̃ proprios æmulos vlciſcendi: quorum detractionibus ac dolis expugnatus ducis animus:a ſingulari viri beniuolentia in odium eius traductus fuiſſet. Brixianis igitur arcibus foſſa ingentiq; vallo cinctis,tormentis muros quatit. Neq; ignarus præſidium ad deditionem earum cogi non poſſe:niſi aut ſublata ſubſidii ſpe,aut rerũ oĩm inopia fractũ:ita oẽs ſepſit aditus:vt neq; Philippi copiæ ſuccurrere obſeſſis poſſent, neq; clam quiſq̃ in eas penetrare.

Abraham Campofulgoſus.

Exitu eius æſtatis cum Abrahã Campofulgoſus collecta agreſtiũ manu:e Sauiniono Montobioq; profectus ſilẽtio noctis aditũ in vrbẽ habuiſſet:re cognita multis locis in vrbe pugnatum eſt:pręſidioq; qđ vt portę vaccarum pręeſſet:turribus eius impoſuerat:leui prælio inde mox eiecto: paucis cæſis:pluribus captis:Abraham cum reliquis in fugã verſus vrbe ſe proripuit. Philippus qui mari terraq; Italiam modo totã quatiebat:amiſſa Brixia:Genua prope erepta: ingruentibus vndiq; periculis territus:conſilia pacis cum Alfonſo iungendæ agitare cœpit. Neq; regis animus experti tandem quantũ rebus ſuis momẽti eſſet in Philippo:a pace abhorrebat.

Pax īter Alfonſum Regem & Philippum.

Legationibus igitur citro vltroq; miſſis:inter Regẽ Ducẽq; pax renouata:in qua promiſit Philippus Caluũ & Bonifacium oppida Corſicæ,regi tradere. Id quoniã inuitis Genuenſibus:inuitis oppidanis pręſtare non poterat:arces interim portus Lunẽſis & Ilicis:ea cõditione Alfon

ſo deduntur:vt donec promiſſa Philippus impleret: hæ ſumptu Ducis Regio præſidio tenerent.His aliiſq; cōditionibus cū anno Mccccxxvi.redintegrata inter eos amicitia fuiſſet: nullo tamen Genuenſium aſſenſu:pacata maria & tuta nauigatio fuit: p̄terq̄ a Florentinis:qui pauculis aliquādo biremibus triremibuſq; prędonū non belligerantiū more minoribus nauibus inſidiabantur. Nec ante mari abſtinueſt:q̄ captis Andrea Marino,Iuliano Turpiano,& Petrucio Verro trierarchis totidēq; eorū triremib⁹: his cladibus edoctos incepti pœnituit. Eodē anno cū Brixianarum arciū p̄ſidia longo tēpore obſeſſa,fruſtra Philippi auxilium expectaſſent:pacti tandē vt ſaluis abire liceret:arciū deditionē fecere Ita nobiliſſima ciuitas Cenomanorū quōdā Gallorū caput: i Venetorum ditionē redacta.Biennio quoq; qd̄ poſtea ſecutum eſt: cū Philippo non tam exercitus q̄ Dux deeſſet: magnis cladibus prope obrutus eſt.Nā cū præfectorū ſuorū nemo vnus adeo excelleret:vt nō imperio eius parere reliquos puderet: eo Philippū neceſſitas adegit: vt Carolū Malateſtā hoſtium quondā Ducē: & quidem abſentem exercitibus præficeret:dein vicariū ei ſubſtitueret alium item Carolum Malateſtam:quem iuniorem vulgo nominabant.Ita cum caſtra eius,velut ipſum Ducis nomen per ſe in bello ſatis eſſet:a nemine vno regerentur:multiſq; ex æquo imperantibus contentio æmulatioq; tempora conſiliorum eriperent, ingens calamitas accepta eſt.Nanq; Carmaneola quē nihil horum latebat:cum irritatis hoſtibus eos tandē ad pugnā elicuiſſet:iuſſis equitib⁹ vt delectorum ad id peditum vnū equo quiſq; acciperet: paludem q̄ media interiacebat:ingreſſus eſt:qd̄ vbi hoſtes conſpexere: citatis & ipſi equis obuiam venientibus perrexere. Commiſſum in ip̄a palude prelium eſt:cum ab vtroq; latere patentes vias obiecto pedite Franciſcus ita pręcluſiſſet vt nō alibi q̄ in paluſtri ſolo pugnari ab eq̄tib⁹ poſſet.Ibi cū in molli ac lubrico vix mouerent̄ equi:quidā etiā haurirēt̄ur aut caderēt deſilientes equo expediti pedites:omne dimicatiōis diſcrimē paruo labore ſuſtulerūt.Cum enim nullus eſſet vſus haſtarū: ipſoq;

Brixia in Venetorū ditionē redacta.

A° C. 1426.

armorum pondere viri equiq; pene obruerentur, ſemiermi & agi
li militi facile ceſſere.Captus omnis prope equitatus: partaq; eo
die victoria quæ bello finem imponeret:ſi fortuna Franciſcus vti
voluiſſet.Verum dum vel clementiæ famam quærit: vel benefi-
ciorũ Philippi non immemor:veteri aliquid amori tribuendum
putat, paucis præfectorum exceptis: captiuos omnes dimiſit.
Quæ res ei poſtea ſuſpitionem perfidię & exitium tandem com
parauit. Nam Veneti poſt hac q̃ minimum ei credentes: omneq;
ſermonem actioneſq; illius obſeruãtes: quaſi in Philippi gratiam
redire cuperet:diſſimulato odio:veluti eum de ſumma belli audi
re vellent:Venetias euocatum indefenſumq; ac nullius certi cri-
Frãciſcus Carma. ſecuri pcutit̃ minis dãnatũ ſecuri pcuſſerunt:publicatis etiam bonis eius:quæ
in ſumptus belli haud parum temporis ſatis fuiſſe dicitur.Hic
fuit vitæ exitus Franciſci Carmaneolæ viri non obſcuro modo,
ſed etiam ſordido loco nati:adeo vt etiam porcorum greges pu-
er pauerit: literarum ita prorſus ignari:vt primas figuras nõ co
gnoſceret:verum forma ac viribus corporis fide aliiſq; virtutibꝰ
digne memorabilis: rei vero militaris peritia vſq;adeo præcellen
tis:vt bellorum arbiter videri poſſet.Nã ad vtroſlibet ille trãſiſ-
ſet:migraſſe cum eo fortuna credebatur.At Philippus rebus ad-
uerſis & magnitudine periculi territus:ad repetendum Apuliæ
Regnum Alfonſum ſollicitat:ratus fore vt ſi Alfonſus opera ſua
reciperetur,is poſtea magno ſibi aduerſus Venetos vſui futurus
eſſet.Rex cum amicitiam Philippi ſine Genuenſibus non multi
faceret:legatos ad pacem ſocietatemq; iungendam Genuam mit
tit Bernardum Coruarianum & Andream Bibriũ illuſtres equi
tes: & cum eis Belengarium Clauellum iuris ciuilis peritia cla-
rum.Qui cum legatiõis cauſas expoſuiſſent:& ſenatus in conci-
liũ reliquos magiſtratꝰ vocaſſet:ex omniũ ſententia quatuor vi-
ri creati ſunt:quibus renouandę cum Rege pacis arbitriũ com-
Pax Genueñ. cum Alfonſo. mitteretur,Barnabas Godaneus pręclarus iuris interpres, Cle-
mẽs Squartiaficus,Thomas Iudex,& Gaſpar Lercarius.Hi cum
Regiis legatis pacẽ noĩe populi Genuẽſis: nulla habita Philippi

mētione iunxerunt anno.MCCCCXXVIII.tertio nonas Maias Regis ſocietatē aſpernati: ne videlicet pronus in arma & inquieti cōſilii vir:nouis Genuenſes bellis inuolueret.Aeſtate inſequēti ingēs & inſolita Italię ſiccitas inter ꝓdigioſa ꝑfecto haberi poſſet: ab iis pręcipue qui aſſiduitatem imbriū:inundationes fluminum & quicquid modum exceſſit:inter prodigia numerant.Nam cum ab exitu Iunii vſqꝫ ad ſeptimū Idus decēbres:nullus ne minimus quidem imber terras perfudiſſet:non torrentes modo:ſed vberrimi quoqꝫ fontes prorſus exaruerūt.Intra vrbem certe fonte Amatorio,fonte Riui turbidi:& quem Puterellum vulgo nominant: ſponte exiccatis:dantibus operā prefectis portus ac molis:purgati oēs ſunt:qđ viuentiū nemini antea vidiſſe cōtigerat.Plus tamē metus ꝙ calamitatis ea res attulit.Nam neqꝫ agrorum ſterilitas vlla:neqꝫ annonæ caritas,ob id ſecuta eſt.Eodē quoqꝫ anno Philippus Venetici ac Florentini belli mole defeſſus:Mariā Amedei Sabaudiani Ducis filiā ſibi matrimonio iūgit:traditis ſocero Vercellis inter tranſpadanas vrbes haud poſtrema:cōfiſus fore vt ab eo aduerſus Venetos in bello iuuaretur.Neqꝫ multo poſt cum ſuper renouandę pacis cōditionibus ad Nicolaū Bononiēſem ſanctę Crucis Cardinalē:delatū fuiſſet arbitriū:iudicio eius pace cōpoſita ab armis ceſſatum eſt:verū ita ceſſatum,vt appareret certamina nō tam ſublata eſſe ꝙ dilata.Erant enī conditiones in pace cuiuſmodi eſſe ſolent:cū perduelliū alter in rebus aduerſis:nō vt manſuram pacem:ſed vt effugium periculi,pacē quærit.Nam & oppidis quæcunqꝫ tempore belli ex hoſte occupaſſet:& Bergomo preterea celebri vrbe Cenomanorū: cedere Philippus ex pace iubebatur.Itaqꝫ neqꝫ exercitus dimittebanť:& pecuniarū cōquiſitio nullo tempore remittebatur.Vixdum circūacto biennio cū Florentini Paulo Guinigio Lucenſi tyrāno infenſi:eo ꝙ Philippi partibus fuiſſe putabatur,exercitus vaſtando Lucenſi agro immiſiſſent:populus vt creditur ſuaſu Philippi correptis armis,& capto tyranno,libertati ciuitatē reſtituit.Ac miſſis Genuā legatis qui aduerſum Florētinos auxiliū peterēt:fœdus cū Genuēſibus pepi

Italię ſiccitas prodigioſa.

Philippus Mariam Sabaudiani Ducis filiā vxorē ducit Vercellę.

Pax inter Philippū & Venetos.

Paul⁹ Guinigi⁹ capiť.

gere. Numerata ſunt Luceſibus aureorũ quindecim milia: quæ in vſum belli erogarenť: p qbus ſtatuto tẽpore reddẽdis: traditę pignori Genuẽſibus ſunt arces Motronii & Petreſanctę. Promiſſa Carraria, promiſſa Auẽtia: vt hęc ſumptu Luceſiũ: præſidiis Genuẽſiũ tenerenť. At Florẽtini magnis exercitib⁹ cõparatis: Philippũ qeturũ rati: Lucę obſidionẽ moliunť: pcluſoq; oĩ aditu magno in diſcrimine ciuitatis ſalus verſabať. Et iã Philippo aliquãtũ ab armis otii fuerat: reſq; ſuas ita cõpoſuerat: vt palã eſſet eũ ĩ paucis cõditionibus nõ diu mãſurũ. Inter quæ Nicolaũ Peruſinũ co

Nicolaus Peruſin⁹.

gnomine Paruulũ: copiis ſuis Ducẽ præfecerat: virũ cũ ingentis animi: tũ militariũ rerũ peritia cũ perpetua quadã felicitate admirabilẽ. Is cũ obſidionẽ ſoluturus in agrũ Lucenſem deſcẽderet: rẽ tantã ſine ſagittariis perfici nõ poſſe obteſtatus: ſagittariorũ duo milia popoſcit: quorũ opera mõtuoſis & aſperis locis vtereť. Scripti extẽplo ſunt in agro Genuẽſi ſupra mille & quingentos. Hiq; haud procul oppido Spedia in villa quã Miliarinã vocant in vnũ contracti: mox in Paruuli caſtra peruenere. Nicolaus locis editioribus caſtellis extructis: ibiq; Genuenſibus in pręſidio locatis: cũ reliquo exercitu hoſtes adortus: memorabili victoria Florentinorũ copias fudit: captis ſupra mille & quingẽtos equitibus, caſtris hoſtiũ pdaq; haud leui potitus. Ita exeũte anno. MCCCCXXX.

Florentini vincunť.

1430

ſequa hyeme, mẽſe Decẽbri: magna cũ hoſtiũ clade Luceſis popul⁹ in extremis iã rebus poſitus, virtute Paruuli liberatus eſt. Cũ iã pace vtrinq; cõcuſſa oĩs eius reuerentia cõtemptui eſſet: ſumma vi bellũ ab vtriſq;: ſed a Philippo enixius terra mariq; parabatur. Nã poſteaq̃ Luceſis ſoluta obſidio eſt: Philippus vt cũ populũ ptibus ſuis adiũgeret: pręter arces Motronii & Petreſanctę Genuẽſiũ pręſidiis ſeruãdas, cõuenerat vt Luceſes pretorẽ ſibi quotãnis ex Genua legerent: iſq; ſemper ſenatui intereſſet: ſineq; eius auctoritate neq; audiri vllam vllius populi legationem liceret: neq; item legatos mitti. Iacobus quoq; Apian⁹ Plombini Regulus ſe ſuaq; fidei Genuenſium commiſit, eoſdem & hoſtes & amicos habiturus: quos Genuenſis populus habuiſſet. Eſt autem Plombi

Iacob⁹ Apianus. Plombinẽ.

num non idem vt quidã opinantur oppidum:quod veteres quõ
dam Populoniã dixere:ſed illa potius exciſa:hoc ex reliquiis eius
cõditũ:octo fere milibus paſſuũ verſus orientẽ a ſede veteri rece
dẽs.His quoq; belli conatib⁹ acceſſere Senẽſes: q Florẽtinis infen
ſi:poſtq̃ ſubactas Piſas opes eoꝝ magis magiſq; formidãtes:bellũ
in Hetruriã trãſferri cupiebãt.Cõtractũ igitur iter Genuẽſes ac
Senenſes fœdus eſt:ea quidẽ lege:vt quingentos equites & mille
pedites ad bellum in Hetruriã gerendũ Genuẽſis populus mit-
teret.Horũ oĩm qui memorati ſunt viribus: attinẽdi erant intra
Hetruriã Florẽtinoꝝ exercit⁹:Philipp⁹ trans Abduã flumẽ arma
Venetis illaturus:qui ne maximis eorũ opibus ſolus obiiceret:
placuit vt palam a Genuenſibus bellum eis indiceretur.Nec mo
ra, claſſis quoq; decernitur:parãtur vna & viginti triremes:Plõ
binenſi regulo duarũ ex his armandarũ curã ſuſcipiente. Nunq̃
eo ſeculo intra Italiam tanto conatu bellum inſtructũ eſt: cũ to-
ta Ciſalpina Gallia omniſq; Hetruria armorũ ſtudiis ĩceſa eſſet:
duas quoq; prævalidas claſſes duo populi maritimarum rerum
gloria maxime illuſtres:ſumma vi molirentur. Verum omnium
primus rerum bene cõpoſitarũ ordinem Philippus turbauit.Nã
cum ante expectatum Venetorũ Duces mouiſſent:nec ipſe ino-
pia pecuniæ omnes adhuc copias ex hibernis eduxiſſet: paucita
ti ſuorum diffiſus,equitatum qui ex compoſito Hetruriam pe-
titur⁹ erat:hoſti ĩ Abduę ripis oppoſuit.Ita in Hetruria nihil ea
æſtate memorabile geri potuit. Acceſſit & clades mari accepta:
quæ plęraq; bene cõſtituta mutare coegit.Franciſcus eñ Spinu-
la Genuẽſis claſſis pfectus:cum allatũ eſſet claſſem Venetã Piſa-
num portũ tenuiſſe:nondum ſatis paratas naues raptim ſoluit:
occurſurus hoſtibus vbicũq; obuios fors obtuliſſet. Nulliſq; re-
bus ſatis pro nauali diſciplina cõpoſitis: biduo poſtq̃ ſoluerat ho
ſtili claſſe cõſpecta in eã inuectus eſt:maiore ſane animo q̃ cõſilio
Pugnatum eſt ita anno. Mccccxxxi. ſeptimo kalendas ſeptẽbres
ante tẽplũ Diui Fructuoſi: qđ in pmontorio poſitũ eſt.qndecim
paſſuũ millia ab vrbe diſtans:pari aliquãdiu fortuna.At poſteaq̃

Bellũ inter Genuenſes & Venetos

Pugna nauałis.

A° 1431 26 Augusti

triremis vna Florentinorũ ex iis maioribus quas in vſum ferendi oneris extrui videmus:quæ prӕter remiges ac nauales ſocios: trecẽtos quoq; milites vehebat:paſſis velis in medios hoſtes illata eſt:quaſcũq; obuias habuit naues diſiecit:& vaſto impetu prętoriam feriens:ita inclinauit in latus:vt nemo non pronus caderet,nauẽq; obrui trepidus putaret.In eam hoſtes nullo ꝓhibente tranſilientes:cũ ſigna deiecta in mare ꝓcipitaſſent: reliquæ oẽs in fugam verſæ ſunt.Ex iis vndecim portum Delphini propinquũ admodũ petiere.Vna Genuã rediit.Plombinenſiũ quoq; vna alto ſe cõmittens Plõbinum tenuit.Octo in hoſtium poteſtate cũ ipſo Pręfecto venere.Claſſis victricis Dux Petrus Lauredanus victoria modeſte admodũ vſus eſt.Nam Franciſcũ reliquoſq; captiuos,humane ac perhonorifice habuit:turmaſq; nauticas ſine precio dimiſit omnes.Neq; Venetis incruẽta victoria fuit:multis in prælio cęſis,pluribus vulneratis:adeo vt cum Piſanũ portum Labronamq; repetiſſent:exarmatę naues fugaq; deſertæ viderẽtur. Clade cognita Genuẽſes ne hoſtib⁹ audacia creſceret: naues quę pugnę ſuꝑfuerant,cu loco cæſorũ ſauciorũq; integros ſubſtituiſſent:redarmant.Pauculiſq; additis.xii.nauiũ claſſem portu educunt:ꝓpoſito illis Nicolao Iuſtiniano Frãciſci filio:ſatis eſſe arbitrati eo nuero ſemiermib⁹ hoſtib⁹ occurrere.Ita qđ ſuperat æſtatis totũq; autũnũ ea claſſe fines ſuos tutati ſunt: cũ Veneti reficiẽdis animis curãdiſq; vulnerib⁹ intẽti:nunq̃ poſtea hoſtes laceſſierint. Eodem anno cu Venetias perlatũ fuiſſet:trãſmarinas Genuenſium vrbes nullis pręſidiis teneri:cõtractis raptim nauibus onerariis,xiii.& maioribus ad onera ferenda triremibus numero duodecim:tribuſq; minorib⁹:quas Graciles vulgo vocam⁹,re diſſimulta Chiũ petere ſtatuerũt.Claſſe igiť exornata:ſeptingẽtorũ q; militũ cohorte:cui ꝑerat Scaramucia Ticinẽſis vir acer & bellicis laudib⁹ celebratus:nauib⁹ impoſita:Chiũ traiecere Nouembri mẽſe ſæua admodũ hyeme:verũ curſu adeo celeri: vt prius e locis editioribus inſulæ claſſis conſpecta ſit: q̃ ad vrbis defenſionem parari quicq̃ potuerit.Dum Veneti copias exponunt: dum

Marginal notes: Petrus Lauredan⁹ — Labrona, nunc Liburna. — Nicolaus Iuſtinian⁹. — Scaramucia Ticineñ

loca explorant figendis caſtris aptiora: dum maiora tormēta inſtruunt: temporis paululum ad conſultandū agendumq; clauſis ac trepidantibus datum eſt. Pręficitur ante oīa ſummę belli Raphael Montaldus Leonardi filius vir inter arma educat⁹ & multarū rerū experientia clarus: turribus mœnibuſq; præſidia diſponuntur: magna Scorpionum vis, magna ſagittarum totis muris congeſta. Veneti poſt triduum vrbis oppugnationem aggreſſi: infirmos vetuſtate muros: nec aduerſus ingentium Bombardarum vim ſtructos: facile decutiebāt: lateq; dabat id genus tormēti vaſtas multis locis ruinas. Scorpionibus cōtra certantes q̄ clauſi erant: vt nō horrifico ſonitu tantū terroris: ita plus cædis ac vulnerum in hoſtes edebāt. Pugnatū eſt vtrinq; ſumma obſtinatione: cū illi ꝓ patria proq; coniugibus ac liberis opponerent corpora: hi præter oppidi prædiuitis prædam: indignarentur etiā vrbem exiguā humili loco poſitam: nullo externo defenſam pręſidio, non ſtatim ceſſiſſe. Cum nox ſupueniens prælio finē feciſſet fama eſt Scaramuciā dū de belli gerendi ratione cōſuleretur, Andreæ Mocinico claſſis pręfecto reſpondiſſe: ſe velut ad Græcorū caſtellum oppugnandum duceretur eo tractum: inueniſſe vrbē cui neq; arma, neq; viri, neq; animi, neq; Italicarum artium quicq̄ deeſſet: pinde aut abeundū: aut in obſidione ſpem omnē reponendā eſſe. Genuenſibus vt primæ dimicationis exitus animos dabat: ita eos ſtrati paſſim muri ſolicitos habebant. Nam neq; facilis refectio deficiente materia: & maiore multitudine opus erat ad tuenda loca muro nudata. Stabant in portu ingentis magnitudinis onerariæ duæ, precioſis mercibus plenæ: ita ĩn anguſto portus ore collocatę: vt Venetis nauibus proras obiicerent. Ipm̄ autem portus oſtium ſingulæ vtrinq; turres ita claudebant: vt intrantes exeunteſq; ſub ictu naues haberent. hæ & naues & turres validis etiā præſidiis egebāt: ne alioquin portu hoſtis potiretur. Cum igitur pugnantium paucitas tot diuiſa locis minime ſufficeret: inuenit fortuna conſilium, ad qđ humana ratio obſiſtente auaritia, vix vnq̄ traduci potuiſſet. Nam biremes quædā

Raphael Mōtaldus.

Chius a Venetis oppugnať.

Culpat inuētorem Bōbardæ.

& maiorū nauiū ſcaphæ,cū inter ſcopulorū anguſtias qb⁹ alicui-bi claudiť,clā noctu in portū penetraſſent, tātū cōſpectę pauoris iniecere: vt admotis paulo poſt onerariis: turres naueſq; præſidium deſeruerit iniecto prius ab ſe ꝓpriis nauibus igne:quo mox cuncta cōflagrarunt.Ita portu in hoſtium poteſtate redacto:cum ea manus in vrbem confugiſſet:tanta fuit oppidanis acceſſio viriū:vt qui diſiectis mœnibus paucitati ſuæ modo diffidebant,iis vltro ad laceſſendū hoſtē etiā animi poſtea ſupeſſent. Veneti portu turribuſq; potiti: cum oppugnandę rurſus vrbis conſiliū cepiſſent:maximas nauium portu acceptas mœnibus applicāt:delectaq; iuuentute impoſita , reliquis copiis oppidū a terra cinxere.Ei vero murorū parti quæ ad orientē ſolem ſpectat: triremes minoreſq; onerarias ad obiiciendum oculis terrorem oppoſuerunt. Atq; ita vndiq; impetu facto anceps pugna cōmittitur. Erat ea Venetis tormentorū copia:vt ſupra octingenta ſaxa vna die intra vrbē miſſa fuiſſe,ii qui interfuerunt affirment.Male perfecto de genere humano merita Aegyptus eſt:vel vt alii putant Germania:quæ omnium prima exigui pulueris commixtione id cladis vrbibus ac populis cōmenta eſt:vt arietem, balliſtam, cæteraq; veteris militiæ tormenta:iam inter mitiorum artium inuenta numeremus. Cum principio tormentis ſagittiſq; eminus certaretur: dein quaſſati multis locis muri:peruadendi in vrbē ſpem facerent, magna hominum vis ſagittis vulnerabatur: ſed erāt letalia potiſſimū vulnera ī mercenarios milites Scaramuciā ſecutos.Nāq; in hos aut nullis aut leuib⁹ admodū armis tectos: cōfertim pugnātes:vix vllū ſine ictu intercidebat telū.At in medio pugnę ardore dū cūcta fragore & clamorib⁹ ſtreperēt iuuēt⁹ q̄ ex maiorib⁹ nauib⁹ ꝓximos muros oppugnabat:iā eū vrbis locū pſidio nudauerat:ſcaliſq; ad id ipm paratis mœnia indefenſa ſcādebat.Propugnacula eni q̄ in ſūmitate mali extructa erāt:adeo ſupeminebāt:vt ī mur[cōſiſtere nemini ſine exitio liceret.Qd vbi aiaduerſum ē:patefieri portā pfect⁹ ipat:;& in latera ſcādētiū

impetu facto p̄cipites prouoluūt ac deturbāt paucis cęſis:plurib⁹ ruētibus ſcalis armorū pondere exanimatis.Cōſtat vrbē ea die capi potuiſſe:niſi aduſtarū nauiū copię pridē intra oppidū acceptæ fuiſſent:cum oppidanorū paucitas vix tuendis mœnibus nedum eruptioni ſufficeret.At hoſtes q̄q̄ parū proſpere tentata vrbis oppugnatio erat:pręliū tamē in veſperam vſq; produxere : quod cū nox diremiſſet:compertū eſt magnā hominū vim ſagittis maxime aut cecidiſſe aut vulneratā ad naues relatam fuiſſe : adeo vt poſtea & multo minores copiæ viſæ ſint:& ſegnius pugnarint. Veneti magna potiundæ vrbis ſpe deiecti:dum de bello cōſultāt placuit auctore Scaramucia occultis in oppidū cuniculis aditum quærere.Itaq; dū cœptū opus pertinaciter vrgēt:Scaramucia forte inermis:dum vel foſſores vel loci ſitū intentius ſpectat:ſagitta ictus intra paucos dies moritur:quo adempto,& ſpei & cōſiliorū pars maxima hoſtibus intercidit:adeoq; obſeſſis creuerūt animi vt ſępe patefacta porta in obſeſſores erumperēt:ſæpe nō niſi victores aut æquo Marte prælio excederēt.Libet hoc loco referre id qđ eo bello euenisse nemini eorū qui obſidebant ignotum eſt . Et q̄q̄ vereor nequis mihi forſitā obiiciat hiſtoricę me breuitatis immemorē leuia nimiū conſectari:malo tamē eā culpā,ſi mō culpa eſt, ſubire:q̄ rē cognitione dignā , & quandā velut animorū noſtrorū diuinitatē arguentē:vanæ reprehenſionis metu reticere.Ambroſius Grimaldus vnus erat eorū qui intra Chiū arma ferebāt:vir p̄ter generis nobilitatē etiā ex ſe not⁹.Is cū in cœtu amicorū narraſſet : ſe nocte proxima per quietem vidiſſe ſerpentem terribilis admodum formæ in ſe tendentem:qui ore ignem efflaret:eiq; exitiū minitaret:monitus fuerat ab armis quieſcere:ſeq; intra mœnia tenere.Eam ob cauſam cum poſitis armis otiaretur:forte euenit vt repente patefacta porta omnis multitudo procurreret : ꝙ hoſtes propius acceſſiſſe allatum erat.Cum nemo prope eſſet qui non porta egrederetur:ipſe quoq; immixtus turbæ inter vltimos tamen erupit:& cum pone parietem quendam lateret : vix caput exerēs:vt quid ageretur ſpectaret:lapis Bōbarda excuſſus

Scaramuciæ iterit⁹.

Dirū inſomnium.

Ambroſi⁹ Grimald⁹ cadit.

caput illi ſtatim omne perfregit. Atq; ita virib⁹ ignis exanimatus
ſomnii fidem impleuit. Cū fama Venetę claſſis & prędiuitis oppi
di periculum anxios atq; ægros multos etiam procul poſitos in
ſuſpenſo teneret: pluresq; inuenirentur qui cuperent: q̄ qui aude
Damianus Grillus.
rent obſeſſis opem ferre: Damianus Grillus apud Peram Genuē-
ſium Coloniā tūc agēs: cum iuuentutis animos ad aliquid audē
dū extimulaſſet: paucos, hoc eſt. LXX. ferme viros: in conſilia ſua
traduxit: q̄bus cū ex ærario publico merces haud magna nume-
rata fuiſſet: paruis biremibus vſq; ad cōſpectū hoſtium peruenit.
Edoctus deinde quo in ſtatu res eſſent: & pleraq; ꝓpriis etiā ocu
lis cōtemplatus: ſilētio noctis, per hoſtiles naues totq; vbiq; diſpo
ſitas cuſtodias in vrbē penetrauit. Mirū dictu quantū obſeſſorū fi
duciā tā exigua manus auxerit: cū alii ab hoſte tā ignauo nihil iā
inſtare periculi: alii non expectandū vt fuga e manibus elabat̄: alii
veris falſa miſcētes: multa eiuſmodi ad cōcitandos animos in vul
gus iactarent. Neq; multo poſt cū obſeſſores obſeſſi crebro laceſſe
rent: Veneti clā noctu copiis ī naues impoſitis. XVI. Calēdas Fe
bruarias victis ac fugiētibus ſimiles: duabus onerariis naufragio
amiſſis: obſidionē deſeruere: Rhodūq; delati tantā ſauciorū multi
tudinē in terrā expoſuere: vt quæſitum ſit quiſq̄ ne ex tanta claſ
ſe integer aduenifſet, q̄d certe apud vtroſq; conſtitit: Scaramu-
ciani milites haud plus dimidio ſuperfuere.

LIBER TERTIVS.

Bartholomeus Capra pōtifex Mediolanē. Oldradus Lampugnaneus. Petrus Spinula.

AT Philippus vbi cladem ſub Franciſco mari ac-
ceptā cognouit, reuocato Bartholomæo Capra
Mediolani pōtifice: qui Iacobo Iſolano Cardina
li ſucceſſerat: Oldradū Lampugnaneum Medio
lanenſem Genuę præficit: magnoq; ſtudio con-
tēdit nouam parari claſſem quę acceptum vul
nus vlciſceretur: viroſq;, ac pecunias, haſtas, ſa-
gittas, & pleraq; eiuſmodi ad exornandam claſſem pollicitus: nō
multo labore peruicit. Decretis igit̄ nauibus onerariis. XIIII. cum
triremibus decē: pręfectus ſtatim deſignatur Petrus Spinula Cy

priani filius.Hæc dum ita agerentur:etſi allatum erat validam
Venetiis claſſem profectam eſſe:eamqꝫ in Ionio mari cōſpectam:
Zacinthum Cephaleamqꝫ verſus curſum intendere: perpauci ta
men inueniebantur:qui vrbibus tranſmarinis metuendum puta
rent.At poſtq̄ aliis ſuper alios aduenientibus nunciis patefactū
eſt hoſtile conſilium: paláqꝫ fuit cognouiſſe Venetos nullis Chiū
pręſidiis teneri: nō exploratores circūmiſſos:nō vigilias:non cu-
ſtodias auctas: omnia vt in ſumma pace ſocordiæ ac ſecuritatis
plena,ob eaſqꝫ cauſas ad occupandam prædiuitē inſulam arma
vertiſſe:tū demū expenſo periculo:cū in feſtinatione claſſis ſpes
omnes repoſitæ eſſent:omni ſtudio conquiri pecunias: refici na-
ues, conduci viros, piſtorib9 triticum diſtribui:oīa apparatu bel
li ardere.Vt vero deſertis turribus & nauibus concrematis ho-
ſtes portu quoqꝫ potitos allatum eſt:quo maiores accipiendis ſti
pendiis copiæ confluerent: exulibus damnatiſqꝫ qui in ea expedi-
tione militarent fides publica data eſt:& promiſſa ad id tēpus im
punitas.Sed obſtabat aſperitas hyemis:quantumqꝫ difficultates
reliquas ardor animorum ſuperabat:tantū breuitas lucis:imber
gelu,mare cōcitatū,eiuſmodiqꝫ inclemētia temporū opus omne
retardabāt.Cū oīm animos ingens metus inuaſiſſet:nuncius ec-
ce ſuperuenit biremē haud magnā literas ex Chio Venetias at-
tuliſſe: quibus lectis magnos tota vrbe luctus auditos eſſe. & q̄
q̄ nihil ex eo certius afferebatur: cōiectura fiebat tamen res ho-
ſtibus parum ſecundas fuiſſe.Nec multo poſt lęti nūcii aduene-
re:claſſem obſidione ſoluta nec leui clade accepta Rhodum abiiſ-
ſe.Eam ob cauſam ſtudium illud ingens auxilii maturandi:ſubla
to iam metu paululum remiſſum eſt.Per eadem fere tempora co
gnitum eſt duas Venetorum triremes onerarias:quæ negotia-
tionis gratia Tanaim Trapezontamqꝫ plenę mercibus petebant:
fœda tēpeſtate correptas: apud Soltaiam naufragio periiſſe:pręꝫ
fectūqꝫ ac plęroſqꝫ primarios ciues in littus eiectos Caphā miſſos
fuiſſe:ibiqꝫ in cuſtodia ſeruari.Iiſdem quoqꝫ temporibus Ioanna
Regina Apuliæ vt cognouit Alfonſum repetendo regno inten-

tum claſſem moliri, Ludouicum Andegauienſem Ducẽ iniecta ſpe ſucceſſionis accerſit: Rhegioqꝫ & aliis Brutiis ciuitatib⁹ pſi-cit: vt ſi vim atqꝫ arma hoſtis tentaſſet: paratũ haberet quẽ cona tibus illius opponeret. Circũacta iam veris parte: cũ nauib⁹ onerariis delecta veteranorum militum manus impoſita eſſet: reb⁹ omnibus recte paratis claſſem exeunte Aprili Petrus ſoluit: vide baturqꝫ non minus terra q̃ mari bellum geſturus. Nam Veneti ſatis eſſe rati ſi ſua tuerentur, pręſidiis maritimis vrbibus addi-tis: quindecim tantũ triremes parauerant aduerſus repentinos incurſus ſubſidium. Citeriora igitur maria peruagatus cũ paucas hoſtium naues cepiſſet: Ioniũ ingreſſus Corcyrę copias expo ſuit: vrbiſqꝫ oppugnationẽ adortus: quicquid ædificiorum coniunctum mœnibus fuit: cepit, diripuit, incendit. Verum vt cognitum eſt valido eam pręſidio teneri: abiecta ſpe inde diſceſſum eſt. Moxqꝫ in Aegęũ cõuerſus, Naxũ & Andrũ nobiles inſulas leuibus prælíis in deditionẽ accepit. Cũqꝫ inopia cõmeatus fatigarẽt claſſis, Chiũ traiecit: multoſqꝫ dies molẽdi difficultate retẽt⁹: paucas nauiũ Cretã verſus dimiſit: q̃ cũ onerarias Venetorum e Syria redeũtes habuiſſẽt obuias: earũ vnã pcioſis mercib⁹ grauẽ cepere, reliquę vẽtoꝝ ac noctis beneficio e cõſpectu ablatę. Hoc modo exacta æſtate cum parte autumni: dum claſſis Genuã redit: atroci tẽpeſtate iactatę naues diuerſum curſum tenuere, vna etiam naufragio amiſſa: adeoqꝫ ſæua hyems & intractabile fuit mare: vt ægre Martio Genuam peruenerint onerariæ. Nec multo poſt cum peculatus accuſaretur Petrus: magnaqꝫ ſuorũ etiã inuidia premeretur: cõſtitutis tamen grauibus ac ſeueris iudicibus abſolutus eſt. Videbaturqꝫ Philippus ad hoc vnum Genuæ præfeciſſe Franciſcum Barbauariam: ne Oldradus apud quem gratia plurimũ poterat Petrus, iudicium corrũperet. Nam paulopoſt reuocato Frãciſco: rurſus Genuã Oldradus remittit. Aeſtate quæ mox ſecuta eſt, res in Ciſalpina Gallia feliciter geſtæ: a pfectis eñ Philippi aliquot pliis victi hoſtes: ſeſe intra vrbiũ mœnia cõtinuere. Dein cũ pulcherrima Venetorũ claſſis Duce Ni-

Naxus & Andrus deduntur Genueñ.

colao Taruiſiano Padū ingreſſa:cuncta terrore ac tumultu miſce ret:petente opem Philippo:mille extēplo ſagittarii ſcripti & trās Padū miſſi ſunt.Quod vbi Venetias platum eſt:iuſſus eſt Petrus Lauredanus:q inſtaurata veteri claſſe Liguſticā orā icurſabat:Venetias redire:ꝙ non videbaẗ iis nauibus ſatis continuiſſe Genuē ſes:quin terreſtre auxiliū Philippo præbuiſſent.Præerāt exercitibus eius Nicolaus Paruulus:cui liberata Luca ingens iam nomē fecerat:& Franciſcus Sfortia:quē Philippi poſtea generum:nunc Mediolanenſiū ducem videmus.Hi cum Ticini refectas naues in ſtruxiſſent:ſecundo amne hoſtibus obuiā ꝓfecti:ſe tamen citra eorū conſpectū continebant:eratq́ꝫ eis hoc melior ꝙ̄ hoſti conditio: ꝙ illis aduerſus vim fluminis eluctandū erat:ipſi quoties certādi animus fuiſſet:prono alueo nullo labore ferebātur.Paruulo igitur & Sfortia aliud ſimulantibus:cum omnia ab exploratoribus crebro nunciarentur:inuadendi hoſtis clam conſilium capiunt: raptimq́ꝫ delecto ex omnibus copiis fortiſſimo quoq́ꝫ:iiſq́ꝫ cū Genuenſibus ſagittariis in naues impoſitis : magno impetu in hoſtes inuehuntur.Pugnatum eſt ſummo ardore nō claſſe tantum ſed in ipſa quoq́ꝫ Padi ripa,vſq́ꝫ ad veſperā.Victoriāq́ꝫ magis diſtulit ꝙ̄ abſtulit nox. Nam poſtridie quæ hoſtiū naues fortiter reſtiterant:non tam expugnatæ ꝙ̄ captæ ſunt,& quidem nullo periculo.Cū enim prima die pleræq́ꝫ nauiū vim inuehentis ſe Ticinēſis claſſis nō ſuſtinuiſſent:multiq́ꝫ nautarū inclinata iā victoria ſilentio noctis elapſi naues deſeruiſſent:prima ſtatim luce hoſti vltro conceſſum eſt.Parta eo die præclara victoria:& quæ Philippi res haud dubie ſupiores effecerit.Cōſtat eā claſſem maximo ac ppe incredibili ſumptu cōparatā fuiſſe.Nā p̄ter.LX.nauiū alueos exquiſitis artificū ingeniis elaboratos:ibi arma,tela,commeatus, tormenta,& q̄quid certis incertiſq́ꝫ caſibus conducere poſſe putabatur,vincendi cupiditas adeo accumulate congeſſerat,vt mirū videretur tātā rerū omniū copiā ipſas etiā Venetias ſuppeditare potuiſſe.Interiectis deinde diebꝰ cū pacis iūgēdæ arbitriū ad Nicolaum Eſtenſem & Ludouicū Salutianū ambos Marchiones

Nicolaus Taruiſianꝰ

Franciſcus Sfortia.

Pugna ad Padi ripam

delatum fuiſſet:pax renouata eſt:& captiui citro vltroq; dimiſſi. Et iam Siciliam noua claſſe traiecerat Alfonſus:cõfidens fore vt vel ab Ioãna vel ab altera factionum rurſus accerſeretur. Quam regis ſpem non modo aluerat Philippus:verum multa pollicitus: literis legationibuſq; ſuaſerat maturare aduentũ in Italiam:idq; nõ tam eo animo vt regias opes auctas cuperet:q̃ vt ab ſe euocati amicitia Venetis terrorẽ incuteret. At poſteaq̃ arbitrorum iudicio leges pacis dictæ ſunt:tum demum patuere animi:palamq; fuit dolis ac ſimulationibus plena omnia fuiſſe. Nam ſtatim elanguecente priore amicitia:aliter vterq; aliterq; ſentire:aliter loqui:cõtraria agitare cõſilia:in alternã ſępe perniciẽ multa moliri.

Ludouici Andegauienſis mors.

13 Anno Domini noſtri Ieſu Christi. MCCCCXXXIIII. Ludouicus Andegauiẽſis:quem ſupra memorauimus,moritur:paucíſq; mẽſibus interiectis,Ioanna quoq; vitæ finem fecit. Ita regnũ Apuliæ breui duobus orbatum principibus:velut præda validiori expoſita:multorum animos ſolicitabat. Alfonſus non ſe modo cæteros omnes iure anteire:ſed ad poſſeſſum regnũ vnde iniuria exturbat⁹ eſſet:debere reuocari crebro dictitare. Aduerſa factio Renatum Lotaringiæ ac Barri Ducem Ludouici fratrem:qui tunc apud Philippum Burgundiæ ducem captus aſſeruabatur:in regnum vocabat. Philippus Mediolanenſis Dux nõ tam certum aliquem fouebat:q̃ inualidiori fauturus videbatur:ob eáq; cauſam conatibus Alfonſi vt potentioris palam obſtabat:nunciis ac legationibus Regũ dominorũq; animos procerũ ſibi cõciliantiũ,Campania,Apulia,Calabria,omnis demum eius regni prouincia plenæ erant. Omniũ itaq; animis in rerũ expectatiõe ſuſpenſis: Caietanus populus ad Philippũ & Genuenſes mittit qui præſidium orent:quo a vi & iniuria tuti:vrbem legitimo Regi ſeruẽt:ei qui cum præſidio accedat:liberam ſe ciuitatis cuſtodiã permiſſuros pollicentur. Mouit Genuenſes Caietanorum periculum:q; diſſentientibus inter ſe ciuibus:inualuerat factio in Alfonſi ſtudia ꝓnior. Nec erat Caieta vrbs maritima portu nobilis leue rerũ momentũ ſi Alfonſum acciperet. Igitur cum præſidio. CCC. militũ

eo miſſus eſt Franciſcus Spinula:qui Venetiis poſt pacem exolu-
tus redierat:data ei oneraria vna admodum magna cum triremi:
quibꝰ ea maria tueret̄.Cū eo quoq; vna ꝓfectus eſt Otho Sopus
inter Aulicos Philippi haud poſtremus : ad id ab eo miſſus vt
procerū animos in partes Philippi trahens:omni arte ab Alfonſo
auerteret.Cū trepidam ciuitatē Franciſci aduentus erexiſſet:nō
multo poſt rex quoq; magnas eo copias mari traiecit : expoſitoq;
in terrā exercitu,vndiq; vrbē cinxit:dein tormentis muros qua-
tiēs,aſſiduis inſup prælíis quietē obſeſſis negabat.Hęc vbi Genuę
cognita ſunt:placuit laborantibus ſubſidiū mitti:quo obſidio ſol-
ueretur.Delectis igit̄ onerariis quinq; ex oībus quæ maiores pa-
ratioreſq; contrahi potuere,ꝓficit̄ Blaſius Axeretus ex ſcribis cu
riæ vnus:quos vel ſecretarios,vel cācellarios vulgo nominamus.
Cōparauerat enī iam tunc ſibi famā,& maritimarū rerū peritia
quādā:& ꝙ cum Petrucio Verro mari cōgreſſus,arte hoſtem ac
virtute ſuperauerat.Armauerat Piſis triremē Petrucius:vt Ca-
ſtelliono Piſcariæ,qđ haud procul Telamonis portu abeſt:opem
ferret.Nec ignarus triremem vnam Genuenſiū mare illud perua
gari:haud ſecus ſe ſuoſq; inſtruxerat:ac ſi neceſſario cū ea ſibi cō
currendum foret.Vbi igitur in cōſpectū mutuū peruenere:tum
Petrucius extenſis a puppi veſtibus:q̄bus ab ictu cōtegeret ſuos:
ſagittis eminus hoſtem petere,donec adempta fugiēdi facultate
proram obuertere:& gladiis rem gerere coactus eſt . Tum demū
paucis vulneratis deditio facta:nomenq; Blaſio peperit res haud
magna,nō ꝙ caſu congreſſum:ſed ſcientē & vltro decernere para
tum ſuperaſſet.Dum magno ſtudio naues parantur,Alfonſus id
quod erat:veritus ne a Genuenſibus obuiam conatibus ſuis iret̄
priuſq̄ Caietā periſſet:triremes naueſq; onerarias nō tota mō Si
cilia:ſed a citerioris quoq; Hiſpaniæ regnis ī Formianū ſinū exci
uerat:pręterq; eam claſſem quam veniens aduexerat:magna iam
nauium multitudo ad eum confluxerat:nec minor in dies ventu
ra credebatur.Quod vbi certi Genuam nuncii attulere:aut auge
ri claſſem neceſſe viſum eſt:aut amicum populum prodi . Moue-

Blaſiꝰ Axe
retus dux
claſſis Ge-
nueñ.

bat Genuenſes pudor:ne ſine armis vllove certamine regi ceſſiſſe
viderentur:& eos qui ad opem eorum confugiſſent: in ſupremũ
diſcrimen adductos:cum nihil iam ſpeiupereſſet:deſeruiſſe. Mo
uebat Franciſcus pręſidiumq; pauloante miſſi:quibus niſi ocyus
ſuccurriſſent:obiecisſe eos iratis hoſtibus videri poterant. Moue
bant & magnæ Genuenſium opes:quas ex toto regno Caietam
velut in portum ac perfugium mercatores contulerant. Contra
difficultas rei ſumptuſq;:& ingentia negociationis incommoda:
haud paucos in contrariam ſententiam trahebant. Nam vacuæ
naues bello aptæ:nullæ erant in portu.Exonerare eas quæ precio
ſis mercibus onuſtæ Hiſpaniam, Britanniã, Gallias petiturę erãt:
& ad bellum diuertere:ſine graui vectigalium iactura maximoq;
mercaturæ detrimento nequibant.Cum diuerſis aliquandiu ſtu-
diis certatum eſſet:vicit tandem ſententia melior:quæ dignitatẽ
& famam vtilitati pręferri ſuadebat.Ita naues quatuor prioribus
adiectæ. Vixdum exoneratione cœpta:ſuperuenere qui nuncia-
rent præter vndecim triremes contraxiſſe Regem.duas & vigin
ti onerarias:eſſe in illis pleraſq; ingentis magnitudinis. Regiam
vero quam a Nauarchi nomine Magnanam appellent: inauditæ
ac prodigioſę ſublimitatis:adeo reliquas omnes ſupereminere:vt
prora dimidium mali etiam maiorum nauium exęquet.Imprudẽ
tis eſſe,& rempublicam præcipitare cupientis:nouem tantũ one
rarias maximæ ac præualidę claſſi obiicere.His nunciis anxii ma
giſtratus:quandoquidem pars rerum maior non decreta modo:
ſed perfecta quoq; videbatur:tres inſuper haud contemnendę ma
gnitudinis onerarias: quę ſumpto onere Sauonenſi in portu ven
tos opperiebantur:exonerari imperant,& bello parari. Reuocan-
tur illæ ex incepto curſu:onus exponũt:inſtruuntur:eoq; maiore
feſtinatione:ne nouẽ ꝓpe paratis:tres cũctationẽ afferrẽt.Sed iuu
ciebãt haud leuẽ curã nõ tã iuuẽtutis inopia q̃ ira atq; indigna-
tio.Nã q prioribꝰ claſſibꝰ ſub Petro Spinula & Carolo Lomellino
pauloante meruerant:præter cladẽ in Taurica Cherſoneſo teme
ritate ducis acceptã:ſtipendiis ſuis defraudati:& ob id inutilem

miliciã peroſi nullis a domo pollicitatiõibus reuelli poterãt. Delegatũ igitur Nauarchis negotiũ vt prater natuales turmas aliã quoqꝫ manum cui arma cõmitterent:mercede cõducerẽt:ac deſcriptꝰ cuiqꝫ ꝑ magnitudine nauiũ,iuuẽtutis numerꝰ:quã cõduci liceret.Ad prẽſides quoqꝫ & magiſtratus vrbiũ ac populorum literę datę:vt habito delectu viros mari aſſuetos edicta die armatos adeſſe iuberẽt.Poſtq̃ aduenientibus qui mittebant: arma viriqꝫ recẽſeri potuere:facile iudiciũ fuit eos quos ab ſe conductos Nauarchi exhibuere:nõ tam prẽſtantẽ ac lectã manum videri:q̃ ꝑmiſcuę ac medię ſortis:eos vero q ex delectu iuſſi fuerant, magna ex parte deſidẽ turbã armorũqꝫ ac nauigationis inexpertam. Nam vt cuiqꝫ ſors obuenerat:ſi laboris ac belli pigebat:vicarium dabat:nec eum quidem qui manu promptior: ſed qui potius leuiore mercede militiã nõ aſpernaret. ita plęriqꝫ a falce & aratro, raptim ad arma trãſferebant.Quod vbi animaduerſum eſt,queſtus Blaſius decus & æſtimationẽ publicã negligi:& amiciſſimũ populũ cũ Frãciſco:qui tũ gratia & opibus plurimũ in ciuitate poterat,totqꝫ fortibus viris q eũ ſecuti erãt:hoſtibꝰ ꝑdi: nobiliſſimarũ nauiũ glĩa Genuẽſes orbari ac mãcos reddi:ĩpetrauit tãdẽ vt quadringẽti ex vrbe oĩqꝫ agro Genuẽſi lectiſſimi viri noĩatim euocati:ad eã militiã cogerent.qđ illi facilius ideo permiſſum ẽ: quoniã horũ pars maxima credebatur Philippi dominatũ odiſſe. Hæc iuuenũ fortiſſima manus vt poſtea exitus docuit: vires ac robur claſſis:& haud dubie victorię cã fuere.Hęc dũ a Genuẽſibus gerunt, Caietanos terra ac mari clauſos diurni nocturniqꝫ labores tedio cõfecerãt.Accedebãt & famis mala:q̃ nõ minus futurorum metu:q̃ prẽſentibus incõmodis torquere hoĩem ſolent. Cõputãteſqꝫ obſidionis tẽpora:iam ſeri auxilii ſpes deſtituebat. Nam quid Genuæ pararetur clauſi ac ꝓpe circũuallati noſſe nõ poterãt. Primã illis auxilii propinquantis attulit ſpem:qꝑ pręter morẽ in portu tumultuari viderunt:dum nauium alię funes ancorarios legunt:aliæ ſaburra replentur:antennis aliæ vela cõnectunt.Alfonſo eñ dum quid molirentur Genuẽſes explorat: re-

nunciatum pridē fuerat quinq; tantū onerarias parari: qui pau-
citate contempta:nihil in caſtris:nihil in mari motus fecerat.At
poſteaq̄ triremes duę Igilium vſq; ſpeculatum miſſæ: auctā claſ-
ſem:& quin ſoluatur haud multum abeſſe retulerunt:Rex.xiiii.
onerarias ex duabus & viginti delectas armatis complet.Erant ei
florentiſſimæ copię robora virorū, quo; vel præmia vel ſpes aut
aliæ cauſæ:ex diuerſis regionibus ad eum traxerāt. Nāq; vlterio
ris Hiſpanię Pricipes: quos aduerſa factio domo expulerat:ad eū
omnes confugerant: ſperantes aliquando fore:vt ab eo in patriā
reſtituerētur.Ex citeriore vero exq; inſulis Balearibus:omnis no
bilitas,omnis prope iuuentus, iampridem claſſe Regem Siciliā
petentem ſecuta erat.Regno autem Apuliæ inteſtinis diſcordiis
laborante non ii modo ad Regem confluebant:quos aduerſario-
rum odia patria exegerant:ſed plurimi quoq;:qui eum ſibi Regē
ac Dominum præſagientes:gratiam eius emereri obſequio ſtu-
debant. Ipſe quoq; in continētem ex Sicilia traiecturus:iuuentu-
tem eius inſulæ ſe Caietam ſequi iuſſerat.Erant pręter has quas
memorauimus gentes, etiam Regi generoſiſſimarū prouinciarū
robora plęręq; equitum turmæ mercede conductorum:terra ta-
men q̄ mari aptior manus. Ex his igitur tantis tamq; florētibus
copiis:Rex fortiſſimum quēq; ad eum numerum legit vt adiun-
cti naualibus ſociis ſex milia virorum efficerent. Neue quēq̄ ei⁹
profectionis pigeret:edicit palam,ſe omnium primū & nauigatio
nis & pugnę Ducem futurum.Fit ſtatim ad naues omniū cōcur
ſus:certantq; inter primos conſpici:deſidem & male de Rege me
ritū arbitrati quiſquis inter poſtremos inueniatur.Aurum argē
tum veſtem precioſamq; ſupellectilem in naues cōgerunt: tanq̄
non ad prælium ſed ad certam potius victoriam ꝓperetur.Hæc
dū ita ab Rege geruntur,omnibus quæ agenda ſuperant,Genuę
paratis edicta dies fuerat qua a magiſtratibus & primoribus ci-
uitatis præfectus ad naues officii gratia deduceretur.Ea cum il
luxiſſet, atrox repente coorta tēpeſtas omnia miſcere ac turba-
re viſa,crebro fulgure & coruſcationibus cœlū ardere:tū deinde

vehemẽs imber ingentiaq̨ tonitrua:& oĩa ſupra modum fœdio
ra.Inter quę faſtigiũ tẽpli qđ diuo Ambroſio ſacratũ a palatio pu Prodigia
blico haud ꝑcul abeſt:ita fulmine ictũ eſt:vt ſupremũ marmor in horrenda.
ſummitate locatũ:inde abraſerit:ꝑculq̨ ſine vllius leſione trãſtu=
lerit.Qua deformitate moti magiſtratus:miſerũt q Blaſiũ mone
ret ne tã fœda die nauẽ cõſcẽderet:expectãdũ tẽpus quo ꝑficiſ. ẽ
ti honores a ciuitate haberi poſſint.Cui prefectus.I renuncia inqt
prȩſidi ac magiſtratibus:cũ diui Ambroſii tẽplũ fulmine ictũ eſt:
tũ me primũ in naui pedẽ poſuiſſe:honores a me intẽpeſtiuos cõ
tẽni:eos reduci ac victori mihi reſeruẽt.Multã per eos dies ſermo
num materiã vulgo prȩbuit nõ tã ꝙ eius tẽpli ſummitas fulmi
ne vexata eſſet(id enĩ ꝓpe quotidianũ eſt)q̃ ꝙ neq̨ reliquo tẽplo
neq̨ hoie,neq̨ re vlla violata:ita trãſlatus lapis erat vt nõ huma
na arte ſuo loco dimoueri,& alia ſede reponi apti⁹ potuerit.Erãt
qui id nõ caſu accidiſſe putarẽt:multoq̨ minus ꝙ nauẽ ſcandẽte
prȩfecto veluti profectionis initio id eueniſſet.Erãt qui mortẽ ei⁹
eo portendi interpretarẽtur : ꝙ in ea regione habitare ſolitus:vt
marmor illud in tẽplo:ita ipe in ea expeditione ſummũ locũ tene
ret.Erant itẽ q nõ vanũ id prodigiũ faterenẽ:verũ eiuſmodi por=
tentorũ adeo obtruſam ac recõditã eſſe interpretationẽ:vt ad ve
rã eorũ ſignificationẽ vix vnq̃ niſi peractis rebus humanum inge
nium attingat.Paucorũ igitur dierũ interuallo:exacta iam maio
re Iulii parte:ſoluta claſſis eſt.XII.vt diximus onerariȩ:& naui=
cula inſup admodũ paruula:nullius in bello vſus.Verũ ſeu ratio
vlla ſuaſiſſet aut flumina intrare:aut prȩmittere mari nuncios:
ſeu neceſſitas imperaſſet e naui in littus deſiliri:hȩc illa erat quȩ
plenis velis terrã contingere potuerit:adeo nulla non aquȩ pau=
citas tã paruo alueo nimia fuit. Tres prȩterea triremes claſſi ad
ditȩ:quas alios in vſus paratas ſors obtulerat. Anxiam ciuitatẽ
reliquaſq̨ oẽs aſpernantẽ curas:magnitudo periculi fecerat.Nam
quibus numerare pecunias & ſingulorum nomina annotare mã=
datũ erat:vix duo milia & quadringentos ex omni ordine viros
onerarias conſcendiſſe prodiderant:apparebatq̨ in ſummi diſcri

minis dimicationē cū potētiſſimo Rege pugnādū eſſe. Nec defue
runt q Mathematicos alioſq; qbus vlla ꝑdicēdi futura ars ineſſe
crederetur: pauidi cōſulerent: e qbus Quilicus Saccus e Frācorū
familia medicus ſimul ac Matheſis peritus clarā ex hoſte victoriā
predixit: vinctūq; adducendū fore q hoſtili claſſi imperaret. Idq;
nō verbo tantū: ſed ꝑſcriptis inſup rationib⁹: quales ars illa a ſide
rū motu colligere ſolet: cōſtanter aſſeuerauit. Videri ꝑfecto poſ
ſem nō tā negligentię q̄ malignitatis obiurgādus: ſi fortiſſimorū
virorū ꝑ quos ampliſſima victoria parta eſt: nomina reticerē: fierē
nō ī eos modo: ſed ī poſteros quoq; ꝑiniquus: quos habere æquū
eſt vnde & maiores ſuos laudēt: & ſe ꝙ ex eis geniti ſint: mō me
minerint, eorū quoq; virtutes imitari. Additi fuere Blaſio cōſilia
rii quatuor, Leonardus Sauinionus, Antonius Syluestris, Lucin⁹
Facius, & Tadeus Zoalius. Nauarchos ea claſſis habuit Eliā Spi
nulā Nicolai filiū, Iacobū Iuſtinianū, Cyprianū de mari, Galeotū
Lomellinū, Iacobū caluū, Carolū Italicū, Lucā Italicū, Ioannē Tho
mā Nigrū, Andreolū Auriū, Hieronymū Fallemonicā, Iacobum
Raibaldū, Ioannē Perdicē, & in parua nauicula Ioānē Federicorū.
Trierarchos vero Otonēbonū Imperialē, Ludouicū Camulianū,
& Stephanellū patria Caietanū. Vbi primū ex oculis ciuitatꝭ abla
ta claſſis eſt: ſingulas naues adiēs Blaſius, nauē, viros, arma, collu
ſtrauit: proræ, puppi, medio nauis, propugnaculo mali præfectos
cōſtituit. Sicui lorica, caſſis, aliave arma nō ſatis apte ſedebāt: ea
ſtatim ꝑ fabros coaptabant. Cohortatus poſt hęc ſuos breui ac mi
litari oratione oſtēdit q̄ facilis eſſet viris in mari prope natis atq;
educatis: aduerſus inſuetos ac nauſeātes victoria. Regē ſui cōfidē
tiſſimū grauiter falli ſi arbitretur fortes viros ac vincere ſolitos
vultu & ſuperciliis & ineptæ multitudinis oſtentatione poſſe ter
reri: præſtare eos magnitudine nauium: præſtare celeritate, naua
lium rerum peritia nullis populis cedere. Scorpionem & ſagit
tam quę mari dominentur: eſſe peculiare Genuēſium telum. Ful
gorem vero regii nominis ita exiſtiment: vt ſciant nō leonis neq;
elephanti vires ex eo nomine acquiri; nec Regem quicq̄ eſſe

Quilicus Sacc medicus Mathematicus victoriā ꝑdicit.

Viri nobiles in claſſe Genuenſiū

1+435c

aliud q̃ hoiem in delitiis enutritũ:multorũ miniſteriis egentem:
cui ſi ſeruos & obſequia demas:eo infirmior cæteris appareat:ꝗ
non pedes non manus non reliquũ corpus exercere ſolitus: inq;
molli otio torpens : imperare non facere didicerit. Illud potius
cogitēt:hoſtilē claſſem multos Reges aut Regibus ſimiles habi-
turā : quos aurũ,gēmæ,argentea vaſa,precioſa ſupellex victorũ
ꝓmia comitenť.Ita dimiſſos fortē quēq; animũ habere iuſſit. At
Rex certior factus aduētare Genuēſes,ſolutis extēplo.xiiii.onera
riis vndecimq; triremibus:additis aliquot etiā minorib⁹ actua-
riis:obuius hoſti ꝓcedit:elato quidē animo & fiduciȩ plenus.Au
gebāt illi ſpes non ingens mō ꝓcerũ turba ac lectiſſimorũ militũ
aſpect⁹ armaq; fulgētia:qualia equitũ videm⁹:ſed ꝙ etiā renũcia-
tũ ei fuerat:Genuēſes inopia naualium ſociorꝝ mercenarios terre
ſtris militiæ quos in vrbis præſidio habere ſoleant: raptim na-
uib⁹ impoſuiſſe:eaq; manu quȩ vix vnq̃ viderit mare : naues cō-
pleſſe.Pridie nonas Auguſti:cũ ſeſe procul claſſes mutuo conſpe-
xiſſent:Rex prior legatũ ad hoſtē mittit. Franciſcũ Pādonē Cam
panũ,hominē multa expertũ, multa callentē:monitũ vt inter ſer
mones oīa oculis colluſtrās exploret quæ nauiũ magnitudo:quā
tæ copiȩ:quȩ poſtremo animorũ fiducia. Deduct⁹ ad prȩfectum:
mirari Regē ait: quid ſibi velit hic tantus apparatus: reſpōſum
legato eſt,naues Caietā petere:vt amicũ populũ ĩdigne oppugna
tum obſidione liberēt: non eſſe cur ſe Rex profectioni ſuæ oppo-
nat.Tũ legatus:Caietam ergo quā Rex fame perdomitam prope
iam habet in poteſtate:e manibus eius erepturi eſtis : & hanc il-
lum iniuriā & æternā gloriæ ſuæ notā laturũ putatis?Cui prȩfe
ctus:certum ſibi cōſiliũ eſſe:inceptum curſum nequaq̃ interrũpe
re: cui ſi Rex non obſiſtat: vim omnem atq; arma procul abeſſe.
quin potius Regi ꝓ vna duas eſſe claſſes:quibus in rē ſuā ſi velit
vtatur.Ad ea non ſine ſtomacho legatus:eſſe regi vires quib⁹ ho
ſtium minas cōtemnat:velle ac poſſe iter eorum retro vertere:&
niſi ſaniore conſilio vſus vltro curſum deflectat: ſenſurum mox
non ſine clade:cuius dementiæ fuerit Regē oīm inuictiſſimũ irri

taſſe. Tum Blaſius. I renuncia Regi has quotcũq; vides onera-rias auro ac precioſis mercibus refertas eſſe. Si vincat, ſe ſuoſq; oẽs ingenti prẹda ditatũ iri. Hoc cũ reſponſo dimiſſus legatus q̃ vidit quęq; audiuit Regi omnia refert. Rex arma expediri: & ĩ po ſterũ diẽ accingi omnes ad pliũ imperat: eo quidẽ animo ac vul-tu vt iam viciſſe putares. Par erat procerũ ac terreſtrium militũ fiducia: qui regis alacritatẽ intuentes: omnẽ ex ea cõiecturã facie bant: neq; credibile putabant Regẽ terreſtribus naualibuſq; pu-gnis iuxta aſſuetũ: in vllius diſcriminis certamẽ adduci potuiſſe At qui maritimas artes callebãt: & Bonifacianę dimicationis me minerant: ratione magis q̃ vana Regis elatione mouebanť. Apud Genueſes oĩa cautius q̃ confidentius gerebantur. Nã dũ multi-tudinem hoſtium, paucitatem ſuorum, triremes. xi. onerariis in-termixtas, Regem bellatorem ante cuius oculos pugnãdũ eſſet, cuiuſq; ſuorum adhortatorẽ ac teſtem futurum: multaq; eiuſ-modi reputabant animo: nec ignorabant q̃ imparis prælii fortu-nam ſubire cogerentur: nec vel minima negligebant quibus rerũ ſuarum cõditionẽ quãtulũcũq; meliorem facerent. Cũ poſtridie claſſes ꝓpius acceſſiſſent: & iam aliquod erat oculorũ iudicium Nicolaus Specialis q tunc Regis vice pręerat Sicilię: mentiuntur inquit o Rex q dicũt has naues milite terreſtri e præſidio vrbis trãſlato refertas eſſe. Genuenſes ego loricas probe noui: & quos vides armatos tãta ſcãdere ac diſcurrere agilitate: nauales ſocii: nõ e ꝑtoriis cohortib⁹ milites ſunt. Inter hęc cũ claſſes leui vẽto

Pugna na-ualis me-morabilis.

actę coiſſent, atrox pugna coorta, tormentis primũ, dein miſſili-bus ac ſagittis cœpta: multiq; trãſfixis armis vtrinq; vulnerati. Certabať vbiq; vt ſũma vi: ita varia fortuna. Nã q̃ ſingulis ſingu læ hoſtiũ nauib⁹ cõgreſſę erãt: haud difficulter in ipſo initio im-petũ ſuſtinebant. At q̃ a duabus (nã Rex numero ſuperior erat) oppugnabanť: quippe ſi terror quoq; triremiũ acceſſiſſet: nimiæ molis magnitudine ſępe laborabãt. Occurrerat ꝑtoriæ Genueũ Regia nauis inſolitæ quidẽ altitudinis: lectiſſimorum virorũ ro bora ferens, magneq; terrore hoſtes perculerat: cum ecce alia fini

ſtro lateri inuecta:ſaxis ac miſſilibus laborantes adoritur:& ancipiti malo trepidantes:nouo periculo cogit occurrere.Forte euenerat:vt onerariæ tres e claſſe Genuẽſi infra reliquas delapſę: velut pugna ſubtractę:nulli iam auxilio ſuis eſſent. Hæ dum tranſuerſo curſu ventos captare,& ſuis cõiungi nituntur:in altum euectæ,vulgo creditę ſunt fugere.Tum Rex vicimus inquit o ſocii:iam quarta pars hoſtium fuga ſalutem petit. Cui nauis magiſter,cito videbis o Rex nõ hos vt imperiti iactant fugere: ſed pleno in nos velo ſtatim ferri.Quẽadmodũ prætoria nauis: & quæ aliæ a pluribus ſingulæ premebantur:ancipiti loco poſitæ erant ita Regiarum quędã velut ſingulari certamine cõgreſſæ:multis iam cæſis ac vulneratis: vix inſtãtẽ hoſtium vim tolerabant: in quibus erat ſecũdę magnitudinis nauis:Ioanni Nauarrę Regi attributa.Igitur quod in eo diſcrimine præſentiſſimũ auxiliũ fuit: iubẽtur Genuenſes extẽplo triremes deſerere: & in onerarias armati trãſilire. Senſit ſtatim tota claſſis nouum ſubſidium:nõ numero tantũ aucta: ſed ꝙ etiã ſauciis ac feſſis:integri ac recẽtes in pugna ſuccedebant. Vbi vero tres illæ ſatis progreſſę:curſum oĩbus velis in hoſtes reflexerunt:tum demum trepidatio & metus & quæcunqꝫ victis accidere ſolent: ante oculos regiis obuerſabãtur.Earum vna cui Iuſtinianus prȩerat, medio Regiæ nauis inuecta:qua parte labrum demiſſius eſſe ſolet:ſagittis ac ſaxis latus nudauerat:multiſqꝫ vulneratis eum terrorem incuſſerat:vt Alfonſus qui ſumma in puppi ſemper immotus ſteterat, monitu ſuorum deſcẽdere adactus ſub primum tabulatum velut ſub tectum haud procul a clauo ſeceſſerit.Iam ĩclinata victoria: pars magna Hiſpanienſium nauium aut expugnatæ hoſti ceſſerant: aut deditione paciſcebantur: Regia ſola vinci neſcia adhuc hoſtes fatigabat.Supereminens illa ſublimitas,lectiſſimorum viroꝝ inuicta manus,ingentis & impauidi Rex animi, nullis terrorib⁹ frangebãtur,nullis †armis ſubigi poterant.Inter hęc Ioannes Alfonſi frater ſe ſuoſqꝫ Lomellino dedidit:cuius exemplũ ſecuti qui eatenus reſtiterãt, in poteſtatem victoris omnes venere.Cũ Rex

†artibus

Memorabi neq; deditionẽ faceret:neq; nolle dicere auderet:ac plerīq; Genu
lis victoria enſiũ tãq̃ re iã pacta in nauẽ ei⁹ trãſiliſſent,repẽte ab armatis ad
Genueñ. hoc ipm clã locatis:in vincula cõiiciebantur.Id cũ poſt primos ſe
cũdis quoq; & itẽ aliis accidiſſet:nemine ex oĩbus redeunte,depꝛe
hẽſũ eſt fraudẽ haud abeſſe.ita metu & cõminatiõib⁹ adacti ſunt
q̃ ꝓpugnaculũ mali in Regia naui tuebanť:pciſis rudẽtib⁹ anten
nas cũ ipſis velis deorſũ pcipitare:qb⁹ vaſto cũ fragore ruentib⁹:
ſagitta quoq; inſolitę craſſitudinis maiore ſcorpione excuſſa cũ
ante regis pedes delata,obſtãtia queq; penetraſſet: affuſi genibus
ei⁹ pceres,orare ne ſe caputq; ſuũ vltra periculis obiiciat,cedẽdũ
fortunę:vita ſoſpite oĩa ſapiẽti reparabilia fore: ſatis multa eũ &
fortitudinis & iuicti animi documẽta dediſſe. Nũq̃ diu ſeuire for
tunã:& quos extulerit,deprimere:& depſſos ruſ⁹ extollere: mo
res illi ac ludũ eſſe.Mõ ſaluti cõſulat:nihil accidiſſe qđ nõ maxi
mus ac ſapiẽtiſſim⁹ rex ĩ meli⁹ breui cõmutet. His tãdẽ monitis
ceſſit Alfonſus.Nec paucis hui⁹ deditiõis gloriã ſibi depoſcẽtib⁹
pręq; oĩb⁹ Blaſio:rex ſingulorũ noĩa ac fortunas pcõtat⁹: vbi di
Alfonſus dicit ex iis Iuſtinianũ eſſe q Chio prẽſideret: hũc cæteris ptulit.
Rex Iuſti- Deditiõe facta cũ ambæ naues coiſſent:iũcto põte (nãq; id maris
niano ſe de quies patiebať) Rex ad victores cõceſſit.Vna ex oĩbus onerariis
dit. vento ablata eſt,reliquę omnes captæ.Triremes cũ hoſti victoriã
conceſſam cernerent:naui quę Petrũ Iuniorẽ Alfonſi fratrẽ vehe
bat,latus applicantes,deſilire monitũ excepere:ac mox Siciliã de
portauere.Hoc maxime modo pugnatũ eſt:& quidẽ acerrime,no
nis Auguſti,haud pcul a Põtia inſula,horas prope decem. Nam
cum tertia diei hora claſſes concurriſſent:paulo ante veſperã Re
gis deditio facta eſt.Multi eo prælio vulnerati:ſagittis præcipue
quas maioribus ſcorpionibus contortas vix vllum armorum ge
nus repellebat:pauciores pro numero cæſi, ex victrici claſſe nona
ginta haud amplius deſideratis.Capti ſunt præter duos Reges:
Henricus Regum frater,Princeps militiæ quæ diuo Iacobo dica
Nobiles ca ta eſt. Ioannes Antonius Dux Sueſſæ. Ioannes item Antonius
pti. Princeps Tarẽtinus. Ioſias Ducis Adriæ patruus.Antonius Ro

gerii comitis Fundorũ filius.Nicolaus Specialis Siciliæ procura‐tor.Didacus in vlteriore Hiſpania Comes Caſtri.Ioannes quẽ in hac eadẽ Hiſpania magiſtrum Canthereꝫ vocabant.Et ne ſingulo rum nomina referam,capti ſunt ſupra centũ principes viri:quos nobilibus populis dominantes fama celebrabat:capti ſupra ducẽ tos auratæ militię eqtes, quorũ pars maxima ex vtraqꝫ Hiſpania pleriqꝫ Siculi:reliqui Campani fuere.Capti & alii plurimi ĩſignes nobilitate atqꝫ opibus viri:quos excellentiorũ amplitudo effecit vt in vulgus reiicerenť:qbuſqꝫ nõ tam vlla ignobilitas profuit:q̃ qꝫ clariſſimis viris immixti:illorũ fulgore obſcurabanť.Prædę ve ro tantũ partũ eſt quantũ nullos vnq̃ victores vna nauali pugna adeptos eſſe vel legamus vel audiamꝰ.Victo Auguſtus Antonio ſumma rerum potitus eſt.Si victoriæ fructũ cogites:quid erit qđ imperio orbis terrarum comparemus?At ſi ſolam prædæ prędam conferas:ſordeſcet illa profecto velut paupertas Antonii:ſi duo‐rum opulentiſſimorum Regum totqꝫ ducum reges æquantium diuitiis committatur.Superata Carthaginẽſium claſſe Luctatius Sicilia & Sardinia cedere:ac Romano populo tributa pendere ho ſtes adegit.Sunt hæc ampliſſima,quis neget?victoriæ præmia,ve rum ſi victarum ſola claſſium ſpolia compares,hic aurum,argen tum,gemmas,veſtes,& quicquid ad oſtentationem potẽtum am bitio parare ſolet,congeſta inuenias:illic tantum ferrum & arma. q̃q̃ & hic quoqꝫ tanta armorum vis inuenta eſt,vt nõ vni modo claſſi:ſed pluribus quoqꝫ & claſſibus & exercitibus affatim ſuffe ctura crederentur.Adde precia ingẽtium nauium,adde aurum, quo poſtea libertas captiuorum redempta eſt,Fateamur neceſſe erit vix vllam naualem victoriam: aut claritate & gloria, aut magnitudine prædæ: huic digne æquandam eſſe. Illud quo‐qꝫ notiſſimum eſt, multos in ſumma ante id tempus egeſta‐te vixiſſe: qui ſpoliis hoſtium clam locupletati: ingentia ſuis patrimonia morientes reliquere. Blaſius captiuorum multi‐tudinem contemplatus: veritus ne ſiquid nocte auderent: pau citas inter plures ſatis tuta non eſſet, mitiore conſilio vſus

ad quinq; prope milia captiuorum obſcurioris fortunæ in terrã
expoſuit:in quorũ vt poſtea compertum eſt:turba multi celebres
viri:cũ nullo cultu differrẽt:facile delituerũt. Rebus deinde pro
temporis breuitate compoſitis:vtraq; claſſe Caietam petente:ob
latum oculis eſt ingens inſolitumq; ſpectaculum:cum quinq; &
viginti raræ magnitudinis naues:quantas reliquus orbis noſter
in vnum contrahere vix potuiſſet,anguſto loco confertę littus te
nuere:patuitq; etiam oculorũ iudicio quanti vna vrbs a victis ſi
mul atq; victoribus haberetur.Iam nuncii aduerſæ pugnæ regia
caſtra compleuerant:neq; obſeſſos quoq; tanta res latuit.Itaq; pa
tefactis repente portis:omne pręſidiũ ſimulq; & Caietanus popu
lus erumpentes:caſtra adoriuntur:nec vllo quidẽ reſiſtẽte omnia
diripiũt.Inuentus eſt in eis Barchinonẽſis legatus:qui cum pau
cis ante diebus in leues febriculas incidiſſet:cognita tunc ſuorũ
clade:immoderato dolore perſtrictus:intra paucas horas expira
uit.Ferunt cũ in familiari ſermone quidam Regis conſiliũ,vt fit
cum exitus rerũ infelix eſt,damnarẽt:ꝙ ſe fratreſq; omnes totq;
Regibus prope pares principes velut aleæ obiecerit : reſpondiſſe
Regem:rationem ſe non impetum ſecutum eſſe:& quiſquis opu
lentiſſimum regnum victoriæ præmium recte expendat:haud ꝑ
fecto negaturũ eum magnitudinem periculi a præmii magnitu
dine longe ſuperari.Quippe expugnata Genuẽſi claſſe:extemplo
Caietam velut ſpe ſublata deditionem facturam fuiſſe:nec vllos
poſt eam maritimos populos inuentum iri qui victori Regi por
tas obſtruere auſuri fuerint. Peritiores tamẽ ſentẽtiã eius impro
baſſe crediti ſunt:idq; non tam ꝙ infauſto euentu pugnatum eſt
q̃ ꝙ affirmabant ſi paulo concitatius mare fuiſſet,maximã regia
rum copiarũ partẽ iacentes ac nauſeantes ſine vllis armis capi po
tuiſſe:nec quicq̃ rebus eius magis fauiſſe:q̃ immotam illam ac ve
re æſtiuam pelagi Malaciam . Nondum tantæ victoriæ nuncius
Genuam venerat:quędam tamen Plombino Piſiſq; magnam quã
dam felicitatem arguẽtia:incertis adhuc auctoribus afferebãt:
quę adeo ſuſpenſam tenebãt ciuitatẽ:vt nõ gerendis rebus curia:

non iuri dicendo fora:nõ operibus officinæ vacarent: omnis oẽs ordinis ac fortunæ arrectis auribus ſtarent: aucupandis rumoribus intenti. Vbi vero cũ vniuerſa claſſe Regẽ quoq; vinctum adduci allatũ eſt:tum demũ oẽs promiſcue domibus effuſi ſenes,iuuenes,matronę,pueri,liberi,ſerui,ſtrepitu & clamoribus cũcta cõplere:tanta quidẽ licẽtia:vt in penetralia quoq; curiæ vulgus irrũperet:vt quæ prę́ſes ac magiſtratus cõperta haberent ea populo impartirent.Cũq; poſtea in palatina turri perq; omnia templa in argumentũ publicæ lętitiæ:æra perſonaſſent:tanta fuit exultãtis multitudinis vociferatio ac tumultus:vt vix plęrũq; ingens ille ſonitus exaudiretur.Fuerunt & qui conuenerint Quilicum medicum ſummis eum laudibus attollentes, ꝙ & victoriã polliceri aſtra prędixiſſet:& Ducẽ hoſtiũ capiendũ.Exatiata poſt hæc populi lętitia,more a maioribus accepto:decreta eſt triduana per vrbẽ ſupplicatio:vt ſecundarũ rerũ auctori in primis Deo honores ac laudes haberent.Inter quę ſancitum quoq; eſt: vt quando quidem die quæ diuo Dominico ſacrata eſt: parta ingens victoria ſit,ſupremus quotannis magiſtratus dona ferens: nonis Augusti templum eius veneretur.

LIBER QVARTVS.

IAm nuncius victoriæ ad Philippũ peruenerat. Ille maxima re peracta: omnia iam ſibi prona ac facilia ratus varias agitare animo cogitationes cœpit:ac mox ſuorũ duos propere Genuã petere imperat: Ludouicũ Crotũ: q moneat claſſem Siciliam diuerti:trepidamq; & inermẽ inſulam metu ad deditionẽ cogi. Marcum Barbãuariã: qui prę́fectũ protinus conueniat:& clam iubeat Sauonã curſum deflectere: vt Rex inde Mediolanũ q̃ tutiſſima via deducatur.Ludouico reſpõſum eſt claſſem ad nouũ bellum ſine nouo ſtipendio mitti non poſſe.Si occupari Siciliam Philippus velit, opus eſſe nõ tam claſſe naualibuſq; ſociis:quandoquidem nullus iam mari hoſtis occurſurus eſt: q̃ equitatu peditatuq; & terreſtris militiæ

machinis ac tormentis:quæ expugnandarũ vrbium vſus exigit. Paucis deinde interiectis diebus:vbi ciuitas quæ captiuorũ Regum pompã & pulcherrimi triũphi diẽ ſibi ſpectandũ perſuaſerat:tres vidit onerarias Sauonã petentes:vt quid de rege ſtatuẽdũ foret, omne Genuẽſib⁹ arbitriũ eriperetur:tũ demũ Philippi oẽs odio exardeſcere.Illum gloriæ Genuẽſiũ inuidere:illũ maluiſſe Genuenſes vinci:vt videlicet fracti animis,fracti viribus,abiecti ac ſupplices viliũ mancipiorũ more nullũ ſeruitiũ recuſarẽt. Accedebat his,ꝙ cũ magiſtratus ciuitatis decreuiſſent lr̃as victoriȩ nũcias ad amicos Reges dare:a p̃ſide vetiti ſunt: aſſeuerante hȩc ipſa iampridem a Philippo Regibus ſignificata: & poſſe animũ eius offendi:ſi quæ gloria ſua ſit:eam alii ſibi vendicare velle viderentur.Cum prӕterea Ioannes Rex Genuam adductus fuiſſet:iuſſu ſtatim Philippi Mediolanum tranſlatus eſt. Cunctis igitur fremẽtibus inita iam tũc inter pleroſqꝫ fuere liberandæ ciuitatis conſilia.Verum cũ principum ciuitatis quidam Philippo quondã affecti:nondũ mutaſſe animos putarentur:horũ metus reliquos cohibuit:magiſqꝫ optabãt homĩes iugũ excutere q̃ audebant.Neqꝫ tanta Philippum res latebat:quippe qui a ſuis,q Genuæ prȩerant:crebris epiſtolis certior in dies fieret:quanta in eũ odia concitaſſet: ꝙ acceſſitis ad ſe regibus cũ potiore captiuorum parte,contẽptis nõ ſine manifeſta ignominia Genuenſibus velle videbatur & de iis quoqꝫ velut triumphare.His motus Philippus legationem cum arbitrio ad ſe mitti iubet: velut apud ſe de captiuorum redemptione paciſcendum foret. Vixqꝫ legatis Mediolanũ ingreſſis:nunciat nõ recuſare Alfonſum Sardinia cedere:& tanq̃ præſidium ad eam inſulam deportandum eſſet: magnæ paulatim copiæ Genuam veniebãt:nemo tamẽ omniũ erat adeo ſimplex & rerum ignarus:quem tam puerilis ſimulatio fal leret: & apparebat Philippum q̃q̃ ſuis reb⁹ metuẽtem:obſtinato tamẽ animo ſtatuiſſe Genuenſes:ad quæqꝫ digna indignaqꝫ inuitos ac reluctantes cogere.Alfonſus Mediolanum deductus:cum perhumane acceptus habituſqꝫ fuiſſet:poſt paucos tandem dies

Genuenſiũ odia in Philippum.

impetrauit vt ſibi alloquendi Philippi copia fieret.Cumq; in arce portæ Iouis ambo q̃uis diuiſi locis habitarent:Dux prior obuiam Regi profectus:nudatus caput,& genu curuatus Alfonſum ſalutauit.Ille orationem habuiſſe dicitur:qua virtutes primum Philippi:interq; eas pręcipue magnitudinem animi eius:ſummis laudibus extulit.Poſtremo ſe ſuorumq; fortunas mãſuetudini illius commendauit:adeoq; molliſſe animum eius:vt ſi quid vel odiorũ vel æmulationis gloriæ hæſerat: vna oratiuncula deterſum ſit. Nãq; poſtea & faciles aditꝰ ad eũ Regi patuere:& Philippus ſæpe viſus ẽ nõ mõ nõ grauari Regis cõgreſſu:ſed eo potiꝰ oblectari. Fama eſt Alfonſum iam familiarẽ Duci factum:vnica iniectæ formidinis ratione animum illius in ſua vota traduxiſſe:cum ſe de communi vtriuſq; fortuna cogitantem dixiſſe ferunt:præuidere Ludouici quõdam fratrem Renatum:regno Apulię nullo ſtatim labore potiturum,nec poſtea tamen quieturum:donec Mediolanum inq; reliquas Ciſalpinæ Galliæ ciuitates:aut Carolum Regem,aut alios Galliarũ duces ſolicitatos euocauerit.Atq; ita non ſibi Philippum viciſſe:ſed Gallis:vel quod verius fuerit: Genuenſium victoriam quæ ſe obruerit:eandem Philippo quoq; exitium parituram.Id ne eueniat in manu eius ſitum eſſe:poſſe eum ſi velit regnum ipſi eripere:poſſe rurſum pro arbitrio ſuo id ipſum reddere.His colloquiis Ducem ferunt magnopere conterritum, iam tum animum induxiſſe vt in regnũ Alfonſus reportaretur: quippe qui non ignorabat Ioannem Galeatium parentem ſuum reliquorum regnorum vires non multi facientem,nomen opeſq; Gallorum ſemper exhorruiſſe. Qui igitur in Alfonſum maxima comitate vſus erat,non minore in eum munificentia vſus eſt. Miſſa ſunt ampliſſima Regi dona. Inita regibus digna conuiuia: magnifici ludi ſpectantibus Regibus editi: ſiquis captiuorum Regi acceptior erat: confictis hic ſtatim cauſis Genua Mediolanum accerſebatur.Deniq; id vnum Philippus conari credebatur:vt omnem iniuriarum memoriam recentium beneficiorum magnitudo aboleret. Adeoq; Alfonſi gratia valuit:

Alfonſi & Philippi cõgreſſus.

Philippi benignitas in Alfonſum.

vt ſuadente eo ſex prægrandes onerarias parari:quæ ſe cum exercitu in Cãpaniã reportarent:miſſi Genuam ſint:qui naues cõducerent:& Nauarchis ſtipendia numerarent.Hæc dum Mediolani Genueq́ꝫ geruntur:legati Caietani aduenere quatuor numero:qui cum ad præſidem ſenatũq́ꝫ introducti fuiſſent:princeps legationis Ioannes Manganella in hæc ferme verba locutus eſt. Si quot ſingulis noſtrum articulos natura dedit:tot ipſa eadem linguas præbuiſſet:nec eæ Demoſthenis aut Ciceronis eloquẽtiæ cederent:nõ poſſemus tamẽ illuſtris pręſes,voſq́ꝫ magnifici patres: eximiam ac ſingularem in nos charitatem veſtram,ingentiumq́ꝫ beneficiorum cumulũ verbis ęquare.Nam quid eſt quod homini hominem debere fas ſit:quod nõ vobis oẽs debeamus?Percurram non tam ſingula q̃ ſummatim omnia:vt qui propter numerum magnitudinemq́ꝫ meritorũ in nos veſtrorũ:his digne enumerandis pares non ſumus:ſi ſumam ſaltem pro ingenioli noſtri mediocritate attigerimus:nõ ingrati neq́ꝫ ĩmemores videamur. Primum omnium ampliſſime præſes ac patres clariſſimi:priuſq̃ Caietani populi diſcrimen certum eſſet:inter ipſas procul abſentis Regis minas:literis noſtris cõmoti:tanta rebus noſtris feſtinatione ſuccurriſtis:vt veſtrum ante ſubire portus noſtros præſidiũ cerneremus:q̃ literas ad vos noſtras perueniſſe didicerimus. Quale deinde pręſidiũ? lectiſſimos ante omnia iuuenes:quos nõ ſtationes in mœnibus aſſiduę,non dies nocteſq́ꝫ continuatæ vigiliæ,nõ diſcurſus,non labores,nulla demũ pericula,non poſtremo fames ipſa ſubigere potuerit:cum fide quoq́ꝫ & conſtantia nõ pro aliena ſalute:ſed pro patria potius pugnare viderentur. Præſidii vero præfectum eum ad nos miſſum vidimus:quo vir nemo fuit tota ciuitate præſtantior:Frãciſcum Spinulam lumen quoddam nominis Genuenſis:cuius ea fuit apud nos cum innocentia:tum in tuenda vrbe diligentia:vt ne ipſi quidem maiorem optare potuerimus:qui delitiarum in quibus ab infantia enutritus fuerat, oblitus,parco & vili cibo,vt res nobis anguſtas obſidio fecerat:cõtentus:ſæpe etiam menſa abſtinuit:vt aliorum famẽ exemplo ſo

Legati Caietani ad Genueñ. oratio.

laretur.In laboribus vero & omni militiæ munere adeo impiger & vitæ contemptor:vt a gregario milite præiri prope indignaretur.At vbi ſuperueniſſe regē:noſq; terra ac mari circūſeptos in diſcrimine verſari accepiſtis:nō ſecus periculo noſtro anxii:ac ſi hoſtis mœnibus veſtris imineret:pulcherrima claſſe:graui ſumptu nec minore difficultate cōparata:defeſſos iā & extrema malorū cogitantes:tanta velocitate ex hoſtium faucibus eripuiſtis: vt inſtructam,ſolutam,aduentantem,procul conſpectam claſſem eſſe:ac mox deuicto captoq; rege:ſecūdo prælio cōflixiſſe:vno ferme tēpore accepimus.Opes igitur:cōiuges:liberi:tēpla:patria: nos deniq; nobis cū beneficio veſtro reſtituti ſimus:ꝑ his quibus certe maiora nullus vnq̄ populus pſtitit:nullus vnq̄ accepit:gratias actum ad vos miſſi ſumus:ſimulq; gratulatū ꝙ ea vobis victoria cōtigit:q̄ vt immortalē Genuēſi nomini gloriā attulit:ita qua fide amicos populos tueri ſoleatis:æterno documēto erit. Reliquū ē orare:vt quādoqdē ꝑ vos cōſeruati ſum⁹:annuos poſthac pręſides ex vobis habeamus q Caietano pplo ius dicāt:inq; ſecūdis & aduerſis reb⁹ ſaluti noſtrę cōſulāt.Nulli nobis vtilius pręfuturi ſunt:nulli nos ad parēdū prōptiores habituri:q̄ q incolumitatē ac libertatē noſtrā ſuis piculis redemerūt.Neq; indecorū Genuēſibus fuerit:legitimū cum e Galliis aduenerit regē:ciuitatē ope veſtra ſeruatam auctāq;:nō ab alio q̄ vobis tradētibus recepiſſe.Legatis reſponſum ē:magnum Caietanos fidei & conſtantiæ in regem ſuū edidiſſe documētū:qppe q extrema obſidionis mala ppeſſi:nūq̄ animis ſuccubuerint.Genuenſes eo minus ſuſcepti aduerſus Alfonſum belli pœnitere:quo verius ſciunt amiciſſimam ciuitatem non facile immemorem fore, ſe propter arma Genuenſes induiſſe.Mittendi Caietam præſidis conſultatio dilata:vt interim Philippi animus exploraretur.At Philippus cognita Caietanorū petitione:haud ſecus infenſus q̄ ſi plurimū dignitati ſuę detractū fuiſſet:corripi ſtatim legatos iuſſit:& Mediolanū accerſitos ita habuit:vt vix quicq̄ a captiuis differrēt:donec a Genua miſſi ſunt:qui ius gētium & ſanctam legatorum aucto-

ritatē Philippo memorarēt. Et ꝑdicabāt illi q̄dē Caietanū populū mercaturę deditū: togatos nō militares ꝑſides optare. Q₂ ſi recto rē ab Duce peterēt: ꝓbe ſcire cuiuſmodi morib⁹ futur⁹ eēt q mitteret: ī vno Othone Sopo ſatis expto qua ſupbia ſimulq; & auaritia cūcta miſcerēt qb⁹ ī ciuitates & pplos ius a Philippo tradi ſoleret. His & eiuſmodi iniuriis irritatis Genueſiū animis, inita tandem aduerſus eū conſilia ſunt: orto a primoribus ciuitatis initio: qui ſe liberādę vltro patriæ auctores offerebāt. Fecerat ſane odiū domini ingens deſiderium libertatis: adeo vt q̄q̄ ſummæ difficultates manifeſtaq; pericula ante oculos obuerſabanť: nemo tamen vnus inuentus ſit qui a coniuratis certior conſilii factus: aut facinus improbarit: aut diſcriminis partē capeſſere renuerit. Habebat in poteſtate Philippus Nouas, Gauium, Vultabium, Flaconum. Tres præterea ab eo extructæ arces: Pontis decimi, Montis pulchri, Bulſaneti, Porciferam vallem exercitibus eius peruiam tutamq; præſtabant. Ita cum ab vſq; Mediolano ad ipſas vrbis portas: facilis illi tranſitus eſſet: attollebat ſe inſuper intra mœnia arx munitiſſima quidem: quam Caſtelletum nominant: contumacis populi ceruicibus imminens: arduum ac ſummi laboris opus ſi expugnanda foret. Hæc cum aliquando coniuratorum audaciam frangerent: tum haud mediocriter exterrebat pręſidium ad duo prope milia peditum editioribus locis intra vrbem diſpoſitum: cogitantes q̄ facile ſiqui ſuorum vel ceſſarent vel ſegnius rem exequerentur, pauciores in ipſo conatu a pluribus opprimi poſſent. Subibat animum ille quoq; interdum metus: ne Sauona quæ duabus arcibus velut vincta tenebatur: non facile Philippo eripi poſſet. Et Alfonſo vtranq; Lucenſis portus arcem & nobiliſſimā Ilicis turrim obtinēte poſſe a duobus opulentiſſimis dominis vrbē mari terraq; cōcludi: atq; ita intēpeſtiuę libertatis amore patriā delerū iri. Ea tamē omnia cōtēpſit iniuriarū impatiētia & generoſa quædam fœdę ſeruitutis indignatio. Dū igiť patrandę rei occaſio quęriť: placuit ī primis Opicinū Alſatē cui vrbis cuſtodia cōmiſſa erat, ferro obtrūcari. Videbantur enim eo ſublato:

Philippi milites arma ſtatim abiecturi. Peropportuna ad id ipm viſa eſt dies nona kalẽdarũ Ianuarii:cũ in honorẽ natiuitatis Dei & ſaluatoris nři: veſpere vt mos eſt Palatium populus cõpleſſet. Verum ea cũ aduenisſet dies:ſiue ꝙ turbę promiſcuę & armatorum circunſtantium aſpectus infregerit animos:vt fit cũ obiecta oculis pericula vehementius mouẽt: ſiue ꝙ cõiuratis per diuerſa ſubſellia inter multitudinẽ diſperſis:nõ idem audacię fuit qđ cõfertis fuiſſet:poenituiſſe cõſilii viſum eſt: reſq; in aliud tẽpus reiecta:q̃q̃ is iam erat conſciorum numer⁹,vt ipſe ſibi pauori eſſet:quippe cũ vnius hominis vel perfidia vel leuitas: ne cunctis perniciẽ:patrię miſerrimã ſeruitutẽ ac ꝓpe exitiũ pareret: haud ſine ratione timerẽt: itaq; maturari omnia priuſq̃ cõiuratio ꝓderetur:is quoq; metus adegit.Mittitur & Seraſanam qui Thomam Campofulgoſum ordine cuncta doceret: oraretq; vt liberãdæ patrię conatus & ipſe pro ſua virili adiuuaret. VI.kalẽdas Ianuarias cũ nouũ Philippus pręſidem Genuam mitteret Heraſmum Triurceũ inter Mediolanenſes opibus ac rerũ geſtarũ fama inſignẽ:effuſaq; in obſequiũ eius ciuitas eſſet:cõiurati clam miſſa nobiliũ iuuenũ manu:portã vrbis occidẽtalẽ:quã diui Thomæ nominãt:deturbatis cuſtodibus occupãt:moxq; ad arma cõclamatur.Quæ cũ Franciſco Spinulæ vt conuenerat propere nũciata fuiſſent(is eñ auctorem ſe libertatis profeſſus erat) extemplo ſe armatus domo proripuit: paucis comitantibus:quos e fidiſſimis delectos ſecum domi attinuerat. Is obuios quoſq; cohortatus vt memores libertatis in qua geniti eſſet:memores iniuriarum tyranni pulcherrimo facinori ne deeſſent, multos trepidantes adhuc: & quidnam moliretur ignaros: arma protinus capere cum pudore tum auctoritate commouit. Iam tota vrbe armatorum globi viſebantur: iam tumultum populi templis omnibus æra perſonabant, cum Heraſmus & Opicinus portæ Vaccarum propinquantes:diuerſum capiunt conſilium. Ille vt Genuenſium rerum imperitior: curſu in arcem contendit. Opicinus vt qui probe norat non palatium modo: ſed plę

Geuneñ.ſe in libertatẽ vindicant. Franciſcus Spinula auctor libertatis.

raq; etiam vrbis loca præſidiis teneri,ratus impetum populi pri-
uſq̃ in vnum coirent,ſubito aduentu opprimi poſſe:citato equo
vetera mœnia ingreſſus:vbi in id peruenit forū qđ in quinq; vi-
as ſciſſum: Riuulū,ſiue vt vulgo loqmur,Foſſatellū noīam⁹.lapi
Opicini cę-des. dibus primū e feneſtris appetitus eſt. Dein paululū ꝓgreſſus ab
obuiis obtruncatᷣ:multiſq; vulneribus cōfeſſus:ante tēplum diui
Syri haud longe a puteo exanimis ac nudus diu iacuit: necui cæ
des eius incerta foret.At milites diuerſis ſtatiōibus locati: cū pſi
dē arce incluſum:pfectū cæſum cognouiſſent: paucis admodum
obſiſtere auſis, armis ītra horas tres abiectis:capti ꝓpe omnes ac
dimiſſi ſunt:nulla cęde:nulla præter armorū direptionē cuiuſq̃
iniuria.Mirū ꝓfecto ac prodigio ſimile:rē maximā maximiq; diſ-
criminis:intra pauculas horas eſſe cōfectā:& ita quidē confectā:
vt cū multa armatorū milia vtrinq; ſtarēt: præter vnū Iacobum
Carbonem,qui ſaxo caput ictus ſtatim occubuit, pręterq; vnum
e ſtipatoribus Opicini, alius nemo ceciderit. Cū iā in vrbe tran-
quilla eſſent oīa:& arce excepta,recenti cūcta libertati fauerent:
Præſides Genueñ. ſex viros creari, pręſideſq; Genuēſiū & libertatis defenſores noīa
ri placuit.hi fuere Matthęus Lomellinus,Petr⁹ Bōdenarius:Frā-
ciſcus Spinula,Andreolus Aurius,Nicolaus Iuſtinianus, & Mar
cus de Caſina: quibus paulopoſt duos quoq; addidere, Andreā
ex Marinis,& Ioannē Nauonū.Hos penes ſumma rerum fuit:ita
quidē vt de.xii.ſenatorū magiſtratu cæteriſq; legibus nihil pror
ſus īmutaretᷣ:ſtatimq; tres quas memorauimus ,arces Porciferæ
deditione receptę ſunt:ac mox ſolo tenus exciſæ.Sauonēſes quo-
q; exēplū ſecuti:cū eos itē iniuriarum tederet:arcibus ſuis potiti,
haud leue momētū rebus nōdum firmatis acceſſere.Sed nihil æq̃
ciuitatē exterrebat q̃ inopia cōmeatus. Nā præter haud magnū
numerum:quem Iacobus Aurius Rhodo aduenienſ naui adue-
xerat:nihil tota vrbe venalis tritici fuit.Itaq; legatus decernitur
ad Eugenium Romanum Pontificē Florentinoſq;,Iacobus Bra
celleus: qui oraret recentē Genuenſiū libertatē iuuarēt:edictiſq;
ac literis palam facerent: licere Genuenſibus ex eorū vrbibus tri

ticum exportare.id enim cum re ipſa:tum ſpe atq; opinione vulgi plurimum rebus conducere.Et Florẽtini quidem parata mox biremi pleraſq; minores naues frumẽtis onuſtas: Genuã raptim miſere.Eugenius tametſi Philippo infenſus credebatur:non tam quicq̃ edixit:q̃ non prohibuit. At Philippus cũ Genuẽſium motus accepiſſet,non tanq̃ re noua perculſus:quippe vt cui poſt ereptos Genuenſibus Reges multi prædixerant indignitatẽ iniuriarum eos nequaq̃ toleraturos:Nicolaum Paruulum quo in ſtatu res eſſent doctum facit:imperat vt ad opem arci ferẽdam copias extẽplo cõtrahat:rẽ omnẽ in celeritate poſitã eſſe:& ſi maturetur poſſe ipſam quoq; ciuitatem vi aut metu ad deditionem cogi.Ille pedites:equiteſq; ex hibernis raptim educere:delectũ ſummo ſtudio habere:nihil diligẽtię:nihil laboris remittere:dies nocteſq; expeditionem maturare.Iiſdem fere temporibus Renat⁹ prioris Ludouici filius & alteri⁹ quem vita perfunctum diximus,Ludouici frater,Barri Lotaringię & Andegauiæ dux:vt cognouit Alfonſũ captũ aſſeruari:cũ ipſe quoq; apud Philippũ Burgondionum Ducem obſes eſſet: quinq; triremibus raptim paratis:vxorem eius Mariã Neapolim præmiſit:quæ effuſa obuiã ciuitate:magna populi lętitia ſtatim accepta:vſq; in aduentũ viri poſtea regno præfuit.Inter hęc Genuẽſes cæteris rebus pro tempore cõpoſitis: cũ multa illis ex ſentẽtia fluxiſſent:arcẽ oppugnare cõſtituũt:edicta die qua populus armatus conueniret:tantaq; potiundæ fuit arcis cupiditas,quo ciuitas metu tãdem leuaretur: vt ad quatuor ſagittariorum milia eo ſponte confluxiſſe:qui interfuerunt affirment.Cumq; a populo ardore ſummo pugnaret:præſidium contra ſaxis,iaculis,ſagittis,ſubeuntes pertinaciter arceret, ſcorpionum tamen cum peritia tum multitudine:breui effectum eſt vt quiſquis ſe in mœnibus turribuſve conſpiciendũ præbuiſſet:vulnere mox accepto loco excederet:atq; ita defenſoribus magna ex parte ſauciis:exteriorẽ arcis murũ qua ad Africũ vergit:armati iuuenes ſcãdũt:nulloq; cõminus congredi auſo:ingentẽ obſeſſis terrorẽ iniiciunt.nox præliũ diremit.Et iam fama erat Paruulũ

Renatus Dux Lotaringiæ.

Genueñ. arcẽ oppugnant.

cõtractis vndiqꝫ copiis moturũ:apparebatqꝫ Philippũ nõ tã qd ſi
bi cõduceret cogitare:q̄ fremẽtẽ ĩdignabũdũqꝫ ad vltionẽ accin-
gi.Itaqꝫ legati Florẽtiã miſſi Damianus Palauicinus iuris ciuilis
interpres,Simõ Macia,Ioãnes Iuſtinian⁹,& Lucian⁹ Grimaldus:
q cũ Florẽtinis Venetiſqꝫ belli ſocietatẽ paciſcerent:auxiliũqꝫ ad
uerſus Philippũ poſcerẽt.Neue Paruulus magnos exercitus tra-
hẽs penetrare ad arcẽ poſſet:foſſa extra vrbẽ ducta ẽ:q̄ deſcẽſuris
hoſtibus obiecta:ab acceſſu loci veniẽtes arceret. Hæc dũ ita ge-
runtur,Nicolaũ collectis aliquot equitũ turmis & qndeci peditũ
milibus traieciſſe Padũ affert:quo metu cũ pculſus populus va-
riis cõſiliis diſtraheret:vicit tãdẽ arcis iterũ oppugnãdę ſentẽtia:
ea.n.capta oẽs hoſtiũ conat⁹ irritos fieri. Cũ itaqꝫ die cõſtituta ſe
nes:iuuenes:pueri:oĩs ætas aut pugnæ aut ſpectaculo intereſſet:
fœminæ quoqꝫ feneſtras & domorũ culmina compleſſent:vt ſpe-
ctantes ad pulcherrimũ ſimul facinus viros cohortarent:ĩgẽs ar
matorũ multitudo oculis offuſa,ſcalæqꝫ ac reliquæ machinæ ad
id cõparatæ:præſidiũ terruere:& primũ qdẽ ĩter ſeſe diuerſis ſen
tentiis certabãt:deinde vbi ſola erat cuiqꝫ cura ſui:& conſiliũ q̄ſ-
qꝫ ſuũ ptinacius tuebat:res ĩ altercationẽ verſa.Erant q in arcẽ
cũ Heraſmo cõfugerãt:quos neqꝫ deditæ ignominia:neqꝫ defenſę
decus aut pręmiũ manebat.Erant itẽ q irritatũ iniuriis populũ
metuebãt.Nec deerãt q cogitarẽt multos aduerſũ ſe indignitate
rerũ puocaſſe.Hi oẽſqꝫ eiuſmodi:liceret modo tuto abire:nihil
de Philippo:nihil aut parum admodum de retentione arcis ange
bantur.Erat contra præfectus commiſſæ ſibi curæ rationem ali-
quando redditurus:cuius fama,fortuna,caput,ſiquid male con-
ſultum foret:diſcrimini obiiciebantur.Verum cum pauci a plu-
ribus ſuperarentur vicit ſententia a metu profecta:vt furen-
tis impetum multitudinis declinarent:miſſiſqꝫ qui deditionis
ſpem facerent:cõuenerunt:vt niſi intra præfixam diem ſuccurre
ret obſeſſis,arcẽ traderent:eius promiſſi pignus,turriũ quę arcis
erãt vnã:delecti e populo ciues ſeruandã acciperẽt:ita cõpoſita re
dies aliquot quies vtriſqꝫ fuit.At vbi hoſtiles exercit⁹ haud pcul

abeſſe nunciatum eſt: rati parũ admodũ mométi in vna triũ turrium fore ſiqua hoſtis irrumperet: in arcem impetum faciunt: paruoq́ꝫ labore, iam nemine reſiſtere auſo: loco potiuntur: exclamante præfecto, cæteriſq́ꝫ conteſtantibus non licuiſſe ante ſtatutam diem aduerſum ſe vim experiri. Hoc modo capti qui in arce erant: in cuſtodiam omnes traditi: q́ꝫ Philippus conquiſitos vbiq́ꝫ Genuenſes: ne legatorum quidem ius excipiens: aſſeruari oẽs iuſſerat. Nec mora, admotis extẽplo fabris arx exciſa: q́ꝫ publicę libertati officere putabatur. Paruulus interea rebus cognitis, Porciferam vallẽ ingreſſus: cũcta late populatur: fuſiſq́ꝫ ac fugatis q ſe venienti obiecerãt, vſq́ꝫ ad ipſum littus magno omniũ terrore peruagatus eſt, incenſis etiã aliquot ædibus nauibuſq́ꝫ: quæ ſemi extructæ deduci non potuerant. Ea incendia, paucorũ ne ira an Ducis imperio excitata ſint, incertum: ipſe poſt multos ſane annos nihil horũ aut ſuo aut Philippi iuſſu accidiſſe ſæpe teſtatus eſt. Inde Vulturium conuerſus: pari clade cuncta vaſtauit: abductaq́ꝫ omnis generis pręda: igne tamẽ graſſatus non eſt. Conſtat eũ cũ rediret, in loca aſpera & impedita ſine vllo peditatu delatũ, cũ periculi magnitudinẽ cognouiſſet: vehementer exterritũ pauciſq́ꝫ admodũ comitantibus per auia quęq́ꝫ citato equo defle xiſſe: neq́ꝫ trepidationem prius exuiſſe: q̃ curſu ꝑpetuo ſuos aſſecut⁹ eſt. Illud certe nemo inficiabitur: hac eadẽ die cũ Vulturio rediret: triremiũ vnã littori latus applicuiſſe: expoſitiſq́ꝫ in terrã ſagittariis: obuiã effuſe fugiẽtibus itũ eſſe: neq́ꝫ illos aut vnq̃ in hoſtes equos vertiſſe, aut alibi q̃ in fuga ſpẽ vllã habuiſſe viſos. Ex his poſtea locis in Ligures Ingaunos ꝓfect⁹, palã fauẽte Galeoto Carretino: quẽ Marchionẽ Finarii vocabãt: terras oẽs vicinas ingẽti populoꝝ clade affecit. Magna illic vis hoĩm capta: pecora quoq́ꝫ ac iumẽta & quicqd in agris relictũ erat: q̃ oĩa Finariũ velut ad nouũ quoddã emporiũ cõportata. Ibi de ꝑciis direptarũ rerũ: ibi de captiuoꝝ redẽptiõe trãſigebaᷣ. Nõdũ fœd⁹ cũ Venetis & Florẽtinis legati iũxerãt: & tñ mille pedites cũ aliquot eqtib⁹ ex Hetruria auxilio venerãt. Hoꝝ ad trecẽtos Albĩingaunũ

Vulturiũ

Finarium oppidum.

in præſidium miſſi:ꝙ rumor erat Paruulũ ad ei⁹ oppugnationẽ vrbis accingi.Et ille quidẽ oĩa circũ loca peruagat⁹:quorũ quędã etiã ab incolis metu deſerta fuerãt:poſt magnã captiuorũ turbã ingenteſq̃ prædas abactas, ſerius tamen q̃ pro hominũ opinione ante eam vrbem conſedit.Eſt autẽ Albũingaunũ plano locó poſitũ:haud plus quadringentos paſſus a mari recedẽs:amne alicubi defenſum:cęterũ inter Ligures Alpinos antiquitate ac fertilitate agri admodũ nobile.Nicola⁹ igitur cũ equitatu plurimum valeret:pedite nõ ita multũ abũdaret: iis quos Sceuę & Carreti Marchiones nominant:q̃ maximos delectus imperat:atq̃ ita contracta ſagittariorum multitudine:oppidũ oppugnat. Prçerat ibi Thomas Aurius Conradi filius,vir fide ac moderatione egregius:preterq̃ ciues qui ad tuendã patriã offirmauerant animos multi etiã agreſtium qui ſeſe eo contulerant:in mœnibus diſpoſiti,conatibus hoſtiũ fortiter obſiſtebãt. Atq̃ ita abundante defenſorũ turba, q̃q̃ tormentis muri quatiebantur:q̃q̃ ſcalæ,vineę cæteraq̃ ad terrẽdas ciuitates excogitata oculis obiiciebãtur:cõtemnebat tamẽ omnia virtus & obſeſſi populi conſtãtia.Reliqua erat paruulo in obſidione poſita ſpes:ꝙ incluſa multitudo breui credebatur abſumptura quicqd alimẽtorũ intro cõuectũ fuiſſet. Hac fiducia plenus:remiſſa paululum oppugnatione:ita oẽs aditus ſepſit:vt ne nuncius quidẽ penetrare in oppidum poſſet.Supererat populo mare:ſed eã quoq̃ ſpem eripere hoſtes aggreſſi: intra littus & vrbẽ ſtatiões armatorũ locauerãt.At Genuę exciſa iam arce omniq̃ Philippi metu ſublato:cuncta negligẽtius gerebantur:ſeu ꝙ octo viris dum ſuam quiſq̃ factionẽ fouent: multũ ex priore concordia deperierat:ſeu ꝙ ſuapte natura multitudo principantiũ ipſa ſibi impedimento eſt:ſeu ꝙ paucorũ ambitio ſupmã ducat⁹ dignitatẽ ſibi deſpõdẽtiũ: ſana illorũ cõſilia variis artib⁹ eludebat.Cũ iam illorũ diſcordia vt exitioſa reip. palã dãnaret:primates plebis cõcilio in tẽplũ diui Syri contracto:Ducẽ creãt Iſnardũ Guarcũ:cui⁹ patru⁹ Nicolaus difficillimo reip. tẽpore ſũma ęqtate ac moderatiõe quinquẽniũ ciuitatẽ rexerat.

Nouo Duce in palatiũ deducto :nullo tumultu:nullis armis comitátib⁹:pſides re tantũ audita:nec quicq̃ vltra ſciſcitati:in ſuas qſq; domos dilapſi ſunt.Septio inde die reb⁹ nõdũ cõpoſitis,Thomas Cãpoſulgoſus:qui iampridem oĩ ciuitate obuiã effuſa:maxima celebritate acceptus fuerat:palatiũ armatus expugnat:deturbatoq; preſidio & aduocata ſtatim concione: Dux creatur, pleriſq; Iſuardi ætatem cauſantibus:q; annos duos & ſeptuagita natus:impar curis, ac laboribus eſſet. Vixdũ ſtatu ciuitatis cõpoſito, mittitur extẽplo cũ pecunia qui in Hetruria militẽ cõducat: quẽ Philippi conatibus opponát. Delectis dein ſagittariis Angelum Dentatũ virum militia clarũ præficiunt:qui noctu aut interdiu quacũq; licuerit:in Albumingaunũ viam inueniat.Hunc cũ naui ad littus perueniſſe populus obſeſſus cognouiſſet: preſidio ciuibuſq; eatenus obuiam progreſſis: vt liber illis in vrbem regreſſus foret:e naui armatus deſiliit:ac nullo hoſtiũ inter duas acies perrũpere auſo,ſuis adiũgiť: atq; ĩtra mœnia deduciť. Spernebat iam hoſtiles minas incluſus populus: adeo vt creſcente in dies fiducia:ſępius erũperent:ſępe verſis in fugam hoſtibus terga cęderent.Idq; vt illis aĩos dabat:ita abſumptis iã magna ex parte alimẽtis: imminens rerũ egeſtas frangebat. Affuit illis fortuna: & vnde minime ſperabať:auxiliũ tulit.Nauis Ioannis Perdicis q̃ in prouincia Narbonẽſi haud procul Maſſilia onerata tritico fuerat:dum Genuã repetit:cũ forte ſcopulum tenuit quem Alboingauno in mari oppoſitũ,Inſulã nominant.Tres quoq; onerarię q̃ ſub pfectura Bartholomęi Aurii aduerſ⁹ Cathalanos bellũ geſturæ:maria puagatę fuerant,eo itẽ delatæ ſunt.Cognita igiť clauſę ciuitatis inopia, ſcaphas aliaſq; minores naues delecta iuuenture inſtructas littori applicant:Bõbarduliſq; ac ſagittis hoſtes ſummouent.Neq; obſeſſi rei ſuę deſunt,factaq; eruptione aliquãtum tritici qđ ſcaphis aduectũ erat:vrbi importatũ eſt.Iam cũ Venetis Florẽtiniſq; legati quos Florẽtiã miſſos memorauim⁹, addito poſtea illis Matthęo Lomellino: belli ſocietatẽ aduerſus Philippũ in decẽniũ iũxerãt.Iã copię ad duo ferme peditũ milia:ex Hetru-

Thomas Cãpoſulgoſus.

Angelus Dentatus.

ria mercede cōducta aduenerát.Cū itaq; eius obſidionis ſoluēdę precipua oībus cura inieċta eſſet:miſſi ſunt naui Cēturionū qdā: miſſi itē & alii qui militariū artiū haud ignari:cunċta oculis luſtrarēt:litt⁹:vrbis ſitū:ſtatiōes hoſtiū:naturā locorū,quibuſq; aduerſus hoſtē viribus opus eſſet.Nā paruulus poſteaq̄ ſpes famis dilata fuerat,cōparatis multiplicibus tormētis:nullū reſpirandi tēpus,ne noċte quidē,circūſeſſis dabat:ſępe mœnia iċtibus quatiens: ſæpe miſſis in auras immanibus ſaxis,dū in teċta domorū cadunt:ipſos ingenti ruina dominos cum ędibus obruēs.Addidit his ſæuitiā tanto viro certe indignā. Valētē eñ quēdā cognomine Focaciā:q; ad obſeſſos a Genua literas attuliſſet:ita cōplicatū vt crura ceruici applicarent:dein tormēto in ſublime excuſſum intra mœnia demiſit.At centuriones quiq; cū eis pfeċti erāt: cū renunciaſſent q̄q̄ oēs ad vrbē aditus pręſidiis ſepti eſſent: maioribuſq; in dies munitionibus ſtationes militum Paruulus firmaret:poſſe tamen a mari ad oppidum viam patefieri:ſi quæ neceſſaria ſint ſtrenue comparētur: ante omnia ſingulari magiſtratuū cura deleċtus habitus eſt.Ad ſex milia virorū pars maxima ſagittariorū ſcripta: ex quibus plæriq; nobilitate inſignes: eam tamē militiā haud aſpernati ſunt.Qui ex Hetruria paulo ante aduenerant:duorum millium numerum explebant:qui autem obſidebātur,cum hoſte congredi aſſueti:ſupra mille numerabantur.Ingens Scorpionum,ſagittarum,Bombardularū, panis, tritici vis comparata:nauiū quoq; minorū quæ admoueri littori poſſent: multitudo in vnū cōtrahitur:cum ecce in hoc maturandæ expeditionis ardore: citus nuncius affertur: omiſſa Nicolaum obſidiōe Finarium verſus iter flexiſſe,ita ipſo apparatus rumore ſolutum obſidium eſt. Legati poſt hæc cum Genuam veniſſent: quædam in calamitatum ſuarum ſolatium poſtulantes,collaudata fide conſtantiaq;,ampla in eum populum munificentia reſpuvſa eſt,quippe quæ a plęriſq; veċtigalibus immunitatē,a terreſtribus maritimiſq; expeditionib⁹ vacationē vſq; in annū Milleſimū quadringētēſimū † ſexageſimū,hoc eſt annorū viginti quatuor:ei

Nicolai Paruuli ſæuitia.

Valens Focacia muniti[s]

† quinquageſimum, hoc eſt annorū quatuordecim

magno cũctorũ aſſenſu ĩdulſit:vt his etiam beneficiis vaſtationes
agrorũ & reliquas clades feſſæ ciuitatis ſolaret̃.Inter hæc grauis
Genuenſes peſtilẽtia nõ in vrbe modo ſed extra quoq; vaſtare coe- Peſtilentia.
perat:diſperſiſq; paſſim ciuibus:nõ erat vñ inopię publicę ſuccur
reret̃.Placuit vt hiſpanis captiuis:quos vt viliores Philippus Ge
nuæ reliq̃rat,ĩpoſito leui redẽptionis precio ſui cuiq; liberandi
poteſtas fieret.Ii conditionem cũ haud inuiti accepiſſent:ea tunc
pecunia in vſum belli reſpublica vſa eſt. Exitu eius anni:qui tri-
geſimusſextus ſupra millenum quadringentenũq; fuerat:ambæ 1436
portus Lunenſis arces aliquandiu oppugnatę:annitentibus ma-
xime incolis receptæ ſunt:pauloq; poſt cũ præfectus Ilicenſis tur
ris neminem inueniſſet qui deditionẽ eius emercaretur:nocte in
inſidias præcipitatus in vincula poſtea coniectus eſt.Ita ea quoq;
arx ſine vllis armis in poteſtatem venit.Nanq; Alfonſus Rex con-
tractis iandudũ arcanis cũ Philippo fœderibus:incredibili qua-
dam in eũ munificentia Ducis, nõ gratuitam modo liberationẽ:
ſed q̃q̃d aliud recuperãdo cõducebat regno : ab eo cũ ĩpetraſſet:
Mediolano primum in Lunenſem portum conceſſerat:inde mari
auectus Caietam quæ pulſo Renati pręſidio regium acceperat:
paucis comitantibus ſe contulerat:intentuſq; cõciliandis proce
rũ animis:occaſionẽ præbuerat facilius terras ab ſe relictas occu-
pãdi. Initio ſequẽtis anni Dux ſenatuſq; & populus dona ferẽtes 1437
in memoriã partę libertatis.VI.Kalẽdas Ianuarias:quę dies diuo
Ioanni Apoſtolo dicata eſt:eius altare:q̃d in pręcurſoris Baptiſtę
templo extructum videmus:tum primum magna omnis ordinis
frequentia venerati ſunt.Idq; vt quotannis fieret lege ſancitum.
Eodem quoq; anno Vultabium quod in alium Philippus tranſ
tulerat : data pecunia receptum eſt.Iam Renatũ a Philippo Bur Vultabiũ a Genueñ. receptum.
gundionum Duce ſolutũ:Neapolitani principes:vt Italiam pete
ret regnumq; capeſſeret impenſius efflagitabant.Alfonſum re-
bus intereſſe:ambire prouincias : procerum populorũq; animos
ſibi conciliare : alios largitionibus : ſpe alios : quoſdam pollici
tationibus ad ſe traducere. Niſi alius ei Rex opponatur,breui

fore:vt vacuo regno potiatur. His igitur atq; eiuſmodi rationibus perpulere cunctãtem:vt claſſem qua traiiceret:in magna vt credebatur egeſtate poſitus pararet. Quinq; Maſſiliæ triremes inſtruuntur. Mittitur & Genuam legatus Georgius Pulcini Comes:q petat licere Regi ibi quoq; alias naues armare. Facta legato poteſtate triremes ſeptem reficiuntur atq; exornanẽ. Anno igiẽ. MCCCCXXXVIII. idibus Aprilis:Rex quinq; triremibus duabuſq; ſpeculatoriis Genuam veniens:ſummo honore except9 eſt. Non enim Dux modo ac ſenatus cæteriq; magiſtratus obuiã effuſi:ſed vniuerſus inſuper populus adeo compleuerant vias: vt nec lictores ſummouere turbas poſſent:& Dux ipſe ac ſenat9 intermixtus plebi:hinc atq; inde ſæpe conflictarentur:nec vllum maieſtatis publicæ decus retinerent. Mulieres quoq; ad ſpectaculum egreſſæ,porticus,tẽpla,feneſtras,culminaq; domorũ adeo cõfertæ inſederãt,vt multarũ nõ vnius vrbis ea multitudo credi poſſet. Deductus eſt rex ſub vmbraculo purpurei panni auro intertexti. Vixq; a portu ad templum diui Laurentii multis horis peruentũ eſt. Ibi Ioãnis Baptiſtæ ſacros cineres veneratus:atq; inde Auriorum regionẽ petens:iis ædibus acceptus eſt quę quõdã Iacobi Aurii fuerant:tunc ad liberos ei9 Lambã Bartholomæũq; peruenerant. Quindecim eo loco dies moratus:omnibus iam recte paratis claſſem ſoluit. Duodecim triremes erant:quibus littora legens in Lunenſem portum deuectus eſt. Cũq; rumor eſſet Alfonſum validam qua ei occurreret claſſem in dies contrahere:triremes duas:quas Ianus Cãpofulgoſus:quẽ poſtea in principatu ciuitatis mortuum vidimus:apud Corſicam armauerat:accerſitas ſuis adiunxit:ita aucto nauium numero:Neapolim nullo obuio traiecit: paruoq; poſt tempore q; eum ſumptum perferre non poterat:claſſem omnem ab ſe dimiſit:quaſi veritus ne mari non ſatis mature hoſti cederet. Eo quoq; anno peſtilentia ciuitatem inuaſit:Piſis vt deprehenſum eſt aduecta. Nam cũ miles quidam inde profectus:clam Genuam veniſſet:ac ſeruam cui aſſueuerat contactu infeciſſet:illa in mulierculaꝝ grege obuerſata:

Renatus RexGenuã venit.

Peſtilentia Genuã inuadit.

quarū plęręq; lactantes:ſinu geſtabant infantes:morbū in proximas vulgauit:nutrices extēplo infanteſq; latente malo correpti: eam labem in domeſticos pręſertim diffuderunt: eoq; velocius: ꝙ cum omnis eo tēpore ſuſpicio eiuſmodi mali procul abeſſet: ægrotantium curationem refugiebat nemo. Ita cū more repētini incēdii domos aliquot ea tabes peruaſiſſet:pluresq; vim morbi in dies cōtraherēt:pauor primū,dein fuga fieri cœpta: nec ante in vicina vrbi loca reditum eſt: ꝗ Autumni frigora ſalubritatē reuexere.Per idē tēpus cū armatis aliquot onerariis Cathalani pręsdantium magis ꝗ belligerantium more:cædibus ac rapinis ſæuirent:quatuor,eaſq; ingentes parari naues placuit.Legendi præfecti cura paucos ī dies dilata:ꝙ dux ac ſenatus qui duodenario tantum numero conſtat:inuidioſum ſibi fore arbitrati ſi ſoli præfectum ipſi creaſſent:ius & arbitriū eiuſmodi maluerant cū aliis cōmunicare. Vocatus eſt igitur is magiſtrat⁹:quē quia trāſmarinarum vrbiū curam gerit:Romanię vulgo noīamus: iſq; item qui rem pecuniariā curat:poſtremo & is quoq; quē diui Georgii ꝓtectores dicimus.Additi ſunt his & ciues quidam primarii: vt ſexagenariū numerum oēs implerent.Ibi nō manifeſto ſuffragio vocū:ſed calculorum occulto,creatus eſt Peregrus ex Promōtorio:& claſſis intra paucos dies ſoluta:quæ ad inquirendos hoſtes Gallicum,Balearicū,ac Sardoum mare circūuecta,cum Neapolim verſus iter intenderet,orta ſeditio eſt: ꝙ propinquo iā fine ſtipendii:nulla certa mercede nauigare videbanť: ſi Neapolim vſq; naues ducerentur.Quā ob rem cū nemo eſſet cui de noua ſolutione ſatis crederet: ante percepti etiā ſtipendii exitū:inuito & nequicꝗ clamāte ꝑfecto:Genuā repetūt. Cū res tā fœdi exempli optimatū ꝑſertim aīos offendiſſet:nec ſeditionis auctores cauti⁹ agētes,ſeſe niſi paucis admodū crederēt:diſſimulari facinus placuit: donec illi nihil ſeuerius cōtra ſe ſtatui videntes,ſecurius ac negligēti⁹ vagarenť:ita paucos intra dies iniectę ſunt in eos manus:& trib⁹ eorū ſupplicio affectis:reliquos metus ipſe coercuit.

Peregrus ex ꝓmōtorio pręfect⁹ claſſis.

LIBER QVINTVS.

Circũagebatur tertius nouæ libertatis annus: erantq́ꝫ omnia circũ pacta tranquilla: ita vt nõ abſurde interpretati viderentur qui dixerant Ambroſiani tẽpli ſummitatẽ nulli⁹ damno ful mine deiectã: dominatũ Philippi portendiſſe a ceruicibus populi Genuẽſis nullius clade excu tiendũ. Perapte eñ Mediolanẽſes p diuũ Ambroſium cui vrbs illa dicata eſt: & per faſtigiũ, dominatus ſublimitatem deſignari. Verum ea tẽporum otia interrupit Renat⁹ Rex: qui magnis primũ populorũ ſtudiis in regno acceptus: ſenſim minui & cadere haud cunctãter viſus eſt: ſeu ꝙ Alfonſo Siciliã Sardiniãq́ꝫ & alia prędicta regna obtinẽti impar opib⁹ erat: ſeu ꝙ cũ Italorũ moribus parũ Gallis cõuenire ſoleat: ſeu ꝙ ita a natura cõparatũ eſt: vt minoris opus laboris ſit: regna parare q̃ tueri. Alfonſus nãq́ꝫ vt vidit Genuẽſiũ triremes ab rege dimiſſas: collectis quas ſparſas habebat: & cõtractis inſuper aliquot onerariis cœpit mari hoſtẽ vrgere. Cũq́ꝫ parũ tutũ videretur quatuor quas ſupra memorauimus onerarias Alfonſianę claſſi obiicere: adiũctę ſũt illis & tres alię: quę iam ꝑcioſis mercib⁹ onuſtę: Galliã, Britãniãq́ꝫ petiturę erãt. Ita Duce Peregro ſoluta ſeptem nauiũ claſſe, nullo obuio Neapolim ventũ eſt. Patefacto mari cũ quatuor priores aduerſus ſparſos iam tunc hoſtes: ſatis eſſe crederentur: eas Renatus doctior factus q̃tum ſibi in maritimo exercitu momenti eſſet: nõ magna mercede conducit: & Genuam redeunte Peregro miſſus ſtatim Nicolaus Campofulgoſus: Spinetæ filius adoleſcẽs admodum: qui iis pręeſſet. Tres negotiatoriæ poſt paucos inde verſus tenuere. Nicolaus in noua pręfectura aliquid audendum ratus: præceps ac temerarium primo aſpectu, exitu felix: oppugnandæ arcis Neapolitanæ eius quã vulgo

Arx Noua Neapoli. Nouam vocant: conſilium capit. Eam valido Alfonſus præſidio firmauerat: videbaturq́ꝫ non omnino vrbe eiectus: cum portum ac molem arx imminens in poteſtate haberet. Conſtat eam opus eſſe primi Caroli qui Belengarii gener Ludouici Regis Frãcorũ

frater:aduerſus Manfredum a Romano pontifice in Italiam quõdam accitus fuerat. Nanq; is deuicto equeſtri pugna Manfredo: regno Apuliæ potit⁹:arcẽ quã Capuanę nominãt,a Federico Hẽrici & Cõſtãtiæ filio Romanorũ imperatore paulo ante cõſtructã velut opus Germanorũ contemnens,hanc nouã ædificandam curauerat,ſpatii multũ amplexus:vt non arcis modo ſed regiarum quoq; ędium vſum prębeteret.Iã anni.MCCCCXXX.nõ pars magna tranſierat:cum parua Nicolaus manu arduam oppugnationẽ adoriturus:ei primũ turri ſagittarios admouit quam in ora ipſa inter ſcopulos poſitam:diuo Vincentio ſacratam loquuntur. Turris Diui Vincẽtii Cumq; eam regium præſidium fortiter tueretur:adeo vt etiam primos hoſtiũ conatus irriderent:poſteaq̃ multitudine ſagittarũ pleriſq; interfectis:reliquis ſauciis:ita vt ad ferẽda arma vires deeſſent:iã ſcalæ admouebantur:dediderunt ſeſe.Elatus eo ſucceſſu Nicolaus:oppugnationem arcis non vltra differendam ratus: cohortem vnam Renati quadringentorum ferme militum:naualibus ſociis adiungit.Foſſa deinde præcipiti arcẽ cingit:excitatis aliquot caſtellis:quo & minore præſidio munitiones tueri poſſet: & ſubſidia ſi mitterentur:facilius arcere.Operibus perfectis haud exigua Scorpionum vis e nauibus in terram exponitur:ex iis maioribus aduerſus quos nulla ſit in armis fiducia.Ita ſagittis ac bõbardulis arx eminus oppugnari cœpta:adeo quidẽ pertinaciter: vt vix paucule horæ ad curãdum corpus militi permitterenť:& cadebant quotidie ex præſidio nõnulli:plures accepta vulnera loco excedere cogebant.Neq; naues arci admotæ ſegnius rem gerebant:quarũ ꝓpugnacula in mali ſummitate locata:altitudinẽ turrium ꝑpe æquabant.Quibus rebus excitatus Alfonſus:copias cõtrahit:magniſq; itineribus in Neapolitanũ agrũ obſidionem ſoluturus cõtendit.Interim conatibus eius Nicolaus cognitis: foſſas altius effodit:frequentiora caſtella munitionibus addit : quæq; pro tempore aduenienti Regi opponi potuere,ſine vlla operis intermiſſione parat . Neq; Renatus aduentantis hoſtis certior factus,rei ſuæ deeſt:ſed Neapolitana iuuentute armata : frequens

Nicolaus Cãpofulgoſus Arcem Nouã oppugnat.

opera inuiſere:comiter milites alloq:adhortari:dignitates ac prę
mia polliceri:nihil eorum negligere:quæ in tali tempore ad con
firmandos animos deſiderari ſolent.Et arx quidem interim ſum-
ma vi oppugnabatur:quoq; ꝓpiorē eſſe Alfonſum afferebatur:
eo enixius vt in libero ab hoſte tempore incumbebant.Et iam ple
riq; ex præſidio ceciderāt:multiſq; vulneratis rarior in muris ac
turribus miles conſpiciebatur:& q̄d poſtea cognitum eſt:alimen
torum etiam inopia terrere cœperat:cum ecce vnica ſpes Alfon-
ſus perculſis aduenit:præter collectum vndiq; peditem:florentes
equitum turmas ſecum trahens:contemplatuſq; munitiones in-
ſtruit aciem ſublimi equo conſpicuus:vt regem adeſſe obſeſſi ob
ſeſſoreſq; iuxta ſcirent.Dein velut in munitiones impetum factu
rus:vſq; ad teli iactum propius accedens:vbi ſaxis ſagittiſq; quoſ
dam ſuorum vulneratos vidit:gradum ſuppreſſit.Poſtea ſtimu-
lante pudore ac metu:ne deſperato ſubſidio fieret arcis deditio:
bis terq; tentata nequicq̄ irruptione:ſub occaſu ſolis in caſtra
rediit.Ibi omnibus quæ aduerſus vim ſagittarū pro tempore cō-
quiri potuere:repente comparari iuſſis:ipſe interim orta luce in-
ſtructas acies oſtendens nequa ſpes obſeſſis deeſſet:nō niſi veſpe
re in caſtra ſe recepit.Id cum aliquot diebus factitatum eſſet:pa-
ratis iam omnibus:hoſtes rurſus adoriri ſtatuit:magnoq; impe-
tu in opera inuectus:cum munitiones propius intuens nihil non
firmum & inacceſſibile cerneret:iamq; multi ſuorum & prom-
ptiores caderent:receptui demum cecinit:& abiecta ferendi auxi
lii ſpe:in interiora Campaniæ loca vnde venerat:reuerſus eſt.At
Arx dedit. præfectus regius omnia expertus cum neq; in ipſo quidem Re-
ge præſente quicq̄ opis eſſe vidiſſet:pactus vt præſidio incolumi
abire liceret,arcem tradidit.Eius rei fama per vniuerſam Italiam
vulgata:& Renati regnū magno opere firmare viſa eſt:& in ex-
pugnandis arcibus Genueſium virtutē celebrare.Nicolai quoq;
induſtriam ac labores:cum proceres regni:tū Renatus ipſe:ma-
gnis ſępe laudibus prædicauere,miſſis etiam ad Ducem & ſenatū
literis:quibus fortia Genuenſium facta teſtarētur.Verum quātū

1440

arx nobiliſſima contra omnium opinionem breui recepta: Renati res longe meliores feciſſe videbatur: tantum eius inopia magis magiſq; in dies detecta: frangebat animos ſuorum. quippe vbi palam fuit: nullum a Carolo Francorum Rege aliove principum Galliæ neq; militis neq; pecuniæ auxilium iam expectari poſſe: ita eo anno & duobus ferme ſequentibus: a Iacobo Candola: cui ex proceribus regni maximę tum vires erant: & a Genuenſibus maritimas impenſas ſubeuntibus: res eius ægre magnoq; labore ſuſtentatæ ſunt. Anno Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo cum magiſter ordinis Minorum Guilielmus multa prece contendiſſet: licere ſibi vt ex toto orbe conuentum fratrum ſuorum ageret Genuæ, erogatæ ſunt ex ærario publico libræ quingentæ ſupra duo milia: quibus ad perferendum haud leuium impenſarum onus iuuaretur. Et Eugenius quartus Romanus Pontifex: data culparum venia: cuiuſmodi Aſſiſium habere creditur: id concilium celebrius effecit: quippe cum ex regionibus non propinquis modo: ſed etiam procul admodum poſitis: hominum omnis ætatis ac ſexus ingens quotidie multitudo: fiducia veniæ eo confluerent: adeo vt etiam a Corſica magna præſertim fœminarum vis: quæ nunq̄ continentem vidiſſent, Genuam delata ſit. Ita ex incredibili prope turba: ſingulis pro facultate aliquid conferentibus: præter impenſas largiter ſuppeditatas hoſpitibus fratribus, Diui Franciſci templum: cuius in contemptu diuitiarum gloria poſita eſt: plus æquo ditatum eſt. Per idem tempus cum mortuo Candola: Renati res deterior in dies fieret: annitente Eugenio qui Alfonſo palam infenſus erat: fœdus cum eccleſia Romana ictum eſt: in quo conuenit vt pontifex equeſtri exercitu, Genuenſes mari aduerſus Alfonſum bellum gererent. Igitur ne inopia pecunię apparatus claſſium moraretur: additum eſt mercaturæ vectigal centeſimæ. Triremes partim ædificatæ nouæ, partim veteres refectę: contractę onerariæ: quæ ei bello idoneę viſæ ſunt.

Cōciliū generale fratrū Minorū Genuę habitum.

Fœdus Genueñ. cum Romana eccleſia.

Diſcordia ciuilis Genuæ.

Dux claſſis creatus Ioannes Campofulgoſus omnium fratrum minimus. Idq; nō ſine contentione ac manifeſta multorum offenſa: quippe repetentes memoria ſuperiorum temporum mandatas dignitates: rurſumq; computantes quibuſnam plebs: quibuſq; præfecturis nobilitas perfuncta fuiſſet: dictitabant eius claſſis imperium homini plebeio non deberi. Idq; vel ex eo perſpicuum eſſe: ꝙ poſtremæ Blaſius Axeretus vir item plebeius præfuiſſet. Q; ſi minorum quoq; claſſium habenda eſſet ratio: præceſſiſſe pauloante Peregri ex Promontorio viri plebei præfecturam. Sed omnium grauiſſime (vt res docuit) offenſus Ioannesantonius Fliſcus Nicolai filius: qui id munus ita ſibi ipſe animo deſtinauerat, vt iniuriam vocaret: ſiquis in eo ſe illi adæquari vellet.

Ioanneſantoniꝰ Fliſcꝰ

Fremens igitur ac minabundus exceſſit vrbe: Turriculam caſtellum viginti ferme milibꝰ paſſuum inde poſitum petens: conſilia conatuſq; omnes in perniciem Thomæ vertere paratus: moxq; cum Philippo Mediolanenſium Duce in exitium eius conſentientes: montanos primum, deinde Buliaſci, Sauli, Rechi, Rapalli, vicinarumq; villarum incolas ſpe largitionibuſq; corruptos: in arma corripuit: & contracta haud contemnenda manu: nunc ad vrbis vſq; conſpectum excurſiones facere: nunc prædatoriis lembis incurſando: mare infeſtum reddere: nihil demum maris aut terrarum pacatum relinquere: quod inter quartum ab vrbe lapidem Clarumq; interiacet. Quibus rebus anxius Thomas: mercenarium militem conducit: naues actuarias quæ mare tuerentur, inſtruit: loca vrbis editiora præſidiis firmat. Neq; Alfonſus fœderis aduerſum ſe contracti gnarus: rei ſuæ deeſt. Nam præmiſſis triremibus: quæ Genuenſe littus incurſarent: eum minoribus nauibus terrorem iniecit: vt metu ſubductæ annonæ primum caritatem augerent: deinde inopiam gignerent. Et Galeotus Carretinus quem Marchionem Finarii vulgo nominabant: rebus Alfonſi enixe fauens: non exules modo Thomæ recipere: ſed claſſes quoq; regias portu com-

Galeotus Carretinꝰ.

meatibuſq; iuuare. Aduerſus quæ cum non niſi graui ſumptu reſiſti poſſet: pecunia omnis quæ in parandas cõtra Regẽ ex fœdere naues, coacta erat: in reprimendos terra mariq; orientes mot⁹ abſumpta eſt. Qđ cũ Eugenius reſciſſet: quippe qui ſupra quatuor equitũ milia aduerſus Alfonſum iam præmiſerat: graui indignatione accenſus: ſe a Genuenſibus eluſum dictitans: ita exarſit: vt nulla poſtea ratione ſatis placari potuerit: oblituſq; beniuolentiæ qua in Genuenſes vſus fuerat, multis ſępe documentis teſtatus eſt eius iniuriæ memoriam ſibi penitus inſediſſe. Iiſdem fere temporibus inter Philippum Mariã eiuſq; fautores Venetoſq; ac Genuenſes, & Florentinos, renouata pax eſt: annitente Franciſco Sfortia: ad quem belli ac pacis arbitrium velut ad communẽ amicum detulerant: cum hinc copiarum Dux: illinc gener iam eſſet: iuncta ei matrimonio Blancamaria vnica Philippi filia. Ea pax quemadmodum plæriſq; Italiæ populis quietem otiumq; paritura credebatur: ita opes Thomæ vehementer infregit. Nam cum prius huius ſocietatis auxiliis in rebus dubiis iuuaretur: tunc contracta pace ſoli ſibi relictus: ægre admodum aduerſariorum conatus repellebat. Inter hæc deſerto prope ab omnibus Renato, cum multi populi ſpe aut metu ad Alfonſum deſciuiſſent: obſidebatur terra mariq; Neapolis: et ſiquando miſſæ Genua naues clauſum aperiebant mare: mox illis abeuntibus redibat obſidio. Erat igitur inexplebilis impẽſarũ vorago: ter quaterq; quotannis armatas naues Neapolim repetere: quæ militem, triticum, cæteraq; obſeſſæ ciuitati neceſſaria importarent. Ingraueſcentibus igitur in dies malis quæ clauſos populos torquere ſolent: adeo rerum omnium inopia creuerat: vt pro numero frequenter hominum: panis in familias diſtribueretur. Fama eſt mulierculam ex infima plebe Renatum, adiuiſſe: orantem vt ſibi paruuliſq; filiis fame pereũtibus ſuccurreret. Eam toruo ab Rege vultu repulſam: ad Alfonſum miſiſſe qui indicarent eſſe veterem aquæ ductum: multorum ſeculorum vetuſtate adeo neglectũ: vt

Muliet Neapolim prodit.

cum eum ſuperingruens terra contexerit:non viuentium modo:ſed auorum quoq; memoriam effugerit:poſſe eũ ſi velit hoc veluti cuniculo in vrbem penetrare:eſſe mulieri intra domũ puteum:in quem is aquarum ductus exitum habeat.Polliceri daturam ſe cum fide operã:vt quicũq; ea intromiſſi milites fuerint: in ſua domo ſine periculo lateant.Alfonſus oblatam ſpem haud contemnendam ratus, vbi monſtrato loco effoſſaq; altius humo cryptam inſpexit: paucis centurionum rem aperit. Hortatur vt delectis militibus ſecum aſſumptis: facinus vt memorabile: ita extra pericula poſitum aggrediantur. Nullas a muliere inſidias metuendas: quippe quę in extrema fame faſtidita: ſuam ac ſuorum mortem bono illi Regi obiectet. Addidit & ingentia promiſſa:vt cum nobiliſſimæ vrbis & quæ vere tanti regni ſit caput potitus fuerit:quod vt mox contingeret in eorum manu poſitum eſſe: haud dubitarent nunq̃ ſe immemorem fore:eos illos eſſe quorum velut humeris in Regium ſolium deportatus fuiſſet.Excitabantur his vocibus Centurionum animi:ſed terrebat meatus ſubterraneus luce carẽs: adeoq; anguſtus ac depreſſus:vt nõ niſi ſinguli: iiq; proni & more quadrupedũ genib⁹ manibuſq; reptãtes moueri poſſent.Augebat metũ φ in plenam hoſtium vrbem: paucis nec ſatis armatis euadendum erat. quippe quos nec ſcuta nec Scorpiones ferre anguſtiæ loci ſinebant.Sunt qui affirment non prius milites cloacã illam ſubire auſos:q̃ miſſus in domum mulieris: qui omnia oculis colluſtraret: fidem fecit fraudem ac periculum procul abeſſe. Ita trecenti ferme milites pręmoniti ab Rege quid fieri vellet,clam ad mulierem peruenerunt.Ipſe gnarus proximos muros ab iis occupandos eſſe(neq; enim procul domus aberat)orta luce diuerſam vrbis partem magno clamore aggreditur: vt conuerſis illuc omnium oculis: vacuam defenſoribus regionem latebris, egreſſi facilius caperẽt. Oppugnatur interim acerrime vrbs,haud aliter q̃ ſi ſubruẽdus murus:& per ruinam irrumpendum foret. Et iam extracta

in aliquantum diei pugna:ſubindignari ſibi Alfonſus cœperat: ꝙ ignotæ mulierculæ nimis pueriliter fidem habuiſſet: ꝙ Rex tam multa expertus fœminę dolis circũuentus eſſet. Ferũt tanq̃ receptui cani iuberet:dixiſſe eum:nolo vltra homines cædi: cum ecce in deſtinata parte murorum clamor tollitur:ſignaq; Arago nea late fulgentia conſpiciuntur.ita eo cunctis accurrentibus:re uulſa porta: exercitus omnis in vrbem irrupit. Hoc maxime mo do capta Neapolis eſt anno a natiuitate Ieſu Chriſti domini no ſtri Milleſimo quadringenteſimo quadrageſimoſecundo,octauo idus Iunii:poſtq̃ in eã Renatus peruenerat anno quarto paucifq; præterea diebus.Renatus cum Principibus Gallis & Genuenſiũ quidam inter tumultum elapſi in Arcem Nouam confugerunt. Alfonſus ne gloriam ſuam feſtinatione minueret: aliquot di es ab acceſſu captę vrbis abſtinuit:donec paratis omnibus quæ ſpectaculi pompam augere poterant: imitatus antiquorum tri umphos: parte murorum diruta: curru ſublimi vrbem ingreſ ſus eſt. Hæc vbi Genuam perlata ſunt: ne Rex amicus pro quo ſummos labores & aſſiduos ſumptus Genuenſis populus quatu or ſine intermiſſione annos pertulerat:in ſupremo periculo de ſertus videretur:armari placuit onerarias duas:quæ triticum ac præſidiũ in arcem deportarent:Regiq; parerent. Eo cum veniſ ſent: Antonium Caluum cui multũ pecuniæ Renatus debebat arci præficit: præmonitum: vt niſi intra conſtitutum tempus noua ad eum veniant ſubſidia:de arce trãſigat arbitratu ſuo.Ip ſe iiſdem nauibus Piſas deuectus:inde Florẽtiam petit:qua in vr be paucos moratus dies poſteaq̃ nihil auxilii ad repetendum Re gnum promitti vidit:abiecta omni rerum Italicarum ſpe,Maſſi liam vnde initio venerat:mari reuerſus eſt.Antonius vbi pręſcri ptum tempus effluxit:pactus cum Alfonſo:acceptaq; ab eo pecu nia quantam Renatus debebat:arcem tradidit.Per id tempus cũ factio Thomæ aduerſa magis magiſq; in dies coaleſceret : & ipſe nulla iam externa ope fultus:mari Alfonſum, terra Philippũ in

Neapolis capitur.

Antonius Caluus.

ſidiantes haberet:cōiuratum eſt in exitium eius:conuenit vt Ioanneſantonius Fliſcus contractis nauibus piſcatoriis ſilentio noctis clam vrbem ingrederetur: tū interiores coniurati correptis armis & copiis eius adiuncti:in palatium publicum impetum facerent.Ea cum ſerius exequerentur:& ad multorum iam cognitionem res deueniſſet:non defuerunt qui omnia Thomæ patefacerent: adeo vt diem, horam, locum, totius demum rei ſeriem plane didicerit. Difficiliorem ad credendum fecerat eum: ꝙ eiuſmodi pleraq; multis ſermonibus ante iactata:vana expertus erat.Et cum bis terq; fruſtra timuiſſe reminiſcebatur: creuerat tandem contẽptis rumoribus animi ſecuritas. Cum tamẽ.XVI. kalendas Ianuarias alii aliiq; ſuperuenięntes affirmarent nocte inſequenti irrupturum eſſe vrbem Ioannemantonium :ea maxime parte quæ diui Nazarii templo proxima collapſis mœnibus nudata per rupes velut gradus quoſdam facilem prębet etiam armatis aditum,peruicerunt vt ibi ea nocte cuſtodes locarentur:q cum ad ſextam vſq; noctis horam vigilaſſent:vbi viderunt Africum flare: qui venturis obſtabat: ſimulq; ꝙ erat immitis frigore nox,ſtationem deſeruerunt. At Ioanneſantonius piſcatorios lembos armatis cōplet:nactuſq; ex Sumia vẽtos (aquiloni nāq; ceſſerat Africus) tribus horis Camulio Genuam peruenit: & paucis admodum præter coniuratos aduentum eius ſentientibus:interiora vrbis clam penetrat.Mox excitata ſtrepitu & clamoribus ciuitate palam fuit & Fliſcū aduenisſe:& aduerſus Thomam arma corripi.Luce orta cum armatorum globi vndiq; viſerentur,primores ciuium qui conſilio quiq; auctoritate valebant in Diuæ Mariæ templū qđ vulgo Vinearum vocant: conuenientes,de publico ſtatu deq; patriæ ſalute conſultant.Terrebat ante omnia Philippus Mediolanenſium Dux:qui nullo bello implicitus,Genuæ recuperādæ omni cura imminere credebatur: cuius rei oblatā ei occaſionē videbāt:ſi manētib⁹ diſcordiis ciuilibus intra vrbē dimicandū foret. Itaq; legatos ad Thomā mittunt:qui

oſtenderent concitato iam ad arma populo:non poſſe ei ſine ma
gna patriæ pernicie victoriam contingere : ſimulq; conditiones
ferrent:quibus rogaretur principatu cedere. Thomas ſiue ſpe
ſuperuenturi auxilii,ſiue ꝙ impendente graui diſcrimine pru-
dentis non erat vel admittere temere oblatas leges vel repellere:
eas dedit reſponſiones:quæ nouam rurſus conſultationem exige
rent.Itaq; dum conſultando,eundo,redeundo tempus teritur:
præceps in occaſum dies ferebatur. Tum Ioanneſantonius &
cum eo armatus populus palatium adoriuntur:nulloq; auſo re-
ſiſtere per ocium capiũt.Thomas cum ſe in turrim quam Hora
rii nominãt,recepiſſet:fide accepta Raphaeli ſe Adurno dedit:ac
mox prius iam tenebris:in Adurnorum ędes deductus eſt.Poſtri
die eius diei cum principes ciuitatis in ædem diuę Luciæ conue
niſſent:eoq; accerſitus eſſet ſenatus:placuit vt ſex viri:q ĩ tumul
tu pauloante nominati fuerãt:ſex itẽ alios ſibi adiungerent:quos
ipſi ex omnibus legiſſent:ſimulq; cũ ipſo ſenatu qui duodenario
quoq; numero conſtabat:octo viros in bimeſtre ciuitati præfice-
rent, quos libertatis præſides vocarent.Re maturata:creati ſunt Libertatis
Raphael Adurnus,& ciuilis & põtificii iuris admodum doctus, præſides.
Ioanneſantonius Fliſcus ex ordine equeſtri,Paulus Albarianus,
Andalo Malrufus,Lãba Aurius,Baptiſta Spinula , Meliadux Syl
ueſter,& Dominicus Ricius ex Bargalia. Quorum magiſtratus:
cum ipſi inter ſeſe parum concordes eſſent:vix vſq; in quintum
Kalendarum Februarii diem productus eſt. Nãq; eo die nec ſine
contentione quidem & armis Dux creatus eſt Raphael ipſe:cu- Raphael
ius patruus Antoniotus,& pater Georgius Duces quondã Ge- Adurnus:
nuẽſem rẽp.rexerãt:ille diuturnitate principatus illuſtrior:pater Dux Ge-
ciuilitate & moderatione memorabilior.Cũ hinc Philippi Ducis nueñ.
inſidię:illinc Alfonſi claſſes & arma ſuſpẽſam metu ciuitatẽ diu
tenerent:anno tandẽ milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo
quarto,ſeptimo idus Apriles iuncta cũ Rege pax eſt nõ tã hone-
ſta quidem q̃ tẽporibus accommodata:cũ & paruis maria patefa

Aurea patera dono miſſa Alfõſo quotannis.

ceret nauibus:& annonas aliarumq; rerum copiam ſimul ac vtilitatem afferret. Hac in pace cum de aurea patera quotannis Regi mittenda conuentum eſſet:vt eius animus eo munere delinitus:& memoriam exueret ꝙ deuictus captuſq; fuiſſet: & foedus attentiore cura ſeruaret:contra Rex omnia vertit. Nanq; miſſum donum accepturus:non niſi præſcripta hora,præſcripto loco afferri ſinebat. Stipatuſq; procerum & vulgi turba:multiſq; ad id ſpectaculũ velut ad triumphi pompam inuitatis, delatorẽ muneris opperiebatur. Qua indignitate offenſis Genuenſium animis:ante quadriennium adeo turbata ſunt omnia:vt neq; in tempore donum daretur:neq; a mutuis abſtineretur rapinis:& manente tamen pacis nomine, cuncta citro vltroq; vt in hoſtes agerentur.

FINIS.

W

Templa sunt in urbe, Genuensi, hic nominata 8:
- S.tæ Mariæ Vinearum. fol. 43. B.
- S.ti Ambrosij haud procul a Publico palatio. f. 27. A.
- S.ti Dominici in fine lib. 3i verb. ult.
- S.ti Francisci. fol. 41 A.
- S.ti Joannis Praecursoris fol. 38. A.
- S.ti Nazarij non longe a moenibus. fol. 43. B.
- S.tæ Luciæ fol. 44 A.
- S.ti Syri fol. 37. B.

Iacobi Bracellei ad reuerēdiſſimũ patrē Ludouicũ Piſanum Ordinis Prædicatorii Libellus de Claris Genuēſibus.

PEtiſti a me reuerēdiſſime pr̃ Ludouice, vt eos Genuēſes: quos vel ob inſignē aliquā virtutē vel ob egregiũ aliqđ facin⁹ mēoria dignos putauero: poſteritati cõmēdē: p̃teriēs ſane viuentes: ne amori, odio, aliiſve affectui aliqd forſitā tribuiſſe videremur. Facile erat parere prçcepto tuo: ſi ſcriptorib⁹ rerũ nr̃arũ paulo diligēti⁹ cura fuiſſet ea poſteris tradere: q̃ lex ēt hiſtorici poſtulabat. Sed cũ illis ſolũ fuiſſe ſtudiũ videam⁹ nudā veritatē ſeq: & ſimplici quodā dicēdi gn̄e bellorꝫ aliarũq; rerũ exit⁹ mādare mēoriç (oĩa.n.ĩ laudē reip. cõtuleſt: nec ĩ enarrāda geſtorꝫ ſerie aut iis exornādis q ea felicit̃ geſſerāt: vlla ex pte laboraſt) nullũ mihi ĩ euoluēdis ānalib⁹ nr̃is auxiliũ poſitũ eē putaui. Quā ob cauſā, eorũ tm̃ noĩa quos vel aliarũ gētiũ ſcriptores laudib⁹ efferũt: vel frequēs hoĩm ſermo adhuc admirat̃ & p̃dicat, quātũ vna lucubratiõe cõſequi potui, in vnũ corpus redegi. Nolo tñ de populo meo male id ſuſpiceris: q̃a clarorũ virorũ exiguus tibi numerus oblatus ſit. Ille quidem ingens maximuſq; deprehēderetur: ſi diligenti & otioſo homini prouinciā delegaſſes. Incipiā igit̃ vnde æquiſſimum eſt, a pietate & innocentia: in quibus omnis verç virtutis columen ac ſtabilimentum poſitum eſt.

ROmulũ, Felicē, Syrũ, & Genuēſes fuiſſe, & Genuenſis vrbis epiſcopos liquet: qui præter vitæ ſanctitatē: ſingulareſq; virtutes: his etiā prodigiis claruere: vt intra beatorum agmina & cœleſtis aulæ principes, digne annumerati ſint. Romulus. Felix. Syrus.

DEſiderius quoq; natiõe Genuēſis diuina diſpēſatiõe ex indocto agricola mox Lingonēſis ep̄us factus: & p ſalute populi ſui martyriũ paſſus: tāta ſctitat̃ fama apud Lígones Galliarũ pplm: ex his quos nũc Burgũdiones appellamus, tamq; manifeſtis miraculis celebratur: vt par fere apoſtolis habeatur. Deſiderius

Sinibaldus MVltos ſingulę ſępe virtutes,claros orbi reddidere.In Sini-
Fliſcus,In- baldũ Fliſcũ:eũ q Innocẽtius.IIII.poſtea dict⁹ eſt:ita oẽs vir
nocen.IIII, tutes natura congeſſiſſe videt:vt neq; oẽs enumerare,neq;
qd illi defuerit inuenire facile eſt.Singularis tñ prudẽtia cõſiliaq;
humanũ ingeniũ trãſcẽdẽtia:viã illi nõ ad põtificatũ mõ,ſed ad
gloriã quoq; parauerũt.Nã cũ Federicus.II.aſtu ſimul ac viribus
formidabilis,iplacabili odio eccleſiã Dei pſequeret: defunctoq;
Pontifice maximo nemo inueniret quem infeſtiſſimo hoſti digne
opponerẽt:& ob id Romana ſedes aliqdiu vacaſſet:admirabiles ĩ
hoĩe virtutes effecerũt vt oĩm cõſenſu põtifex crearet.Is cũ aĩad
uerteret oẽs ſibi exitus pcluſos:Petriq; nauiculã maximis piculis
obiectã ẽẽ:triremes viginti clã Genuę parari curauit:q̃ claſſe Ti-
berim ingreſſa:ab Roma Genuã puectus eſt.Inde Lugdunũ ptẽs
atq; ibi conuentu totius occidentis habito:quo etiã regũ quidã
acceſſere: damnatũ Federicũ abdicauit ĩperio,plurimũ illi viriũ
ſubtrahẽs:tantaq; prudentia rebus conſuluit,vt pontificatu ad
ſolitam amplitudinem reſtituto:qui velut profugus Gallias pe-
tierat:velut triumphans in Italiam redierit.

Ioannes NEc doctrina bonarũq; artiũ ſtudia Genuẽſib⁹ defuere.Nam
Balbus. & Ioãnes Balbus ordinis ſui:inter cętera ab eo pclare ſcri-
Catholicõ. pta:laborioſum opus qd Catholicon vocari voluit:nõ ſine
Simon Mo laude pfecit.Et Simon Monachus ex Arabica lingua in latinũ ſer
nachus. monẽ multa cõuertit:adeo qdem docte & elegãter:vt ſi eũ tollas,
Vrſus. magna ſane medicinę pars ſuis velut inſtrumẽtis exarmari putet.
Andalo. Vrſus quoq; haud inepto carmine pleraq; cecinit.Andalonẽ quẽ
de Nigro vocãt:multiplex certe doctrina,ſed Mathematicarũ pci
pue artiũ cognitio adeo cõmendat:vt haud ignobilis poeta Boca
Innocẽtius ti⁹,nũc venerabilẽ: nũc pceptorẽ ſuũ noĩare nõ erubuerit. Horũ
tamẽ nemo Innocẽtiũ æquauit:qui eo quidẽ acumine ſcripſit:vt
Obertus qui legũt,cœleſte potius illi fuiſſe ingeniũ prędicẽt q̃ humanum.
Aurius. BEllicæ rei laude maritimiſq; triũphis plurimi celebrant:e q-
Aurius bus Obertus Aurius:pter hoc q; ciuitati ſancte ac iuſte præ
Lamba. fuit:Piſanã claſſem:q ppl's gloria rei bellicę terra mariq; pol
lebat:mira felicitate ſupauit.Aurius Lãba ĩ ſinu Illyrico bellũ ge-

rens deuicta iã ꝓpe Venetorũ claſſe:cũ nũciatũ ei eſſet filiũ forti
ter dimicãtẽ cęſum fuiſſe:vndis(inqt)eũ cõmendate:nobiliſſima
enĩ ipſi ſepultura cõtinget ꝙ ꝓ pĩia ſtrenue pugnãtẽ & iã victorẽ
maria ſeruabũt.Paganus & ipſe quoq; Aurius eo memorabilior: Paganus
ꝙ cũ Gręcorũ, Aragonẽſiũ, Venetorũq; vires in vnũ contractas Aurius.
haud ꝓcul a Chalcedõe:magna cęde fudiſſet:interiecto poſtea tẽ
pore eoſdẽ Venetos ſine cęde ac ſanguine mari expugnauit ac ce Lucianus
pit.Nec Lucianꝰ Auriꝰ ſilẽtio p̃tereundus eſt: q ſinũ Illyricũ diu Aurius.
populatꝰ:cũ turpi nihilominꝰ egeſtate oĩs exercitꝰ maceraretur:
quotcũq; illi erãt argẽtea pocula egẽtibꝰ dedit.Poſtremo cũ remi
gẽ fame laborãtẽ,& ob id opẽ miſerabiliꝰ petẽtẽ obuiũ habuiſſet:
fibulã cinguli p̃cidit & inopi dedit.Quibꝰ artibꝰ & audientẽ im-
perio exercitũ habuit:& pari triremiũ numero cũ hoſte cõgreſ-
ſus egregia victoria potitus eſt.

NIcolai Spinulę facinꝰ eo clarius fuit,ꝙ q impar hoſti viribus Nicolaus
erat,ꝑ viribꝰ artẽ reperit qua ſuꝑior fieret. Nã cũ cerneret Spinula.
claſſẽ Venetã nũero triremiũ lõge p̃ſtare,ſuis in vnũ cõtra
ctis iuſſit multarũ tranſtra cõuelli:hiſq; ĩter ſeſe colligatis effecit
vt area cãpuſq; veriꝰ q̃ multitudo nauiũ videret̃.Illas deĩde ĩ frõ
te collocãs ad hoſtiũ impetꝰ excipiẽdos:& fugã ſimulãs:veniẽtes
ſine ordĩe Venetos,& paucitatẽ illã Nicolai cõtẽnẽtes, ita eluſit
vt priores ante expugnauerit, q̃ poſteriores opẽ ſuis ferre potue
rint.Hac igit̃ arte ꝓfligatis hoſtibꝰ:& ſupra viginti triremibꝰ ca
ptis: parua admodũ ſuoꝝ cęde:nobilẽ victoriã cõſecutꝰ eſt.

SEd horũ oĩm gloria(vt reliqua mortaliũ opa) paulatĩ cõſene
ſcet. Gulielmi Embriaci nomen ſacra paropſis aboleri nõ ſi- Gulielmus
net. Fuit vir iſte nõ animi tãtũ magnitudĩe:ſed quadã inſuꝑ Embriacus
expugnãdarũ vrbiũ peritia apprime p̃ditꝰ.Itaq; cũ exercitꝰ Chri
ſtiani Palęſtinã ꝑuagarent̃:& oppugnare Cęſareã vrbẽ tũc muni
tiſſimã ſtatuiſſent: Gulielmꝰ q Genuẽſi claſſi p̃erat:primus oĩm
mœnia cõſcẽdit:ĩtaq; vrbẽ primꝰ penetrauit.Quãobrẽ capta ci
uitate:optio p̃mioꝝ vt fortiſſimo ipſi delata eſt.Ille vaſculũ Sma-
ragdinũ qđ nũc ĩ diui Laurẽ.ſacrario magna veneratõe ſeruatꝰ
oĩbꝰ ſpoliis anpoſuit nobiliſq; victorię monumẽtũ Gẽuã ꝑtulit.

SCio equidē robur ac ꝑualidas vires inter bona corporis non inter virtutes annumerari: quā ob cām nulla mihi cura fuit eos referre:q hac ratione famā ſibi pepererūt. Duo tamē exēpla ideo ſubiiciā: quia nō tantū corporis robur:ſed & animū quo ꝗ reſpiciūt.

Carolus ſecūdus Rex Philippus Artauellus

Cū Francorū Rex Carolus ſecundus aduerſus Philippum Artauellū Flandriāq̧ rebellantē arma ſumpſiſſet: cōparato validiſſimo exercitu ad id flumē ꝑuenit:qđ fines regni Flādriāq̧ diſterminat. Tenebat vlteriorē ripam Philippus inſtructas acies oſtētās:cui ſatis erat a trāſitu fluminis Regē arcere. Cū vterq̧ exercitus aliquādiu immotus ſuas hoſtiſq̧ vires cōſpicat⁹ fuiſſet: nec inueniretur q ſupare flumē auderet:

Nicolaus Ianus.

Nicolaus Ianus vt inuicti roboris ita interriti animi iuuenis,trib⁹ tm̄ ſagittariis adſumptis:prim⁹ oīm ī cōſpectu hoſtiū flumē traiecit. Qua hoīs fiducia terrefact⁹ Philippus:ſenſim pedē retulit:ac traiiciēdi exercit⁹ Regi facultatē dedit. Hoc Nicolao lōge robuſtior fuiſſe phibet̄

Paulus Saluaticus

Paulus Syluester,vl' vt vulg⁹ loquit̄ Saluatic⁹:q (Rege iudice)equo egregio magnitudine viriū ꝑlat⁹ eſt. Nā cū Petr⁹ vlterioris Hiſpaniæ Rex inter cuſtodes corporis Paulū haberet:memorię pditū eſt:Regē ad rapidi fluminis ripas deueniſſe: equoq̧ fluuiū intrare nō auſum deſiluiſſe:Pauliq̧ humeris:q̄ ſonipedis dorſo deportari maluiſſe. Mira hoīs fiducia:q nobiliſſimū Regē geſtās,nō extimuerit ei periculo ſe atq̧ illū ſimul obiicere:cui deuitādo ne iumēti quidē vires ſatis eſſe putabantur.

Pera & Capha.

MAgnā maiorib⁹ nr̄is iuſtitiæ curā fuiſſe cū multa alia declarāt:tū Pera Caphaq̧ ignobilia quōdam tuguria,nunc opulētarū vrbiū claritatē ęquātes teſtimonio ſūt: q̄ pfecto nunq̄ ad id amplitudinis cōtēdiſſent,niſi iuſtū illis imperiū cōtigiſſet. Neq̧ ego nūc enumerādos puto ſingulos ꝑſides, q cū his aliiſq̧ vrbib⁹ ꝑfuiſſet:ſingulare aliquod iuſtitię documētū edidere. Paucis eteñ memoratis reliquoꝝ licebit īnocētiā ītegritatēq̧ cognoſcere.

Simon Vignoſus Exemplum iuſtitiæ.

Simō Vignoſus cū perdomita inſula Chiū vrbē obſideret:edixerat vt ſi qs in vineis aut pomariis inuito dn̄o dephenderet̄ virgis cęderet̄. Cū agreſtes ignari quiſnam eſſet Franciſcū filium eius adoleſcētē in vineis inuētum patri obtuliſſent: nullis

ꝑcib⁹ exorari potuit:quin natū vuis a collo pēdētib⁹:flagris cędi iuſſerit.Idē moriēs teſtamēto legauit aureos q̄ngētos īter egenas virgines Chias viro tradēdas ī dotis auxiliū diſtribuēdos: tāti ar bitrat⁹ ea dāna q̄ indigne agreſtibus intuliſſet.Maluit vir ille pa trię charitatis oblit⁹:ſe iuſtū īperatorē:q̄ indulgētē patrē videri.

Matthæus Maruffus.

MAtthęus Maruffus belli paciſq; artib⁹ æque memorabilis. Cū præſes Famauguſtę deſignat⁹ eēt:audierat eā ciuitatē furtis rapiniſq; patere:vrbē ingreſſus oīa deteriore etiā lo co poſita cōperit.Igit̄ nec ꝑfecto vigilū nec alii ſatis credēs:ipſe no ctu obire ciuitatē cœpit:eo quidē cultu vt agnoſci non poſſet:tū vt quēq; obuiū habuerat:percōtari quo iter intēderet:quave cau ſa inepto tēpore circūuagaret̄.Suſpectos cruciatus:cōuictos ſup plicīū ſeq̄bat̄.Pauculis dieb⁹ adeo valuit ſeueritas regētis,vt ple nę ꝑcioſis mercib⁹ ſtatiōes:ſine vllo cuſtode ēt noctu relinqueret̄. Purgata hoc mō ciuitate,vnus ſuperat fur inſignis ex eorū nūero q̄ nocturnas excubias in mœnib⁹ agebāt.In eū cū ſępenūero inſi dias arteſq; paraſſet:& ille īnoxias man⁹ ſeruās:oēs eiuſmodi do los caut⁹ falleret:Matthęus poſtremo haud ignobile palliū penes eū dormiētē abiecit : ratus fore,vt ille excitat⁹ palliū aſportaret. At ille ſomno excuſſo : vt ante pedes ſuos abiectā veſtē cōſpexit: pauliſper dubitabūdus ac deliberāti ſimilis exclamauit:Quid me toties Matthæe tentas?ac pallium ſuo loco reliquit.

Furis aſtu tia.

Hierony m⁹ Iuſtinia nus.

ILlud quoq; multorū ſermonib⁹ celebratū fuit:q̄ dū mercator q̄dā Perſa,Caphā veniſſet,Sericū,gēmas,aliaſq; ꝑcioſas merces ſecū afferēs:īcautoq; oīa fraude ſublata fuiſſent : ille īſano ſiſis vrbem obire:exclamare:Deū atq; hoīm fidē inuocare:oīa fletu q̄ reliſq; replere.At Hieronym⁹Iuſtinian⁹cōſul id crimē nō ſine ſui dedecore latere poſſe rat⁹:adhibita reb⁹diligētia furtū detexit:& vocato ad ſe in ꝑtoriū Perſę oīa cū fide reddidit.Tū ille ad domū reuerſus:ex lectiſſimis mercib⁹ ingētia dona ferēs,oſculari pedes, grās agere:eūq; iuſtiſſimū ꝑdicare:vt vero cōſulē aſpernantē mu nera vidit:ſeq; nō ſine magna mercede a Genua Caphā vſq; miſ ſum eē affirmātē:vt eū reliquoſq; ab iniuria tueret̄:tū demū ī ad mirationē hoīs cōuerſus,exclamare eā vere vrbē tēplū eē iuſtitię:

& q̄ eā regerēt:vere dignos q orbi īperarēt.Nā ſiqd ī patria tale ſibi accidiſſet,plus ī dn̄m ex recupato furto q̄ in ſe pcturū fuiſſe.

Salagrus de Nigro.

NEc matronalis pudicitię curā vlli vnq̄ pplo maiorem fuiſſe crediderim.cui⁹ rei certiſſimū argumētum habeo:ꝙ nullę vnq̄ vrbes:quātūuis iniuſtę ac odioſæ:expugnatę a Genuēſib⁹ īueniunt:in qb⁹ pudicitia mulieris ſūmo ſtudio cōſeruata nō ſit.Duo tātū ei⁹ rei lōge tn̄ diuerſa exempla ſubiiciā.Salagrus de Nigro,nō is quē ætas noſtra vidit:ſed ille antiquior maritimarū rerū gloria inſignis:cū decē triremib⁹ p̄eſſet:quatuorq; Aragonēſiū onerarias naues expugnaret:& ęſtu ac labore feſſi ſocii eſurire ſe ac ſitire clamarēt:rn̄dit,neq; panē neq; aquā iā ſibi ſupeſſe. Iuſſiſſe enī vt hęc oīa in mare abiicerētur.Itaq; ſi famē ſitimq; explere velint,expugnādas eſſe hoſtiū naues:q̄ rerū oīm copia refertæ eēnt.Tātūq; valuit ſeueritas ac ptinacia Ducis:vt naues ſumma obſtinatiōe defenſæ,q̄ multos pceres cū liberis & cōiugib⁹ domū repetētes vehebāt:captæ tn̄ ſint.Parta victoria,primū oīm edixit vt mulieres oēs inuiolatę ſeruarent:maiuſq; ipſi tuēdi pudoris q̄ prędę ſtudiū fuit.Cōtractis in vnū fœminis ac p̄poſitis illis cuſtodib⁹ dū q̄nā ſingulę eēnt pcōtat:forte cōperit ex pcerib⁹ vnū:quā vnice amabat vxorē:mœſtū ac lachrymātē iugulaſſe:veritū ne ſi mulier elegāti forma in manus hoſtiū deueniſſet:captiuo corpori illuderetur. Salagrus ira concitus:ꝙ ille de ſe deq; Genuenſibus tam male concepiſſet:homicidę caput auferri iuſſit:mulieresq; intactas in terra expoſuit.

Lichinus Vinaldus.

SEd Salagrus ipſe legē moreſq; Genuēſiū ſancte quidē:ſed nullo ſine captus amore ſeruauit.At Lichinus Vinaldus vir diuitiis & claritate generis inter primores ciuitatis non poſterior:nō cū alienigenis,ſed ſecū ipſe & cum amore bellum geſſiſſe videri poteſt.Nam cum egregia forma matronam deperiret:eiq; multos annos importunus fuiſſet:& illa non in decore ſed in pudicitia fœmineam laudem poſitam eſſe ſciēs:nunq̄ in eum oculos deflexiſſet: forte euenit vt vir eius Sardiniæ captiuus in vinculis aſſeruaretur.Illa cum nec viro ferre opem:nec paruos vltra liberos alere poſſet:poſt egeſtatem diutius toleratam: iuuenem

ad ſe vocatum domi excepit: eiuſq; genibus aduoluta, Statueră inquit animo, pudorē fidēq; quã viro debeo: ad extremũ vſq; vitæ ſine labe tueri. At qm̃ egeſtate premente extrema omnia cum his liberis perpeſſa ſum, victa malis: me corpuſq; ac famam arbitrio tuo cõmitto. Tu eſurientiũ miſerere. Ille dudũ mẽtem caſtă et nũc in perferenda calamitate fortẽ admiratus, Bonũ inquit animum ſume: neq; em̃ patiar: vt quã amãtis blãditię pellicere nequerunt: ſęuitia fortunæ adulterã faciat: omniſq; impudici amoris oblitus ad vxorẽ cõuolat: & quę geſta erant refert omnia: vtq; mulier innocens ab omni quoq; ſuſpitione preſeruaretur triticũ vinũ, pecunias neminẽ pręter vxorem ad eã ferre voluit. Exq; impugnatore, defenſor caſtitatis eius factus eſt.

MVltos acceptas iniurias æquo animo tuliſſe memorię proditum: nec ſecula quoq; noſtra adeo virtutum infœcunda fuere: vt hęc ęquitas animi in plęriſq; aſpectata non ſit. Verum cum alia ratio eorum ſit: qui ad deum omnia referentes nõ iniuriarũ modo obliuiſcunt: ſed acceptis etiam gaudent: expectãtes ab eo manſuetudinis ſuę pręmia: qui relictę ſibi vltionis retributionẽ pollicitus eſt: alia eorum qui naturalem quandã iuſtitiã ſequuntur: non dubitabo exẽplum illud referre: quod propter ipſam quoq; nouitatem rei: ętas noſtra ſæpe laudauit. Antonius Iuſtinianus equeſtris ordinis vir genere & opibus clarus, cum in diſtributione publici tributi inſignem ſe accepiſſe iniuriam arbitraretur: haud aliter ſe domi continebat q̃ ſi aliquem domeſticorum lugeret. Ad quem conſolandum cum Lucianus Spinula vir præter ſplendorem generis: lenitate quadam & auctoritate nemini cedens veniſſet: Oro (inquit) Antoni ne hanc iniuriã iniquo animo feras. Id cum lõgo ſermone bis terq; iteraſſet: Antonius non ſine ſtomacho: cupio ait ex te Luciane prædiſcere: qua tu æquanimitate iniurias ferre ſoleas. At ille nihil permotus, cogito inquit aut me gnarum aut ignarum aliquando iniurias dediſſe: ac velut dandi accipiendiq; viciſſitudo ſit: illatis acceptas compenſo.

Antonius Iuſtinianus

Lucianus Spinula.

MIrabiť aliqs id nõ ĩmerito. Cũ egregii duces Genuẽſi pp̃lo p̃fuerint: cur eorũ neminẽ attigerim: pręſertim cum ex iis alii inſigni quodã amore in patriã, alii prudẽtia, qdã iuſtitia vitæq̃ integritate, alii ſingulari quadã moderatione prędití digne laudari mereanť: indignũq̃ ſit eorũ noĩa deuitare: qui pro amplitudine patrię, neq̃ labores neq̃ pericula ipſi deuitarint. Ego ſane haud ignarꝰ ſũ vberẽ mihi ſcribendi materiã ſubtrahi: dum viuẽtiũ iudiciũ reformido: q vel infenſi principibꝰ, vel bñficiis ob noxii, veras laudes parũ ęqs auribꝰ accepturi forẽt: nec iudicium ſed affectum vocarẽt aliorũ virtutes referri, alios ſilentio p̃teriri. Quã ob cauſam ſeponẽdi mihi oẽs erunt: ne ſuſpecta ſcribẽtis fides, famæ eorum quoq̃ quos memorabimus aliquid officiat.

Othobonꝰ Fliſcus.
Ioannes, Lucas, Ludouicus Fliſci.
Branca Aurius
Grimaldi

NEc eos mihi referẽdos putaui, quos dignitates illuſtrauere. Nã ſi horũ quoq̃ nomĩa poſteris cõmẽdãda forẽt: quis neſcit Othobonũ Fliſcũ: quẽ poſtea factũ Põtificẽ, Hadrianũ vocauere, res maxĩas inchoaſſe: quas ĩmatura morte p̃reptꝰ explere nõ potuit! Ioãnes, Lucas, Ludouicus Fliſci, Cardinales magna rerũ geſtarũ fama in noſtrã vſq̃ ętatẽ celebranť. Brãcę Aurio ſeniori, & huic quoq̃ poſteriori quẽ regnãtẽ vidimꝰ, ĩperio poſſeſſa Sardinia, & opes p̃pe incredibiles, claritatẽ nominis attulerũt. Quid Grimaldos, qd Spinulas eloq̃r! qd Cãpofregoſos: qd Bucanigras! Zacharias quoq̃ & Gatiluſios: quos vel collatę a regibus dignitates, vel adiectę ĩperio vrbes, aut inſignes victorię: non ſine ratiõe nobilitauere! Quos qdẽ oẽs miſſos facio: nõ ꝙ illis p̃claras defuiſſe virtutes putẽ: ſed ꝙ ſcriptorũ negligẽtia: ea q̃ vera ſunt animi bona, parũ pſecuta eſt. Cũ igiť nõ tam eos qbus dignitates, opes, honores cõtigerũt: laudibꝰ efferri deceat: q̃ qui honeſte illis vſi ſunt: ſcriptoribꝰ ĩputo ꝙ viros mẽoria digniſſimos ſubripuerĩt mihi. Vnũ tñ diuitiarũ exẽplũ: qd vt minꝰ ſplẽdoris: ita verę ſolidęq̃ virtutis plus habuit: p̃tereũdũ mihi nequaq̃ putaui.

Frãciſcus Vinaldus

Frãciſcus Vinaldꝰ oĩm q ſũt, q̃q̃ fuerũt Genuẽſiũ diuitias ſupgreſſus eã cũctis in rebꝰ moderationẽ tenuit: vt ĩmẽſę opes & priuati hoĩs modũ excedẽtes: nemini vnq̃ iniuriã intulerint: nullꝰ oculis moleſtę fuerint. Habitauit ędibꝰ neq̃ ſordidis neq̃ inuidẽdis:

victu parco:cultu parciore cōtētꝰ. Ancillarū famulorūq; tātū illi fuit:quātum mediocris fortunę hoī ſatis eſſe ſolet.In hoc tenore vitę vſq; ad extremū ſeniū pſeuerās:adeo caruit inuidia:vt nemi nem vnq̄ ipſi inimicū fuiſſe dephēſum ſit. Et ne qs hāc hoīs moderationē tenacitatē ſuſpicet,hic ille Franciſcus eſt: qui id aurū patriæ largitꝰ eſt:ex cuius fructibꝰ publica debita:q̄ Capituli vulgo dicimus, quotānis minuuntur. FINIS.

Iacobi Bracellei Genuenſis ad Blondū Flauium Apoſtolicū Secretariū:Deſcriptio orę Liguſticę.1448.prima Aprilis.

REuerſus in patriā clariſſimus vir Andreas Bartholomęus Imperialis ab ea legatione qua apud Romanū Pōtificē aliquādiu moratus eſt: cū multa de te nō ſine magna tui laude ſępius loqueretur: in ſermonē aliquādo incidit eiꝰ hiſtorię:quā tu magno labore nec minore omniū expectatione ſcribere aggreſſus es.Inter quę ait cupere te: vt Liguriā cū ſuis populis quiſpiā regionis eius peritus exacte deſcribat:ab eo haud cōtēnenda laboris portiuncula te leuatū iri: modo is eſſet: qui quod tibi pſtari optabas poſſet implere.Meq; multa oratione qua plurimū valet hortatꝰ eſt:negotiū vt ſuſciperē. Ego cū ſcirē huic regioni latiſſimos aliquādo terminos fuiſſe: quippe cum Piſas in Liguribus conditas, & Apuanos Ligu[illegible]s:quos agri Piſani populos eſſe cōſtat: a probatis auctoribus traditū legamus,quod q; lōge plus admirationis habet: Maſſiliā Pompeius Trogus inter Ligures & feras Gallorū gentes poſitā dixerit:operis difficultate deterritus pedē retuli.Neq; enim quēpiā ſeculi noſtri quantumcūq; doctiſſimū virū ſatis idoneū putaui: qui vetuſtiſſimas illas orbis diuiſiones iā prorſus abolitas vl'(vt ita dixerim)ſepultas:ita poſſit eruere,vt ex illa vetuſtatis caligine in lucē proferat quinam fuerint Ligurię cōſtituti fines tūc cū Apuanus & Maſſi

lienſis inter Ligures annumerabant. Verū poſteaq̄ ex eo cognoui
ſatis fore tibi ſi ora Ligurię quā Pliniꝰ & q eā diuiſionē orbis ſecu
ti ſunt: Varo & Macia terminari voluerūt: accuratius deſcribat:
haud inuitꝰ laborē ſuſcepi: quippe q a te & recte fieri & ęquū po-
ſtulari arbitrer: ꝙ vniuſcuiuſq; regionis vrbes: populos: flumi-
na cęteraq; memoratu digna: malis ab indigena q̄ ab externo co
gnoſcere. Erit aliquod pręterea operepręcium: ſi in ea ora: quæ vt
fertilitate plurimis: ita ſalubritate amœnitateq; paucis admodū
cedit: plęraq; inuenias: quę tibi res Italicas dicere aggreſſo ſine
laude pręterire non liceat. Illud vero ante omnia mihi concedas
velim: ne ſi diligentius omnia ſcrutatus fuero, minima perſequi
paruiſq; nimium immorari arguar. Aliud enim terrarum orbē
dicturo proponitur: longe alia lex eius eſt: quē vnius tantū ꝓuin
cię labor fatigat. In quo tamē ſi rationē legēq; exceſſero: dum me
ornandæ patriæ cupiditas longius rapit: ſcio huic facile amori
meo veniam dabis.

A Prouincia igitur Narbonenſi Italiam petituro: Ligurię pri
mus limen aperit Varus fluuius ab Alpibꝰ effuſus: haud
Varus flu- procul ab vrbe Nicea mari ſe infundens, nulla re notior q̄
uius. ꝙ Bracatam Galliam ab Italia diſterminat. Occurrit mox Nicea
Nicea oppidum a Maſſilienſibus in littore conditum: Alpes dorſo con-
Villa Frāca tingens. Dehinc portus Herculis Monœci quondam: nunc Villa
Franca. Poſt hæc Monichus portus vt Ptolemæo placet: nunc
Monachus Monachus, Genuenſis imperii terminus. Hunc enim vel collem
vel ſcopulum cum eſſet incultus: Cęſar Genuenſi populo ad con
denda mœnia cōceſſit, annis iam quinquaginta ſupra ducentos
euolutis. Imminet Monicho Trophęa Auguſti: duo prope milia
paſſuum a littore recedentia in edito iugo poſita: nunc ignobi-
Torbia. le Caſtellum Torbia nomine, ſola viarum aſperitate memorabi-
Mentonū le. Sequitur Mētonū & Rochabruna: primū ipſo ī littore: alterū
Rochabru- haud procul a mari caſtellum poſitum: vtraq; ſterilis ſoli, & ꝑter
na. ipm nomē nihil qđ refe ras habentia. Deinde Albūtimiliū vrbs
quōdam populo & latis finibus valida: nunc vel dēptis vel mu

tatis paucis literis Vintimiliū.Hui⁹ latus qua pte ad oriētē ſolē vergit:Rucuba flumine abluit̄:qđ nūc Rodoriā vocāt.Vix mille paſſus ab oppido collis attollit̄:cui Apio nomē eſt:& in colle arx ſita:ex qua prima naſcētis Apennini iuga haud procul aſpiciunt̄. Ab Rucuba decē paſſuū abeſt municipiū qđ Sanctiromuli nomināt:citri ferax:frequētibuſq; palmis:quā arborē circūiecta oīs regio neſcit:Romanis etiā Pontificibus haud incognitū.Inde qnq; milia paſſuū emēſo obuia fit Tabia:duo milia recedēs a mari,exiguū oppidū,ſed vitis generoſitate iā nō obſcurū:qppe q̄ vini nobilitate qđ Muſcatū vocāt,tm̄ ſibi nomē parauerit,vt nō Cypriis nō Creticis,nō Falernis mōtibus inferior puteť.Decē paſſuū milia ad Mauriciū portū numerant̄:portū noīe veri⁹ q̄ re.Hinc qm̄ vicini populi iura petūt,fama locū celebriorē facit.Sequitur Vnelia vallis aliquot introrſus vicis habitata.Mox oppidum Dianæ: nunc Dianum:duo prope paſſuum milia littus effugiens:olea vitecp pariter lætum.Poſt hæc ipſo in littore Ceruum.Dehinc Andoria ex edito vicinum mare deſpiciens,vitiferis collibus vndiq; cingitur.Andorianos fines parui admodum vici excipiunt.Hos Albumingaunum vrbs opibus ac vetuſtate nobilis:nūc Albingana:cuius Merula flumen latus verberat:vulgus Centam nominat: q̄ centenis torrentibus augeatur. Hanc vrbem in plano poſitam vix quingentos paſſus ab ora diſtātem cum validiſſimi exercitus Philippi Mediolanenſiū Ducis arcta obſidione cinxiſſent:quatuorq; perpetuos menſes oppugnatā cūcta belli mala ferre coegiſſent: conſtantia tandem ac fortitudine populi perterritus hoſtis more fugiētis ac victi obſidionem ſoluit.Occurrit poſt hæc Petra,caſtellum in littore poſitum. Deinde Finarium oppidum: a cœli ſalubritate nominatum:abeſt a mari duo prope paſſuum milia: anguſtias vallis claudens: in cuius faucibus ſitum eſt. Eſt & in littore Naulum vrbs portu ac turribus inclyta. Eſt & Vadorum portus. Hinc ſeptem paſſuum milibus Sauona diſtat: vrbs multorum populorum commercio nobilis:nunc diſiecta mole quæ fluctibus oppoſita, portum efficiebat:manca & trunco corpori ſimilis relicta. Hanc Liuius

Vītimiliū. Rucubaflu mē:nūc Rodoria. Apio. Sanctusromulus. Tabia. Portus Mauricius Vnelia. Dianum. Ceruum. Andoria. Albingana Centa flu. Petra. Finarium. Naulum. Vadorum portus. Sauona.

Magonis aduentū referēs Sauonā noīauit.Idq; nomē cū ad ætatē
vſq; noſtrā perduret:nō eſt facile rationē reddere cur Plinius Sa
Albiſolla. batiū:Pomponi⁹ Sabatiā appellare maluerit. Albiſollā Cellaſq; vi
Virago. cos ignobiles haud procul inde in littore cernimus.Deinde Vira
Vulturū. ginē oppidū:qđ qdā Vicū virginis dixere.Succedit Vulturū vi
Porcifera. cus:quem Cheruſa paruus amnis interfluit.Porcifera dehinc vt
maior ita violentior amnis:qui amœniſſimę valli nomen dedit.
Tum vaſtū & ingēti mole fluctib⁹ obiecta memorabilē portū:frō
Genua. tēq; ad Africū verſam Genua pādit:vrbs vetuſtate pclara : verū
reb⁹geſtis lōge clariſſima:vt q̄ Corſicā,Cyprū,Aſiā,Thraciā,Scy
thiā,magnāq; oriētis ptē,aut deductis coloniis,aut victoriis ſuis
illuſtrauerit:negotio tñ q̄ otio felicior.Cū antiquitatis ſuæ mul
ta ſint argumēta:nō illud ī vltimis habēdū puto:q; auctorē ei⁹ ne
mo ſatis affirmare auſus eſt.Ita ex illis tpib⁹ vetuſtate ppe aboli
tis:varias de cōditore opiniōes exortas videmus.Quaꝶ illa pluri
mū habere auctoritatis putat᷑.Phaethontē claſſe in Liguſticū ſinū
ex Aegypto profectū:indeq; Apennini iuga trāſgreſſum:haud p
cul a Pado flumine cōſediſſe:relictis in littore nauib⁹ cū Genuo
quodā claſſis pfecto:hūc ibi oppidum cōdidiſſe:& de ſuo noīe Ge
nuā appellaſſe.Verū qd de vrbis initio hoīes ſentiāt:cum cuiuſq;
iudicio liberū ſit:excidia certe ī obſcuro nō ſūt.Semel a Magone
Hamilcaris filio capta ac exciſa eſt:iuſſuq; Romani populi a Lu
cretio reſtaurata.Rurſus ſexto ſupra qngētos nūc āno iterū a Pœ
nis capta ac ppe euerſa eſt.Sed maximis poſt hęc incremētis Dei
munere caput attollēs, illis ſępe terrori fuit:& nunc formidini eſt
quorū inſidiis cōcidit:pręualida nūc virib⁹ ac mari plurimū pol
lēs,pricipē nacta omniū moderatiſſimū Thomā Cāpofregoſum:
cuius cū maximę laudes nulli⁹ pconio indigeāt:nec eas in pręſen
Biſamnis tia referre animus eſt:& ſi ſit,operis magnitudine deterreri queā.
fluuius. Vrbis oriētale latus Ferior amnis pterfluit:quē nūc Biſamnē ap
pellam⁹.Nec tñ vetuſti noīs vſquequaq; facta videt᷑ obliuio.Nāq;
amnē minorē e pximis mōtib⁹ pcipitatū:q ſe maiori violētius im
miſcet:Ferixanū dicim⁹.Hic ſi fluuio quodā:vt cōiecturis credit᷑
nomē dedit:ex Feriore in Ferixanū verſus,quatuor priores antiq

noīs lſas adhuc ſeruat.Inde parui admodū ī littore vici Neruiū Neruium
Buliaſcū Saulū,& his oībus maior Rechū,poſtea Camuliū.Ve Buliaſcum
rū ab amne Cheruſa q̄ ſupra memorauimꝰ aduſq; Camuliū:hoc Saulum
eſt quatuor & viginti milia paſſuū:non plana modo,& quæ mari Rechum
ꝓxima ſunt:verū valles colleſq; longiꝰ poſiti:oīa demū magnifi- Camulium
cis ędibꝰ decora ſunt:adeo frequētibus:vt q e xalto terras petūt:
vnā a ſe vrbē aſpici putēt. A Camulio ſinuari Promōtoriū inci-
pit:qđ diuo Fructuoſo,ſacrū eſt:cuiꝰ tēplū in intimo receſſu poſi- Sanctus
tum magna veneratione a vicinis populis frequētatur.Id illi pro Fructuoſꝰ.
montoriū Caput mōtiū vocant:arduū ac ſaxoſum in maria pro Caput mō
currit:ſiniſtroq; latere irrūpentes vndas anguſtis faucibꝰ admit- tium.
tens:Delphini portū efficit:q ab incolis dēpta prima ſyllaba qua
ſi a bonitate noīandus potius ſit: Portus finꝰ appellať.Sequitur Portus finꝰ
& alius ab oriēte ſinus quē Rapali noīant.Id valli nomē eſt: quæ Rapalum
intra montuoſa haud ſterilis citriq; ac oleę plurimū ferax vicum
eiuſdem nominis haud obſcurū habet in littore. Quinq; paſſuū
milia Clauarū abeſt: oppidū ob alia magis q̄ vetuſtate clarū: qp- Clauarum
pe qđ ante centū & q̄nquaginta annos nōdū mœnibꝰ cinctū fuiſ
ſet. Huc maritimi, huc montani populi plurimi iuris dicēdi gr̄a
cōueniūt.Haud ꝓcul inde fluuius Entella mari illabiť:quē noſtri
Lauaniā vocāt:cuiꝰ in vlteriore ripa Lauania vicus eſt:quē clariſ Lauania
ſima eoꝝ familia:q ſe Lauanię Comites dici voluerũt: maxime illu
ſtrem dedit.Ab oſtio Entellę vix quatuor paſſuū milia Segeſtum Segeſtum
aſpicimꝰ:quā q Ptolemęi dimēſiones ſequunť,Tiguliā putāt.In-
colę Sigeſtrū noīant.vicus eſt ipſo in littore:cui obiiciť inſula te-
nui admodū riuulo a cōtinēte auulſa:ea ꝑruptis vndiq; rupibus
quaſi muro tuta ab omni terrę mariſq; incurſione ſecuros inco-
las habet:gemino portu dextra lęuaq; acceſſibilis.q̄q̄ q ad portū
vergit tutior veriorq; portus eſt.Huic cōtermina ſunt Monilia:
quā noſtri Moneliā dicere maluerūt: in duos vicos diuiſa: nihil Monelia
qđ referas præter vitiferos colles habēt. Monilianis finibus Fra- Framula
mula occurrit:quā ob lapidoſos & aſperos calles; quaſi Ferramu
lam dictā puto.Ea in aliquot paruos vicos diſtincta vinetis vndi
q; ambiť.Hinc paruo interuallo Leuātū abeſt: municipiū nobile Leuātum

Quinq; Caſtellorũ nomina. magis q̃ vetuſtũ,irriguis vallib⁹ & apricis collibus amœnũ. Inde
in ora Caſtella quinq; parib⁹ ꝓpe interuallis inter ſe diſtãtia:Mõſ
ruber:Vulnetia, quã nũc Vernatiã vulgus nomĩat:Cornelia:Ma
narola:Riuus maior, nõ in Italia tãtũ,ſed apud Gallos Britãnoſ
q; ob vini nobilitatẽ celebria. Res ſpectaculo digna,videre mõtes
nõ decliues modo: ſed adeo p̃cipites:vt aues quoq; trãſuolãdo fa
tigent:ſaxoſos:nihil humoris retinẽtes:ſtratos palmite adeo ieiu
no & gracili vt hederæ q̃ viti ſimilior videaẽ. Hinc exprimi vin
demiã qua mẽſas regias inſtruam⁹.Riuũ maiorẽ trãſgreſſos exci
Port⁹ Lunę pit Portus Lunę:a ſcriptorib⁹ quidẽ ſed parcius q̃ decuit celebra
tus.vaſtis faucib⁹ ſeſe pãdẽti,multiſq; reflexibus tortuoſo inſulã
natura obiecit:quę illũ ex Hauſtro & Africo tutum p̃ſtet.In qua
Portus Veneris. tẽplũ eſt diuo Venerio ſacrũ: a quo vetuſto noĩe abolito Portus
Venerii,vel vt plures loquunẽ Veneris appellat⁹ eſt.Fugiunt in
trorſus terrę.qnq; paſſuũ milia: quã lõgitudinẽ portus latitudo
quoq; adęquat.In occidẽtali ꝓmõtorio oppidũ eſt a portus noĩe
dictũ,Genuẽſis ppl̃i colonia,idẽq; imperii quodã termin⁹: cui⁹ in
Ilex caſtellũ aduerſo Ilex eſt caſtellũ, vel ex hoc celebri⁹ q; vt illud Genuẽſes
Spedia ita hoc Piſanos quondã fines terminabat.Receſſus interior Spe
diã habet:nouũ oppidũ,citra.lx.annos muro circũdatũ.ea p̃ſidi ſe
des cõſtituta eſt:ad quẽ qcqd litiũ oriẽ, a remotiorib⁹ etiã popu
lis deferẽ.Promõtorio Lunẽſi ab oriẽte port⁹ claudiẽ: qd̃ pręterla
Macra fluuius. bitur Macra fluuius amœnus, piſcoſus: & q; Liguriam ab He
truria ſecernit;haud ignobilis.Vt Ligurię ita opis nr̃i finis.Nam
populorũ vrbiũq; lõgius ab ora recedẽtiũ illis deſcriptionẽ relin
quẽdã putaui:quib⁹ vel eas terras incolere, vel aliquãdo pagrare
Inſulę tres. cõtigit.Tres omnino id mare inſulas habet,ſcopulo q̃ inſulę ſimi
liores: vnã Alboingauno aduerſam: quæ pauidas ſępius naues
a clade ſeruauit,aliam Naulo,tertiam Lunenſis portus occidẽta
Lõgitudo & latitudo orę Liguſticæ. li ꝓmõtorio ꝓpe annexã.Liguſticæ orę longitu inẽ a Varo ad o
ſtia Macrę cũ vndecim ſupra ducenta milia paſſuũ veteres pro
diderint:non vltra centum & octoginta a noſtris eſſe traditur.

Finis datus eſt ad laudem Dei.

Epiſtolas quaſdã prẽſtãtiſſimi Domini Iacobi Bracellei Genuẽſis, quas diſperſas inuenimus, hic ordinatim ſcripſimus.

Iacobus Bracelleus Franciſco Spinulæ magnanimo atq̃ prę ſtantiſſimo viro, Salutem plurimam dicit.

CVm nihil minus cogitarem q̃ vt ad te ſcriberẽ: ſuperuenerũt literę tuę, q̃ admonẽt vt ĩterdũ literarũ aliq̃d ad te demus. Ego cũ ſciã oĩa me tibi debere: nõ poſſum q̃licũq; voto tuo nõ obtẽperare q̃q̃ dũ aĩaduerto hãc epiſtolã multorũ manus ꝑuagaturã eſſe: video arbitriũ illud debere libere ſcribendi eſſe mihi omnino adẽptũ. Scribã igiẽ non quẽad modũ fieret ſi ſoli tibi ſine arbitro loquerer: ſed vti natura rei & tẽporũ cõditio patiuĩẽ. Scio multos ad te dediſſe mœſtas literas & luctibus plenas: ego vero nõ modo mœſtus nõ ſum, ſed gaudeo: ꝙ audio oĩa te ꝑ dignitate tua facere, & calamitatẽ hãc magno atq̃ elato animo ferre. Si iocũda mihi eſt gloria tua (Illa dico vera & ſolida q̃ virtuti ſemꝑ innixa eſt) q̃d erit cur q ſecũdis ĩ reb⁹ liberalitate ac modeſtia tua lętari ſolebã, idẽ ip̃e nõ lęter hac magnanimitate & fortitudĩe animi tui fortũę ĩpetũ cõtinẽtis? Falliẽ q̃ſq̃s exiſtimat nõ poſſe niſi in lętis rebus gloriã parari. Vera gloria (q̃ niſi a virtute ꝑficiſciẽ glĩa nõ eſt) magis elucet aduerſante q̃ blãdiẽte fortuna. Attilii Reguli nomẽ magnis laudibus celebratũ eſt: ſi verũ excutias, nõ tã illi glorię datũ ꝙ bis Pœnorũ acies victor fudit: q̃ ꝙ maximã calamitatem maximo animo tulit. Alioquin nõ a virtute, ſed a fortuna gloria petenda eſſet. Nec glorioſus Cato quia victus: nec glorioſus Socrates quia dãnatus. Abiiciẽda eſt igitur vulgi opinio: & dũ veritatẽ rerũ exquirimus, non quid illi, ſed q̃d rationi placeat, cogitandũ eſt. Feliciſſimi plerũq; a ſapiẽtibus iudicati ſunt quos vulgus miſerrimos appellabat. Rurſus qui vulgo felices iudicantur, ſæpe maximis miſeriis obrutos eſſe paruo labore cognoſci poteſt. Ego facile dixerim: non poſſe illi verã gloriã

cōtingere q̃ nūq̃ aduerſante fortuna nō potuit experimētum ſui facere. Quāobrē nō videor mihi īepte gaudere: ſi virtutē tuā quā nullę vnq̃ potuerūt inſidię arridētis fortunę reſoluere: nūc ſciam minantis fortiter reſiſtere. De nobis autē nolo te eſſe ſolicitū qua ſi orbati pręſentia tua in luctu maneam⁹. Nā q̄diu videro illuſtrē fœminā cōiugē tuā: optimę indolis natos, germanū, ſororeſq;, & prætera tantū amicorū: nūq̃ te ereptū putabo. Poterā in ſolatiū tui multa ſcribere ex philoſophorū ſentētiis delecta: qb⁹ intellige res & humanarū rerū inſtabilitatē: & quę vulgus maxima credit mala, nō modo nō eſſe maxima: ſed nec etiā mala. Sed cū ſciā hinc altitudinē īgenii: inde animi tui robur: nolui ſupertuacaneū opus aggredi. Scio enī te nec cōſolatore indigere: nec his rationibus cō memorādis opus eſſe: quas tu per te probiſſime noſti. Illud vtinā liceret mihi: vt te ſcilicet certiorē facerem earū rerū quas magnis artibus & maiore conatu agitari video: agnoſceres q̃ ꝓpinquus eſſet captiuitatis tuæ terminus: & plæraq; quæ proculdubio per iocūda forēt tibi, qđ quoniā nequeo: te oēs oramus obſecramuſq; bono vt aīo interea ſis. Ex Genua. X. Cal'. Iaā. MCCCCXXXI.

Iacobus Bracelleus Ioanni Iuſtiniano. S. P. D.

QVā graui vulnere ꝑcuſſus ſis cognito acerbo funere opti mi iuuenis Iuliani filii tui: nemo eorum ignorare pōt q te illūq; nouerūt. Ego qdē ita cōſternatus aīo ſum: ita mētis inops factus: vt qd agerē, qd loquerer nō haberē. Subibāt animū multiplices cogitationes: ſed iſta pręcipue, magnę indolis iuuenē in ipſo ętatis flore pręreptū eſſe, q vt parētibus pius atq; obedien tiſſimus filius: vt ſuis fidelis amicus: vt oīb⁹ ęquus fuerat: ita pa trię putilis ciuis futurus iure optimo ſperabaf. Hanc ego calami tatē tam iniquam tam grauem eſſe ducebam: vt nullo gemitu nullis lachrymis poſſet æquari. Et ſi multos annos flendo dies no ctibus iungerentur: pro magnitudine tamen iacturæ parum la chrymarum effundi iudicabam. Verum poſtq̃ me ipſe collegi: & ad rationem animum reuocare potui, cōſiderare cœpi nihil eſſe qđ frequētius audiamus q̃ hominum mortes: & horum quidem longe plures eſſe qui in adoleſcentia aut iuuentute rapiantur q̃

qui ſenectute deficiāt.Hāc legiē ideo ęquā eſſe,q̄a ab ęquiſſimo re ctore omniū Deo lata eſt:& ꝙ non in hos aut illos:ſed in oēs qui ſunt,quiq; fuerūt,ac futuri ſunt,ſtatuta eſt.Ita vt nemo prorſus ea ſolutus ſit.Nā quicqd paucis accidit,etſi nō oībus accidit,po tuit tñ oībus accidere.Cū vero ad rapidiſſimi tēporis fugā mētē cōuerti(qđ velut vmbra ac ſomniū trāſuolat)cogitaui q̄ parū in ter illū interſit q octogeſimū annū ſenex impleuit:& eū qui nat⁹ mox ſepultus eſt:niſi ꝙ hic humanarū miſeriarū neſci⁹ celeri cur ſu portū tenuit.Ille diu iactatus fluctibus:doloreſq;, ac morbos, metus,ſolicitudines,& mille corporis atq; animi ęrumnas exper- tus:vix malis ſuis finē cōſequi potuit.Q̄q̄ nō ignoro hāc ab illis rationē irrideri,q diuturnitatē vitę inter humana bona numerāt: quātūcūq; voluptates faciāt:rationē tñ nō poterūt cur funeri la- chrymas debeamus.Nā cū aliq̄s ſubtractus eſt,ſi iacturā fletu re- parare poſſumus,oēs fleāt:oēs vndiq; lachrymas cōquirāt.Idq; ſi ſatis nō eſt,cōducamus precio q ploratu ac vociferatione cūcta re pleāt.At ſi lugēdo nihil proficimus,cohibēdę ꝑfecto ſunt inanes lachrymę q̄primū ſe dolor ſinit ratione tractari.Neq; tñ hoc dico facile fieri poſſe,vt in diſtractione chariſſimorū ſiccos oculos ha- beamus.Verū poſtq̄ primus doloris impet⁹ modeſtas lachrymas fuderit,reuocādā eſſe rationē,& excludendū affectū qui ſua ſede rationē expulerat.Innumera ꝑpe occurrebāt illorū exēpla q qua die filios extulerūt,ad curiā & munera publica reuerſi ſunt eo q- dē vultu vt nullū mœroris veſtigiū appetet.Hi nobis documēto ſunt ingētē etiā dolorē rationi cedere:nec eā poſſe ex arce ſua de- turbare.Hęc cū ego aīo verſarē,venit in mētē illa Chriſtianę veri tatis ſentētia:qua me in aduerſis rebus ſępe cōſolari ſoleo:hoīem opus & creaturā Dei eſſe.qđ qdē nō Chriſtian⁹ mō,ſed Hebręus Mahumeticuſq; oīſq; religio ac ſecta cōfitenť. Q̄ ſi Dei creatura ſum⁹:merito & diſpēſatio ei⁹ ſumus.Nā nemo eſt q magis hoīem diligat q̄ ille q fecit:nemo rurſus q vitā actioneſq; noſtras melius regat,q̄ ille q fecit & diligit.Quo fit vt qcqd nobis euenerit,ſiue aduerſum illud ſeu proſperū,vocet æquo animo ferēdū ſit: tāq̄ a Deo miſſum:q q̄a nos fecit ac diligit,ſaluti vtilitatiq; noſtrę opti

me conſulit. Nā opinionē eorū qui multa nobis caſu euenire putauerunt, explodit veritas ipſa Ieſus Chriſtus: q ad ſolamē noſtrū teſtatur: capillos omēs capitis noſtri numeratos eſſe: & auiculam vnā Deo nō eſſe obliuioni. Hoc igit teſtimonio aeternae ſapientiae ac veritatis confiſus, audeo dicere Iulianum noſtrum ex hoc corporis carcere ab eo vocatū a quo & factꝰ eſt & ſumme diligebat, nequaq̄ lugēdū fore. Nā ſi ſaluti animę ſuę cōduxiſſet diutius viuere: nūq̄ ille vitā eius interrupiſſet, in cuius manu mors & vita erat. Nec eſt profecto cur nos deſiderio eius excruciemur: nō enī a nobis ablatus eſt, ſed in eā patriā praemiſſus ad quā oēs feſtinamus: vbi eū viſuri ſumus: & quidē felicē & ſecurū, & ęternis gaudiis perfluētē. Scio nihil minus expedire q̄ vt rogeris aīae eius auxiliū ferre. Nā q viuētē illū tenerrime amaſti, animae curā pfecto nō negliges. Verū quoniā audio nōdū Gręcis perſuaderi potuiſſe locū eſſe purgādis animabꝰ cōſtitutū: nec ipſi quoq; euāgeliſtae vllā purgatorii mentionem ſatis explicite fecerunt: pleroſq; ſuper eſſe puto qui ſacerdotum commenta ſuſpicantur ea oīa quae pro iuuādis animabus facere monemur. Quo in errore cū aliquādiu & ipſe verſarer: explicuit me & ad veritatis lucē deduxit omniū Sibyllarū clariſſima beata Brigida: quę nō ſolū triplicē purgatorii ſtationē & aīarū cruciatꝰ pſpicuis verbis deſcripſit: ſed etiā pleraſq; aīas ſibi cognitas ibi torqueri cōſpexit: & qbus auxiliis iuuari poſſent diuinitꝰ monita fuit. Quod ideo dixiſſe volui: vt ſiqd eſſet quod te in hac materia legere iuuaret: ſcias reuelationes eius hic eſſe penes me: quibꝰ arbitrio tuo vti poſſis. Vale: & quo plus ſapis quoq; plus roboris habes: eo optimam cōiugem tuā attentius cōſolare. Ex Boliaſco. die. XIIII. Aug. MCCCCXXXVIII.

Iaco. Bracelle. magnifico dn̄o & viro clariſſimo Bla. Ax. S. P. D.

CVm ego pro ingenti illa comitate & humanitate in me tua maximas tibi gratias haberē: & quādo qdē referre nō poſſū: ſaltē vt agerē cogitarē: acceſſit huic beneficiorū cumulo iocundiſſima liberalitas Franci tui. Nam vbi primū Serrauallem ingreſſus ſum: is obuius factus, me deduxit in diuerſorium. Ibi deſtratis equis, curā eorū ita egit: vt iubere quodāmodo videretur

ſtratores otioſos ſedere,ſe ꝓ illis vicariū pollicens.Parauit & lautam cœnam:vt ſuaui ſermone:ita ferculorum varietate feſtiuã. Cui pręter Fuluũ & Puniceum vinum,& quidẽ multiplex: Muſcato etiam mẽſę inſtructę ſunt. Nam qđ Pulicũ vocare ſoles, vt fit cum dolia exhauſta ſunt: acetum corruperat. Nolo cœnam ita deſcribere ne vel me inter ſeruientes ventri numeres: vel qđ non ſum, otioſum putes.Hoc dico:ne illi quidem conuiuio fungos defuiſſe. Sublata mẽſa in pomariũ deductus ſum.Inde in arcẽ perreximus: vbi tria potiſſimũ ſumma cũ voluptate multũ ac diu contemplatus ſum:ſitum loci natura munitiſſimum: proſpectum latiſſime patentẽ:& egregias quas moliris ſtructuras. Poſt ea vero q̃ in me omni beniuolentię & comitatis officio functus eſt:oppido exceſſi in patriam properans.Ibi & ad principẽ & ad magiſtratus multa de te ſumma cum laude elocut⁹,effeciſſe mihi videor: vt ſiqui falſis de te opinionibus tenebantur:facile ſententiam mutauerint.Inter quæ comperi omnẽ illum ſtrepitum q̃ſtorũ cõſiluiſſe: neq; Heliano neq; cuipiã alteri pro te moleſtias iam vllas inferri. Pro Baptiſta Amadeo paruo negotio bimeſtrẽ ſaluũconductũ impetraui:priuſq; q̃ elabatur : ea facilitate prorogabitur:qua impetratus eſt.Hæc volui ex me potius q̃ ex altero cognoſcas: primum vt Francum tuum vt par eſt commendes deinde vt oẽm exuas ægritudinẽ ſiqua animo inerat tuo ex nimia acerbitate quęſtorũ.Nec ſilebo pręterea quod a te mihi pręſtari cupiam.Difficile dictu eſt q̃ me oblectauerint carmina illa in honorẽ virginis ab illo Senenſi Simone excogitata: q̃ feſtiuiſſimi pueri Domini Antonii Piſaurani eleganter in conuiuio recitarunt:ſiue illa ex ſe eiuſmodi ſunt vt animum affectumq; mouere poſſint:ſiue puerorum indoles ſuauitatis nonnihil adiecit. Ob id oro te Stephanine prouinciam deleges:vt ad me q̃primũ deferantur q̃ emendatiſſima.Interim vale:meq; Dominę Pometę commẽdatum adnixius face. Ex Genua. die decimanona Maii. Mcccclv.

Epiſtolæ ſequentes quibꝰ nomen Iacobi Bracellei non præponitur, non ſunt eius nomine datę, ſed quia ab eo dictatę & ſcriptæ credunt̄, Bracelleanis interſerentur.

LEgimꝰ Beatiſſime Pater & Domine nobis colēdiſſime, literas ſanctitatis tuę. xxiii. die Maii ſuperioris datas. Legimus itē exēpla lrārū reuerēdiſſimi Dn̄i Cardinalis ſancti Sixti: quas ex Vngaria. xvii. die menſis Aprilis miſiſſe videtur. Ex his cognouimus quanta ſit ſereniſſimo illi Regi ſpes repoſita in claſſe ſanctitatis tuę: q̄q; cupiat eam, littora terraſq; Turcarum mox incurſare. Nobis multa cogitantibus verba profecto deſunt, quibus ſtudium ardoremq; ſanctitatis tuæ ad fidei defenſionem digne extollere ſatiſq; laudare valeamꝰ. Quid enim addi poſſe dicemus tanto animi feruori, qui erogatis auro, argento, gemmis, ſeipſum cupiat pro ſuo grege in captiuitatem dare! Verum quoniam hæc pia animi tui conſcientia in Deo requieſcens, humanas laudes aſpernatur, miſſa hæc faciamus. Qđ nos reſpicit Sanctiſſime Pater, non eſt ignotum ſapientiæ tuæ, hanc rempublicam etiam prius q̄ Mahumetus Conſtantinopoli potiretur, non exiguum Turcici belli pondus ſubiiſſe: ex eo omni tempore nauibus, viris, armis, tritico, vrbibus Pontici maris ſuccurrere cœpimus: vixq; vnq̄ poſtea eiuſmodi ſumptus ceſſauit. Poſteaq̄ autē a conſpectu beatitudinis tuę redierunt legati noſtri: quum Rhodus, Chius, Leſbus, aliæq; vrbes & inſulæ, manifeſtis periculis obiectę viderent̄: p̄ter Ponticarū vrbiū curā: ad has quoq; terras cōſilia conuertere neceſſarium fuit. Itaq; naues duas cum viris circiter quingentis, armiſq; & inſtrumētis bellicis Chium miſimꝰ, vnā Mitylenen cū ducētis armatis & oī telorum armorūq; gn̄e. Tritici autē tantū cōueximus Chium: vt ſi vel Rhodii vel alii vicini populi eſuriant, inde fami eorum ſuccurri poſſit. Capham autem & ad alias Ponticas vrbes duas item miſimus alias naues, magnā frumentorum vim ferentes: quarum altera omnium quę mediterraneum mare ſulcare ſolēt, maxima, fulmine icta, malo & antennis coambuſtis, facta inutilis eſt, ingruitq; neceſſitas

aliam loco eius quærere,quæ in Pontum penetret,& onus incenſæ non ſine nouo & graui ſumptu illuc perferat.Hæc quiſquis recte cogitare voluerit,licet ingens aliqua & hoſti formidabilis claſſis a nobis comparata non ſit,inueniet tamen nos hoc longo & aſſiduo bello,tot naues,tot viros armaſſe,tantum pecuniarum profudiſſe,vt longe minore ſumptu prævalida claſſis parari potuerit.Lætamur claſſem ſanctitatis tuę nũc ſolui,& oriẽtem petere:q̃ vtinam Calẽdis Maiis(vt fama erat)in Aſiam perueniſſet.Fouiſſet enim bona ſpe Chriſtianorũ animos:quorum quidã perterriti,abiecta ſpe occidentalium præſidiorum pacem cum Turcarũ tyranno agitare ferunt.Nos beatiſſime pater q̃q̃ diuturni belli mole defeſſi,non deſinemus tñ terris & inſulis quas noĩauimus,opẽ ferre q̃diu vires ſuppeditabũt.Et ſi reges ac populos Chriſtianos beatitudo tua in vnum conſenſum adducet,præclaram aliquam magnificãq; expeditionẽ aduerſus Turcas parare,annitemur profecto ſpei quã de nobis ſanctitas tua cõcepit,reſpõdere:nec promptitudine vel ardore cuipiã cedere:qui nos noſtraq; omnia benignitati tuę propẽſius cõmendamus.Data Genuę.MCCCCLVI.die.XI.Iunii.Sanctitatis tuę filii & cultores obſeruantiſſimi Petrus Dux &c.& conſilium Genuenſe.

Præclaro ac celebratiſſimo Iuris vtriuſq; doctori domino Rolando a Curte patri cum primis colendo.

QVod magnis laudibus præclare ac celebratiſſime vir paterq; colende,dñm Antoniũ meũ immo tuum attollis:ꝙ eum perdoctũ in vtroq; iure prædicas:id totũ humanitati ac beneuolentiæ tuę attribuendũ puto:quę quoniã eũ ſemp peculiariter dilexit,neſcit de eo loqui ſine laude.q̃q̃ ſi talis eſſet qualem literæ tuæ teſtantur,laudes eius aut totæ aut fere totæ tuæ forẽt:ſub quo profeciſſet.Sed qualiſcũq; eſt, ſcio eum magnopere paternitati tuæ eſſe deuinctũ: qui neq; in amore neq; in doctrina illi vnq̃ defuiſti. Ex quibus recte ac more grati hominis facit ꝙ nomen tuum celebrat,ꝙ de te nũq̃ ſine maximis laudibus ſermonem habet.Ego vero qui ab ipſo initio ſemper lætatus ſum tam celebrem ei præceptorem contigiſſe:quiq; in me collatum puto

quicquid curę ac ſtudii in eum contulit humanitas tua, me plurimum bonitati tuæ debere profiteor, deferens me meaq́ꝫ omnia in omne tp̄s cupide parata in cōmoda & dignitates tuas. Genuæ XVII. Calē. Octo. MCCCCLVI. Iacob⁹ a Bracellis tuus vti fili⁹.

Rex Aragonum & vtriuſq́ꝫ Siciliæ &c.

QVi vos fortaſſe non norint, o Dux Baliéq́ꝫ pręſides (ſi mō aliqui in terris vitam agunt qui vos non norit) potuerūt ii quidē ex literis veſtris, metu aut admiratione aliqua afſici: ego vero qui totiens iactantiam veſtram, totiēs leuitatē atq́ꝫ perfidiam expertus ſum: non ſolum quod ſcribitis neq́ꝫ magniſacio neq́ꝫ formido: ſed is potius ſum cui facere videamini quod impudica mulier ſolet: quæ ſi ſemel pudorem ex animo abiecerit, poſtea in caſtas probaſq́ꝫ obiectare adulteria non deſinat. Etſi vobiſcū verbis cōtendere cōſiliū nō ſit, reſpōdebo tamen abunde ſatis pro tempore literis veſtris: quo mortales atq́ꝫ immortales omnes intelligant me nequaq̄ bellum contra nationem Genuenſium in præſentia ſuſcitaſſe: cum qua & amice & beniuole viuere perpetuo, niſi nobis publice fiat iniuria, decreuim⁹. Immo vero pro ciuitate Genuenſi, ideſt pro optimatibus ſummiſq́ꝫ viris ac ciuitatis flore, qui veſtra vi atq́ꝫ opera extorres degunt, nos contra fœdifragos triremes noſtras immiſiſſe: ꝓ inquā quos multis antehac experimentis inſpectos ſciremus firmos ac cōſtantes publice & priuatim in propoſito perſtitiſſe, humanitatem atq́ꝫ iuſtitiam colere conſuetos: quoſq́ꝫ haud dubie ſperemus: ſi noſtris auſpiciis, noſtraq́ꝫ ope in vrbem reſtituti rempublicam capeſſant: melius fidem, gratitudinem, fœdus, pacem, & decus omne nobiſcum ſeruaturos. At primum omnium ſiqua vobis rerum præteritarum memoria extat: primam & ſecundam inter nos pacem veſtra auaritia atq́ꝫ ꝑfidia violatam inuenietis. Sed vt nimis vetera omittamus, & ad hæc recentiora de quibus querela & controuerſia eſt, veniamus: precib⁹ veſtris demū factū eſt vti Caliſtus pōtifex nos ad inducias, ſeu vt vulgo dicit̄ treugā vobiſcū ineūdā cōpulerit. Quę res tāetſi parū duratura ꝑ veſtris morib⁹ mihi videbat̄, tn̄ Pōtifici dn̄o noſtro poti⁹ parere volui q̄ de fide veſtra par

rum confiſus videri. Sed neq; illud pręſertim Gotardo dictante
iactare debuiſtis,pacē ſcilicet inter nos factam conſilio & ꝑcibus
Pōtificis mei.Aderat quidem Gotardus ipſe tunc legatus veſtri:
cū Epiſcopus Atrebatēn. cōi oīm legatorū noīe diſerta quidem
oratiōe me oraret:vt Genuēſes quoq; ī vniuerſalē pacē ſuſciperē
Cūq; ego reſponderem Genuenſes pro ſua perfidia pœna potius
q̄ pace dignos videri,exclamaſſe Gotardū(qui nō viderit,genib⁹
prouolutū!)tua nos ſaltē clemētia o Rex humaniſſime cōi hac pa
ce dignos efficiat.Factę igiẗ ꝑcibus Gotardi, ſed interuentu pon
tificis induciæ:fœdus ictum.Cum id Pontificis ſaltē auctoritate
aliquādiu ſuſtentari poſſe exiſtimarē:pręſidiū qđ in terra Corſica
habebam reuocaui. Vos interim occaſiōe oblata oppida quę illic
regia domus noſtra poſſederat,vt erant propugnatorū vacua,oc
cupaſtis:præfectos & populares noſtros fœdiſſime trucidaſtis,pa
cem de pontificis ſinu adhuc calentem extinxiſtis:fœdera,iuſiu-
randum,fidem,pietatem,religionem,pro nihilo æſtimātes. Inter
hæc etiā naues nōnullas ſubditorū noſtroꝝ nihil hoſtile metuen
tes cepiſtis,diripuiſtis,abduxiſtis.Quibus de rebus cum ego per
Frāciſcū Caſtellerum legatū noſtrum,& itē per Bernardum pręfectum
claſſis noſtræ apud eos ſępius quererer:necnō apud Pōti
ficem per Solerium nobilem theologum:ita vbiq; ſuper ea re ne-
gligentes extitiſtis,vt lętari atq; exultare potius malo q̄ illud vel
le corrigere videremini. Nam quas friuolas & ineptas excuſatio
nes aut rectius pręſtigias affertis, magiſtratum quē vos diui Ge
orgii cognomento appellatis huiuſmodi facinus patraſſe, non
vos,quaſi caput ad ventrē culpā reiiciat,venter ad caput: facitis
ſane vt ſacerdos ille Herculis apud diuū Auguſtinū q ſol⁹ vtra-
q; manu alternāte,dextra qdē ꝑ ſe, lęua velut ꝑ aduerſario teſſe
ris ludebat.Num itaq; nos temere aut repēte (vt dicitis) contra
vos triremes immiſerimus,qui toties per Soleriū,toties per præ-
fectum noſtrum,toties per legatum noſtrū qui apud vos adhuc
agit,damna illata a vobis fruſtra repetiuerimus,ſtudentes quā-
tum in nobis eſſet,amicitiam etiam cum improbis ſeruare:ſi mo
do compilationum aut errorum illos aliqñ pigeret pœniteretq;!

Illud autem admirari ſatis non poſſumus, quomodo Turcarum pericula nominare vos non pudeat: quippe qui probe ſcire debeatis: quo de genere Chriſtianorũ ſint, qui prius illos ex Aſia in Europã onerariis nauibus precio & ſingulari auaritia adducti, deuexerunt, quive vbiq́ terrarum conatus omnes Regum Ducumq́ Chriſtianorum pro poſſe ſubuerterint, ſubuertãtq́ quotidie, Mahumetanis arma, tela, tormenta, commeatum cõtra ius faſq́ ſum miniſtrando. Rurſum & hos noſſe debetis qui nũc cum Turca contra Chriſtum perpetuo fere coniurantes expeditionem noſtrã quantũ in ipſis eſt impedire conentur. Nã per immortalem Deũ quid aliud eſt pacem inter nos initam frangere: q̃ Turcarũ cauſam agere: q̃ Chriſtum abiurare: q̃ Chriſtianorum omniũ exitiũ optare? Viderit Chriſtus ipſe cuius cauſa agitur, nos ſemel atq́ iterum pacem Italiæ ſumma diligentia procuraſſe, atq́ firmaſſe, cum ob alias cauſas, tum vel maxime quo Chriſtianorũ in Turcas faciliores eſſent conatus, atq́ animi alacriores. Qđ quoniã per vos nunc o Dux octoq́ viri Genuenſes diſturbatũ iri palam eſt: in vos igitur conatus noſtri velut in Turcas exortos in Italiam conuertantur oportebit: nec prius ab incepto deſtituri ſumus: q̃ vos Chriſto ipſo bene adiuuãte ſupplices nobis reddam⁹. Nec minus Chriſto duce & in Turcas Aſiaticos expeditionem quam ſemel ſuſcepimus: vobis inuitis executuri ſumus: palamq́ facturi nos ea tantũ cupere quæ facile aſſequi aut capere valeamus. Poſtremo nos haudquaq̃ præterit victoriã alternam rẽ eſſe nec hominum potentia: ſed Dei optimi maximi arbitrio conſtare Idcirco accidiſſe aliquando, vt ab inualidis fortiores vincerentur, plures a paucioribus. Vos cõtra latere nõ debet fortiores vt plurimum victores euadere ſolere: ſi iuſtam præſertim Deoq́ acceptam cauſam ſuſtinent. Qꝫ ſi victorię alicuius recordatio vos ſubiit, memineritis ſimul & in ea fœderis violati, vt quãtũ ex victoria lętitię, tantum ex pfidia mœſtitię cõtrahatis. Poſthac vero vobis perſuaſum ſit, non dolo aut perfidia amplius, ſed armis ac iuſtitia vincẽdũ eſſe. Data in Caſtello nouo noſtro Neapoli. die. x. Auguſti. M. ccccl vi. Antonius Panormita.

Dux Genueñ.&c̄.Regi Aragonum.

INfinitas prope a te pręclariſſime Rex, pacis belliq; temporibus accepiſſe literas meminimus:eam quidem verborum moderationē habētes:vt liquido appareret eas & a Rege & a moderatiſſimo Rege ꝑfectas eſſe.Hę vero quas.x.Auguſti die datas nuper legimus:adeo ab illis omnibus degenerant:vt ſi tuū nomē tollas:aſſeuerandū ſit,eas neq; tuę maieſtatis eſſe,nec ciuilis alicuius viri. Tāto enim ſtudio hic eius operis architect⁹ vecordis in maledicēdo facūdię gloriā affectaſſe videt̄ vt q̄d quoq; loq Regē deceat oblit⁹ ſit.Nos vero quos falſas admodū obiectiones diluere cogis:ita cām noſtrā agem⁹:vt queadmodū veritate ac iuſtitia,ita ſermonis quoq; modeſtia,maledicentē ſuperemus.Obiicitur ante omnia priorē ſecundāq; pacē a nobis fuiſſe violatā.Cui⁹ criminis qm̄ neq; rationes neq; argumenta vlla in medium afferuntur: hoc dixiſſe ſit ſatis: nos aſſiduas temporibus illis ad excellentiam tuam querelas detuliſſe:cum triremes tuæ in ſpoliandis amicis & hoſtibus nullum diſcrimen haberent, & oraſſe ad alicuius communis amici arbitrium cōtrouerſias mutuas deferri,idq; nunq̄ a te impetrari potuiſſe. Tranſis poſt hæc ad has inducias opera Pontificis Romani contractas: quas vter noſtrum religioſius cuſtodierit, teſtes ſunt cœlum ac mare, & tot infelices ex noſtris mortales,quot triremib⁹ tuis vincti attinētur, qui fiducia renouati fœderis ſecuri,capti ac ſpoliati remoq; addicti crudelius a tuis q̄ a Barbaris habentur. Verum quoniam direptionum & prædarum facinus in tuis credibilius eſt: ad res Corſicanas ſtatim cōuerteris:obiiciens cum ea quæ Corſicæ habueras præſidia inde abduxiſſes, nos in oppida defenſoribus vacua feciſſe impetum: iiſq; captis quoſdam a ſuperioribus quondam Regibus Aragonum poſſeſſos fœde trucidaſſe.Nolumus hoc loco præcellentiſſime Princeps durius aliquid eloqui: ne quā ſpopondimus modeſtiam abieciſſe videamur : hoc tantū dicimus: ſublimitatē tuam in ordine rerum geſtarum maxime falli.Nam diſceſſiſſe tunc Corſica vllum præſidii tui quem ibi tenuiſſes: fieri nequit: & longe ante contractas inducias miſerat illuc magi-

h v

ſtratus ſancti Georgii copias ad perdomandos rebelles qui impe-
rium exuerant. Sed ne videamur ex hac narrationis breuitate
nolle intelligi, Ranucius Leoccanus longo iam ante tempore ſeq;
ac filios,& terras ſuas tutelæ noſtræ cōmiſerat: in qua fide adeo
conſtanter perſeuerauit: vt pro republica pugnans armatus in
acie cæſus ſit. Quum ſuccedentes filii vellent & ipſi fidei ſuę pi-
gnus aliquod dare, Genuam venere, ſeq; iureiurando obſtrinxe
re ad fidelitatem & obediētiam magiſtratus ſancti Georgii. Nec
his contentus Raphael e fratribus ſe in Auriam familiam aſciſci
petiit & impetrauit. Hic quieta conſilia peroſus cum ſententiam
mutaſſet,& paterni ꝓpriiq; promiſſi immemor ſeq; ac ſuos in re-
bellionem pręcipitaſſet, miſſo exercitu captus eſt, & quas merue
rat perfidię pœnas luit. Hunc ſi tua maieſtas virum in ſuos tranſ
ferre velit, exnunc palam conuenta franguntur. Cautum eſt eñ
ex ſecunda parte neutri partium licere vrbes, terras ac ſubditos
partis alterius, ſe etiam ſponte dedentes admittere. Ex quo fatea
re oportet aut licuiſſe nobis in eum & ſuos animaduertere, aut
ſi illos a te receptos non diffiteris, contra pacem fidemq; ac iuſiu
randum receptos fateare neceſſe eſt. Fabulam autem illam quæ
affertur, nos in excuſationem cauſæ noſtræ adducere ſolitos:
magiſtratum ſancti Georgii, non nos hæc iuſſiſſe, velut ex eo-
dem corpore, membrum in membrum aliud culpam regerat:
quicunq; confinxit vane non ſolum aſtute vt creditur confin-
xit. Nos profecto nihil vnq̃ tale vel diximus vel ſcripſimus. Q;
ſi quid tale loquuntur literæ noſtræ: proferantur in lucem: ſint
q; teſtimonio contra nos. Id niſi fiat, palam fiet epiſtolam tuam
cum vera in nos crimina congeri non poſſent vanitate et com-
mentis fuiſſe refertam: neq; religionem Chriſtiq; vicarium, ip-
ſumq; fœderis teſtem & vltorem Deum te veritum fallere. Nos
quidem quæ magiſtratus ille nobiliſſimum reipublicę noſtræ mē
brum vel decreuit aliquando vel geſſit, laudauimus omnia: & ve
lut a nobis iuſſa in nos referri facile paſſi ſumus. Sed reſpondeat
ſi poteſt ſublimitas tua, ſi prohibebant, induciæ animaduer-

tere nos in Corſos contumaces noſtros : cur non ſaltem ad Pon-
tificem Romanum earum auctorem ita querelas detuliſti:vt vo
caremur,& admiſſi noſtri rationem redderemus?cur ſemeſtris
interualli quod fœderi adiectum eſt,moram proferre nequiuiſti?
Nimirum fecit nimia felicitas,vt fœdere,ac religione,Deiq; vica
rio,contemptis omnia tibi licere arbitrareris.Sed iam ad Turca
rum pericula veniendum eſt,quorum nos cauſam agere prædi-
cas,nec pudet Chriſtianum populum,cuius tu beneficio impe-
ras,Italicos, Turcas appellare.Nanq; vt omittamus quantas q̃q;
præclaras res Genuenſis populus in Paleſtina geſſerit,cũ vi & ar
mis Hieroſolymitanum regnum Chriſto reſtitutum eſt : quãtas
deinde q̃q; magnificas cum partim tueri:& poſtremo amiſſum
recuperare oportuit : Vt prætereamus etiam decenne bellum
qđ pro defenſione Orientaliũ Chriſtianorũ contra Baiſitã huius Baiſita.
Mahumeti proauum ſuſcepit,& ſtrenuiſſime adminiſtrauit:Der
tuſa certe nobilis ciuitas, multaq; egregia oppida in ripa Ibe-
ri fluminis poſita,claſſibus noſtris expugnata , cæſis infidelibus,
vero cultui colla ſubmiſerunt. Atq; ita in regnis tuis nondum
pietatis noſtræ veſtigia deleta ſunt.Nam q̄ in nos referre cona-
tur ſublimitas tua primum Turcarum ex Aſia in Europam
tranſitum , apud doctos eius hiſtoriæ ridiculum eſt . Liquet
enim cum duo Græcorum principes de Imperio contende-
rent : alterum Conſtantinopoli eiectum ad Turcarum opem
confugiſſe : pactaq; mercede Calipolim arcemq; eius conuento-
rum pignus Turcæ tradidiſſe,atq; ita multa eorum milia ex Bi-
thynia in Thraciam fuiſſe traiecta.Sed mauult ſcimus excellẽtia
tua de ea expeditione quam in Turcas moliri tam diu prędicaſti
ſermonem haberi. Quocirca nõ nos fugit iam prope triennio cir
cumacto,pollicitam eſſe ſublimitatem tuã claſſes exercituſq; qui
bus eorum ferociæ occurreres.p̄facile id ita fore nobis perſuaſum
eſt.Nã qs eſt Chriſtianorũ regũ quẽ p̄pter vicinitatem ea magis
pericula mouere debuerint? Claſſem ab Hydrunte mane ſoluẽtẽ
excipiunt veſpere Turcarũ littora clamoribus reſonãtia.Aſtrue-

bat promiſſę expeditionis fidem,ꝙ videbamus Siciliam ac Sardiniam exactionibus aſſiduis exhauriri:reliquos populos inſolitis tributis oppreſſos:in ſacerdotes adeo acerbe ſæuiri,vt in comparationem reliquarum extortionum leuis videretur decimarum præſtatio: famaq; fuerit tantum pecuniarum vndiq; corraſum eſſe,quantũ ipſam Charybdim explere potuiſſet.Nos interim certa ſpe tuæ claſſis confirmati:ſingulis annis,naues,viros,arma,triticum Chriſtianis orientalibus ſuppeditare, vtq; forti animo calamitates ſuas ferrent,literis ac legationibus exhortari:breui affuturas vires opulentiſſimi regis:quæ Turcas trans Caucaſum trepidos fugent.Sed lenta fuit adeo hæc toties iactata expeditio,vt niſi nos non vna ſed pluribus claſſibus diſcrimini eorum ſubueniſſemus,deſerti ac perditi,Turcarum fauces nõ effugiſſent. Circunſpiciat omnia nunc prudentia tua:ac iudicet vter noſtrum Turcas foueat.Nos ne per quos multę inſulę,multi adhuc populi Chriſtum colunt:an is qui tot florentibus regnis ſubnixus,collecto auro quod in multas expeditiones ſatis eſſet:eos ſæuiſſimis hoſtibus prodit pro quorum ſalute collatum eſt.De ciuibus noſtris quorum te charitate moueri dictitas, hoc ſibi perſuadeat maieſtas tua:illi quidem cum ſanam mentem reſumpſerint, redibunt in patriam,non tuis viribus,ſed manſuetudine noſtra. Præoptabuntq; æquo iure cum ſuis agere,q̃ fidem tuam rurſum experiri.Bellum autem & minas tuas eo accipimus animo : quo & reliqua,geſſimus tecum bella : eoq; maiore in Deum fiducia , ꝙ is nouit vter noſtrum ius , fas , religionem , iuſiurandum,Chriſti vicarium,ipſumq; Deum emiſſa in nos claſſe ſuperbe contempſerit.Reliqua epiſtolarum tuarum prætermittere,& modus epiſtolæ monet:& illud ſimul:ne quod diluendi criminis facere neceſſitas iuſſit , maledicendi animo feciſſe videremur . Genuæ. MCCCCLVI.Die.XV. Septembris . Petrus de Campoferrato Dei gratia Dux Genuenſis &c.& officium Octobaliæ communis Genuæ.

Sacrę Regię maieſtati Hieruſalem,Cypri,& Armeniæ.

DVm percurrimus animo Sereniſſime Princeps ſecula illa quibus nobiliſſimi Reges, Iacobus & Ianus, auus & parēs tui Regnum Cypri tenuerunt: & nobis ante oculos ponimus honores & commoda quæ Genuenſibus priuatim ac publice contulerunt, & parte altera cogitamus quanta veneratione, beniuolentia, & ſtudio reſpublica Genuenſis vtrūq; coluerit: & q̄ ſępe in ſecundis aduerſiſq; rebus ope noſtra adiuti ſint: viderentur nobis omnia profecto in deterius eſſe mutata ſi cogeret nos hoc tempore neceſſitas contra maieſtatem veſtram arma ſumere: & cuius gloriam & amplitudinem quęrere ſolebamus, aduerſus eū nunc armatos in acie ſtare. Verū ſereniſſime Princeps nihil videmur nobis intentatum reliquiſſe, quo veterem amicitiam, & ſolitam obſeruantiam noſtram ad ſublimitatem tuam incorruptam tueremur. Nam poſteaq̄ maieſtas tua & erga ſpectatos protectores ſancti Georgii, & erga priuatos ciues noſtros multa ſeruare deſiit ad quæ ex fœdere tenebatur, non ſtatim ad vim armaq; decurrimus: ſed literis noſtris primum, deinde legationibus orauimus, admonuimus, popoſcimus excellentiam tuam vt ius conuētaq; reſpiceret, neq; Deo iureq; neglecto tam indignis noſtros iniuriis inſigniret. Sed adeo pręualuerunt apud eam pernicioſa quorundam conſilia, vt preces & monita noſtra non repellerentur ſolum, ſed etiam irriderentur, velut a metu profecta. Quæ cauſæ haud immerito commouerunt hos protectores de incommodo maieſtatis tuæ cogitare. Nobis graue nimis & odioſum fuerit, ſi cōpellamur tuæ celſitudini bellum inferre. Quod tamen a nobis effugi non poteſt, ſi poſcendo, monendo, orando nihil ꝓfecerimus: & tamen propter veterem obſeruantiam ac beniuolentiam noſtram qua nō ſolum maieſtatem tuam ſed inclytā quoq; Luſcinianorum familiam omni tempore complexi ſumus, orare rurſum & pro iure depoſcere ſerenitatem tuam ſtatuimus, ne velit in noſtrorum iniuriis vltra perſiſtere, ſed protectoribus potiꝰ ac reliquis Genuenſibus ea præſtare ad quę iure obligata eſt. Nā alioqui Deum hominesq; teſtamur, cauſas diſcordiarum ac belli nō a nobis ſed a vobis ꝓficiſci: & decere nos armis nr̄a vindicare

ſi iura noſtra apud te tuoſq; contemnantur. Q; ſi (vt confidimus) excellentia tua rectum æquumq; reſpiciat: & noſtris ſe talẽ prębeat qualem optimo iure debet, ꝑſuadeat haud dubie ſibi maieſtas tua nos nõ mõ non remiſſuros eſſe ex antiquo amore ac veneratione ad eã aliquid: ſed inſuper nihil eidem negaturos quod ſtabilimentũ ac gloriã eius reſpiciat. Itaq; vt malit amorẽ noſtrũ cũ iuſtitia, q̃ odium cum iniuria: eam iterum iterumq; p̃camur. Datum anno. Mcccclii. die. xxii. Martii.

Sacrę Regię maieſtati Aragonum & vtriuſq; Sicilię &c̃.

ADuenit heſterna die sereniſſime & ꝑclariſſime princeps & Dñe mihi colẽdiſſime, dediriſſim⁹ maieſtati tuę Lucẽſis Spinula: a quo & bonã valetudinẽ excellẽtię tuę, & felicitatem Regnorũ tuorum, quęq; alia vel rerum vel corporis bona optari ſolent: lętus didici. Inter quę affirmauit Adamantẽ a me miſſum expectationi maieſtatis tuæ late reſpondiſſe: eumq; gratũ admodũ ac iocundum illi fuiſſe. Qua ex re tantũ percepi verę voluptatis, q̃tum vlla ex re alia vix putẽ poſſe mihi cõtingere. Nam quũ hunc mihi in perquirendis gemmis finem cõſtituerim induſtriæ ac laborum meorum, vt aliquid alicunde eruã q̃d ſublimitatem tuam oblectet. id cum aſſequor, impleta eſt votorum meorũ ſumma. Adamantis nanq; precium & ſolutionis tempus & quicquid gemmã illam reſpicit vt fuerunt ſemp in arbitrio tuo poſita, ita ſunt eruntq; omni tempore. Et quod ſublimitati tuæ gratũ eſt, ingratum mihi eſſe non poteſt. Oro Deum, det eius gemmę aſpectu & voluptate in multos annos frui maieſtatẽ tuã. Adiecit Lucenſis ipſe deſiderare te Sardonychum ſeu Balaſſium, de quo multus ſermo dudum habitus eſt. Ego nihil diligentiæ ac ſtudii prętermittã vt ematur. Verum cum precium eius ingens ſit, opus eſt vt in hoc ſaltem opem mihi conferat benignitas tua, vt pecuniæ quæ magnifico Iacobo Picinino debentur ad me perueniant in ſolutionem tritici mei quo ſe ſuoſq; ſuſtentauit. Nanq; alioqui precium eius gemmæ contrahere ac ſoluere nullo pacto

poſſem.Dabo interim operam vt quæ parari poſſunt maturētur vt cum excellentia tua precium iuſſerit tritici mihi numerari, nulla ſit vltra ex me mora.Quod reliquum eſt,accipiat oro tua ſublimitas me & mea qua ſolet humanitate peculiariter commendata. Data Genuæ die.XXVIII.Iulii.MCCCCLVI.Maieſtati tuæ deditiſſimus famulus Helianus Spinula ex Luculo.

Summo Pontifici.

ETſi apud nos certiſſimum eſt ſanctiſſime ac beatiſſime pater & Domine nobis colendiſſime,quæcunq; toto in orbe Chriſtiano gerantur ad religionem pertinentia,probe nota eſſe ſupremæ ſapientiæ tuæ:quia tamen aliter audita,aliter oculis ſpectata mouent,non abſurdum putauimus ſi eorum quæ ante oculos noſtros agunt̄:aliqua interdū & rariſſimis quidē epiſtolis beatitudini tuæ ſignificemus. Perpauci anni ſunt ex quo regulares fratres beati Franciſci prope hanc vrbem conſederunt: quo tempore ignorantibus pleriſq; quales vita & moribus eſſent: plures forſitan inuenti fuiſſent qui hūc eorum aduentum odiſſent q̄ qui inexpertum genus hominum vicinum ſibi fieri lętarētur. At poſteaq̄ ieiunia,nuditas,reliquaq; vitæ aſperitas,contemptus auri,humilitas,doctrina,exemplaq; ſpectata ſunt,difficile dictu eſt, quantum ea hominum corda mutauerint,& a quadam feritate & Dei contemptu ad humanitatem cultumq; traduxerint. Hos huius ordinis fructus cernentibus nobis, non alienum viſum eſt hæc ipſa ſanctitati tuæ ex nobis nota fieri, vt quæ in ſublimi ſpecula Chriſtiani imperii conſtituta ,omnia proſpicit, ea quoq; quæ ita apud nos geruntur,non ignoret. Reliquum eſt beatiſſime pater vt quandoquidem in agro domini hoc nobile ſemen adeo fœcundum eſt,dignetur benignitas tua huic ſe ordini fauentem , propiciamq; præſtare , augere illum atq; amplificare , nullos ei honeſtos fauores negare. Nos etenim ne pro virili noſtra bene merentes neglexiſſe vnq̄ videamur,

humanitatem tuam iterum iterumq; precamur, vt quęcunq; vel a vicario vel ab alio, nomine eius ordinis depoſci cōtingat, dignetur æquas eius preces exaudire. Qđ etſi ſanctitatem tuam vltro facturam fuiſſe credibile eſt, nos tamen maiorem in modum lætabimur, ſi experiemur his precibus noſtris aliquid inſuper tributum fuiſſe, qui nos noſtraq; omnia benignitati tuæ, ſupplices omni tempore commendamus. Data Genuæ. MCCCCLIII. die V. Martii. Sanctitatis tuæ filii & cultores obſeruantiſſimi Petrus Dux, & Conſilium Genueñ.

Eidem ſummo Pont. Idem Dux & Conſilium.

FVit profecto beatiſſime pater & domine nobis colendiſſime eſtq;, atq; vt confidimus erit is animus atq; ardor ſanctitatis tuæ aduerſus Regem Turcarum, quem ſuis literis beatitudo tua ſæpe alias & nūc quoq; noua epiſtola cōteſtata eſt, adeo vt nullus tam abditus tamq; extremus tota Europa ſit angulus, ipſam licet Thulen interrogemus: qui neſciat reges ac populos Chriſtianos crebris a beatitudine tua legationibus admonitos excitatoſq; fuiſſe, arma capere, & ſæuientis hoſtis conatibus occurrere. Et quoniam nō ſatis eſſet verbis agere, adieciſſe mox ſanctitatem tuam his adhortationibus claſſem ſuam magna difficultate, nec leui ſumptu comparatam. Hæc & huiuſmodi quia nota ſunt, & ſtudii tui magnitudinem ad defenſionem Chriſtianæ fidei late declarant: nihil minus conuenire intelligimus q̃ beatitudinem tuam ad id opus cohortari: quę ita ſe ipſa cohortata eſt: vt cupiditati & ardori ei⁹ nihil omnino poſſit accedere. Illud potius nos, reliquoſq; Chriſtianos deceret, niſi laudes humanas conſcientia tua contemneret, prædicare atq; extollere hoc ſanctum propoſitum tuum: & bene monentem patrem, filiali obedientia ſectari. Quod ad tollendas cum sereniſſimo domino Rege Aragonum diſcordias pertinet: ſcimus beatiſſime Pater id quod literæ tuæ loquuntur, Sanctitatem tuam impenſam, ac prope aſſiduam operam dediſſe: vt hoc pręſertim tempore quo aduerſus hoſtes Crų

ciſ arma vertenda forent,inter regiam maieſtatem & nos belli cauſæ amouerentur.Id etſi ſummo quodam ac ſingulari ſtudio ſanctitas tua curauit,ferēdo Chriſtianis Oriētalibꝰ auxilio,vt expeditior eſſet via:pſuademus tamē nobis acceſſiſſe huic ſanctę cupiditati tuæ eam inſuper beniuolentiam qua nos humanitas tua prono quodam amore ſemper complexa eſt:pro quo vt ſæpe alias ita ei nunc quoqꝫ gratias agimus,& quidem ingentes atqꝫ immortales.Nos vt probe nouit beatitudo tua,nunq̄ regię pacis cōſilia contempſimus.Cuius rei ſi coram Deo teſtes adducendi forent,tuam vel in primis conſcientiā percontandam nominaremus.Nunc vero cum ex literis ipſis cognouerimus regium animum a pace non videri alienum : & ob id ſanctitatem tuam cupere noſtrorum aliquem ad ſe mitti quantum expediat inſtructum,parandam duximus legationem quæ ſanctitatis tuę conſpectum petat:& quæ ob eam cauſam quę fuerint agenda ſedulo curet. Reliquum eſt ſupremam prudentiam tuam orare : exploret interim regium animum vt quid facilitatis,quid difficultatis res habeat,ſuperuenientes legati noſtri cito intelligāt. Longus enim eius pacis tractatus,ſi nō conueniretur, vel hoc haberet in ſe mali,ꝙ ſiqui ſunt qui in eam pacē rem vllam collocarint:te tentata & infecta ſpem omnem abiicerent poſſe vltra conueniri. Hæc hactenus.Nos autē noſtraqꝫ omnia humanitati tuæ ſupplices omni tempore commiſſa commendataqꝫ facimus.

Illuſtri & excelſo principi domino Borſio duci Mutinæ Comitiqꝫ ac Marchioni Eſtenſi in primis obſeruando.

CRyſtallinas lagunculas mirabili arte celatas,dona vere regalia , pertulit ad nos illuſtris & clariſſime Princeps ſpectatus legatus tuus Bonuicinus. Quarum opus quo magis intuemur,eo maiore admiratiōe capimur. Nam q̄q̄ precioſa eſt ad modum ipſa per ſe materia, ingenium tamen manuſqꝫ artificis omne admirationis omneqꝫ laudis genus longe ſuperare videntur. Accedit horum munerum precio,ꝙ ab celſitudine tua profe

ẽta ſunt Princeps clariſſime ac celebratiſſime,cuiꝰ famã eximiaſq; virtutes nullus eſt tam abditus orbis angulus qui ignoret.Nos vt gratitudinem animi noſtri aliqua ex parte teſtaremur,circunduximus per ſtabula noſtra Bonuicinum,precãtes vt ſiqui eſſent ibi vel ſonipedes vel alterius generis equi,ex iis quos animo tuo iocundos fore putaret, aperiret id nobis.Deinde quotas formoſas ac præſtantes mulas vrbs hæc habet,percenſeri iuſſimus.Cũq; nihil inter hæc omnia inueniretur quod deſiderio tuo ſatis reſpõſurum crederetur : tunc demum nos pauperes eſſe agnouimus. Sed ne pauperes ſimul & ingrati videri vnq̃ poſſemus,conuerſi ſumus ad amicos,vt quæ vrbs hæc non habet,ab his ſumamus qui habent:& ex familiaribus noſtris quoſdam in remotiores terras miſimus conquiſituros aliqua quæ faſtigio tanti Principis ſi non ex omni,aliqua tamen ex parte digna putentur,quemadmodum ſatius referre poterit idem Bonuicinus:cui ſuper his & aliis renunciandis nomine noſtro haberi cupimus indubiam fidem.Interim celeberrime Princeps eas habemus.agimuſq; liberalitati ac beniuolentiæ tuæ gratias,quas præ magnitudine non ſatis digne ſcribere aut eloqui poſſumus:longeq; melius concipiet ſapiẽtia tua q̃ nos verbis æquare poſſimus,deferentes excellentiæ tuæ nos,hunc ſtatum,& quicquid opera noſtra poſſit,in omnem dignitatem tuam cupide ſemper paratos.Genuæ.MCCCCLX.die octauo Iulii.

Illuſtriſſimæ Principi & ornatiſſimæ virgini Dominæ Hippolytæ Mariæ Principi Capuanæ Dominæ meæ cum primis obſeruandæ.

QVod illuſtriſſimi parentes tui aliquando in ſermonem incidant obſeruantiſſimi ſeruitoris ſui patris mei:nõ faciũt ingentes opes neq; lati fines imperii:ſed ingenita potius vtriq; humanitas,omni imperio maior ac nobilior. Tu quoq; dum a teneris annis iam eorum virtutes æmularis:ſpem prabes non eſſe ſatis tibi filiã eſſe natura,niſi & virtutum imitatione fi-

lia cognoſcaris. Nā quid aliud eſſe dicā ꝙ ad me ſcribere dignata es, & dona mittere ſublimitate tua ꝗ mediocritate mea digniora: niſi ſummā & incredibilē in puellari ętate māſuetudinem? Ea ego dona q̄q̄ ex ſe & p̄cioſa & ſpecioſa admodū ſunt: multo pluris feci: ꝙ abs te data ſunt, maximorū principū filia ad ſūmā fortunā genita. Pro quibus tantas quidem habeo gratias quātas habere ęquum eſt ſi cogitem non tam quid datum ſit, ꝗ quis dederit, & quo animo. Et tñ q̄q̄ tāti ſint munera tua, duo non minora ab celſitudine tua petere ſuadet mihi eadē humanitas tua. Primum vt me cum virtutibus tum excellentiæ tuę deditiſſimā in ancillarum tuarū agmine numeres. Reliquum eſt vt optimum parentem meum hęreditarium famulum tuorum, tuis illuſtriſſimis parentibus aſſiduis precibus cōmendatum facias. Hæc ſi ab tua celſitudine īpetrauero, prędiuitē me ac felicē feceris. Genuę. die.xx. Martii. Mcccclix. Ancilla ſublimitatis tuę Theodora Viualda Heliani Spinulæ filia.

De inuentione partis ſaluificę Crucis narratio.

CVm res hæc de qua inferius dicturi ſumus & admirabilis ſit & cognoſci digniſſima: iniquū nobis viſum eſt, eam non prodere poſteritati, ne mirabilia quę in nobis aſſidue diuina bonitas operatur: ita contemnere videamur, vt quę nihil ad ſalutem noſtram conferunt poſteros edoceamus: quæ vero Dei laudes reſpiciunt, & nos ad pietatem erudire poſſunt, per negligentiam omittamus. Eſt in Genuenſi vrbe domus pręclara & nemini prope ignota, quę inter familiam nobilium Syluestrium & familiam nobilium Cataneorū in medio fere poſita eſt. Hęc quōdā extructa fuiſſe credit̄ a nobilibus qui dicebantur Zacharię: quorum poſteri ad ętatem vſq; noſtram ædes ipſas poſſederunt. Fuerunt autem in ea Zachariarum familia Martinus, Benedictus, & plærique alii clari viri: qui præfecturas claſſium aliaſq; militiæ dignitates adepti ex rebus feliciter geſtis celebre ſibi nomen pepererunt. Ex his vnus qui primus eius domus ædificator

fuit,palam dicebatur in ea repoſuiſſe nobiles quaſdam rerum ſa-
crarum reliquias ex tranſmarinis regionibus aduectas. Idq; adeo
vulgatum fuit:vt mulieres quædam ex ea familia ſuperſtites id
tanq̃ rem notiſſimã prędicarent:& ita eſſe conſtanter affirmarẽt.
Quum autẽ Zachariarum familia pene extincta eſſet, & ea do-
mus in Simonem Iuſtinianum filiũ quondam Danielis clarũ ac
primarium ciuem perueniſſet: contigit vt anno natiuitatis Dñi
Mccccxxxv. eo domi ſedẽte & diſcumbente,lapides a ſummitate
parietis decidentes,nõ paruo eum terrore affecerint. Eam ob rẽ
accerſito fabro murali,& exploratis parietibus ac tignis, nihil ta
men inuẽtum eſt qđ non ſolidum ac firmum videretur.Nam q̃
deciderant, petrarum fragmenta erant,inde lapſa vbi tignorum
vnum parieti iungebať. Paucis deinde diebus cum eodẽ fere lo-
co ſederet,animaduertit minutias quaſdã calcis & laterum et ve
luti puluerẽ quẽdã,ab eo tigni capite decidere, vnde prius petra
rũ fruſta deciderãt.Itaq; iuſſo famulorum vno cõſcendere,tignũ
q; ac parietẽ diligentius inſpicere:ille vbi ſcalis ad ſummitatem
peruenit,& in id foramen oculos iniecit quo tignum ſuſtinebať,
lucidum quiddam introſpiciens: Habeam inquit Dñe rogo par-
tem meã,& deſcendens,hoc attulit ſacratiſſimę Crucis lignũ:ita
collocatum.Argenteum vaſculum eſt rotundę formę, vix latius
Scuto aureo,qua moneta oĩs nunc Gallia vtiť.Habet pars altera
Ieſum Chriſtum dñm noſtrũ cruci affixum in cãpo cœleſti flori
bus aut ſtellis ſparſo.Altera vero(vt credimꝰ)ſanctę crucis lignũ
cryſtallo tectum,& in effigiem crucis poſitum.cuius altitudo ac
latitudo tanta eſt quantam campus ille poteſt capere. Supereſt
vt qui id aſpiciũt, incuruatiõe corporis & pia mente venerẽtur.

Iacobus Bracelleus Magnifico & ornatiſſimo viro Nico-
lao Campofulgoſo.S.

AVdio magnifice & ornatiſſime vir, plęroſq; ingeniũ exer-
cuiſſe,vt ſepulcrale carmen ederent in memoriã clariſſimi
viri Iani patruelis tui,quondã principis noſtri.Ad id autẽ

quanam ratiōe excitati ſint,non facile iudicium eſt.Potuit illos veneratio & affectus in principem ſuum,potuit & oſtentatio ingenii commouere.Ego qui viuenti & mortuo plurimum debui: turpe duxi nihil tentare quo cultum ac ſtudium in ſe meum vtcunq; teſtarer . Nam q̄ parum mihi gratiæ ſit in metro : etiam iuuenis expertus ſum.Secutus igitur veterum auctoritatem, denis tm̄ verſibus cōtentus fui:veritus ne ſi eum numerū exceſſiſſem,non tam ſepulcrum inſcribere,q̄ hiſtoriæ fundamentum iecíſſe viderer.Nam qui Ioannis Mediolanenſis archiepiſcopi , aut Ioannis Galeatii primi ducis laudibus marmora numeroſo carmine repleuerunt,quénam priſcorum auctorum ſecuti ſint,referre profecto non poſſent.Illud quoq; nō te fugit(ſcio)probatos auctores in clarorum virorum funeribus impare ſemper metro vſos eſſe,tanq̄ luctui ac lachrymis elegus aptior ſit.Tu cum hos percenſueris:rectius egeris ſi emendaueris,q̄ ſi edas . Vale decus meum.Ex curia.IX.Calendas Februarias.

Epitaphium breue ſit.

Elegiacū.

Hic ſitus eſt Ianus Fulgoſa ſtirpe creatus.
  Quem rapuit iuuenem præcipitata dies.
Huic dederat mirum formæ natura decorem.
  Sed plus conſilii,plus dederatq; animi.
Ferrea non acies:pelagi non ira furentis:
  Intrepido potuit demere conſilium.
Præfuit hic patriæ binos Dux inclytus annos,
  Dignior æterno qui fuit imperio.
Qui niſi maturos annos huic fata negaſſent:
  Impleſſet Latium laudibus omne ſuis.

Iacobus Bracelleus magnifico viro legum interpreti domino Ioanniiacobo Ricio Salutem plurimam dicit.

EA eſt profecto fama & veluti ſplendor quidam virtutum tuarum,vt neq; mihi neq; multis remotiore etiam loco poſitis ignotæ eſſe potuerint.Eam ob cauſam cū primum ab ipſo nūcio ſignificatum fuit mihi,dominum Antonium meum,

factum eſſe auditorem tui, lætatus admodum ſum q̄ te tantum tamq; celebrem præceptorem nactus eſſet. Subibat animum meũ memoria Zauini, ac domini Abbatis fratrum quõdam tuorum: quorum ut eximias virtutes, ita diuina ingenia adeo admirari ſolebamus: vt quos illis adæquare poſſemus, aut nulli, aut per pauci admodum inuenirentur. Ac perſuadebam facile mihi, vix fieri poſſe vt tu tantorum virorum natura frater, nobilitate ingenii & elegantia doctrinæ frater non eſſes. Poſtq̄ vero dominus Antonius ſub te erudiri perſeuerauit: & virtutes tuas propius inſpicere, ita me in admirationem tui adduxit, vt vnus eſſes in primis quem palam prædicare ac laudibus extollere ſolitus ſim. At nuper ipſe ac fratres ad nos reuerſi renunciarunt mihi quanta comitate ac liberalitate eos acceperis, q̄ ingẽs ac ꝓpe fuerit vnica tibi cura rerum ſuarum, nec attollendi modo eius ac laudandi quo doctoratus titulum honoratior aſſequeretur: ſed vſq; adeo vt etiam parandi conuiuii munus ſuſceperis. Ita me hæc incredibilis humanitas tua deuinxit tibi, vt quãtum hominem homini debere fas ſit: tantum me tibi debere profitear. Taceo filios: qui cum hæc ipſa & viderint & experti ſint, eo magis admirati ſunt quo plus afficere hominem ſolet res perſpecta q̄ audita. Hæc permouerunt me magnifice vir has ad teſtes animi mei literas dare quibus intelligas inter præcipua vota hoc mihi eſſe primum ac pręcipuum, vt poſſim pro tot tamq; amplis meritis in meos tuis: gratias humanitati tuæ aliquando referre. Neq; enim ſententia mea id ſemper ſatis eſt: quod a pluribus iiſq; ſapientiſſimis viris comprobatum eſt, vt videlicet gratias habeamus: optandum potius incumbendumq; & ſumma vi annitendum puto: vt nobis ſe offerat occaſio qua non habere modo, ſed referre quoq; gratias valeamus. Interim me operamq; meam quantulacunq; eſt: natos, domũ, & oĩa demũ mea magnificentiæ tuæ defero ac trado. Vale decus noſtrũ. Genua. XVIII. Calendas Octobres. MCCCCLVI.

Iacobus Bracelleus ſpectatiſſimo viro domino Leonardo Saulo Præſidi apud Spediam.

HAbeo tibi agoq; gratias ingentes,cū pro aliis in me officiis tuis, tum ꝙ Melchiorem Pontiollum alioſq; qui ad opem tuam meo nomine confugiunt,ſumma humanitate exceꝑis: & quantum me ames,illi ſuis in rebus experiuntur.Ego certe cui explorata erat benignitas tua, iampridē preuideram non aliter fore,q̄ vt a te omnia impetrarē, nec mihi tm̄, ſed iis etiam quos tibi pręſens aut abſens cōmendaſſem. Creſcit igitur in dies hæc humanitatis tuæ laus & multorum ore prędicabitur: & cū multis benefeceris,eoſq; deuinxeris tibi:accedente horum opera poteris in dies pluribus benefacere. Ego vt ſcias quanta fiducia vti auſim pollicitatiōibꝰ tuis,ſtatui non recuſare vt in mittēdis quoq; literis meis labores.Inuenies igitur vnas his annexas ad filium meum literas:quas quum nactus fueris hominem Bononiā petentē vt eas illi cōmēdes,te iterū atq; iterū oro.Reliquū eſt:vt ſi quid a me curari velis,iubeas. Genua.Sexto Calendas Iunias. Mcccclvi.

Iacobus Bracelleus pręclaro ac doctiſſimo viro. D.Ioan. Andreę Vigeuio.S.P.D.

ETſi rumoribus primum ac nunciis allatum ad nos erat Pont.maximū curā ſuſcepiſſe renouandę in Italia pacis,ad q̄ id munꝰ Cardinales ſancti Angeli ac Firmiani legaſſe:iuuit tm̄ omnia tuis literis certius cognoſcere. Magna eſſe omnes in expectatione iure poſſumus qd hic Pontificis labor pariturus ſit.Pax enim illa vt probe noſti,quæ ab inſidiis procul abſit, adeo ingens ac magnum bonum eſſe videtur vt a Deo rectius q̄ ab homine petendū credatur. Neſcio an Renati Regis tranſitus plus huic paci obſtaturꝰ ſit an ꝓfuturus.Is vt aliunde cognoſcere potuiſti,poſt cūctatiōes & difficultates,tādē.iii.nonas Auguſti,hora.xxi.ab Antipoli oppido Prouīcię Albūtimiliū vel vt vulgo loquntur Vintimiliū vrbē in extremo ꝓpe orę nrę poſitā aduectꝰ eſt. Stabāt em̄ Antipoli triremes biremeſq; nrę ac Cymbę ſupra centū nūero ad hoc ipm paratę:q̄ nauigia vno cōmeatu copiaſq; oēs

traiecere. Pręceſſerant regē equites circiter centum: quos qui cō putant, allatos ferunt equites ad ſummum ducētos. Reliquę Regis copię viam Alpium tenuiſſe dicuntur, operam dante Delphino ne quid incommodi in eo tranſitu patiantur. Qui regionum periti ſunt, arbitrari videntur Regem cum omnibus copiis Aſtam hodie peruenturum eſſe. Q; reuerendiſſimus Dominus Cardinalis, & cum eo tu Albanum petieritis valetudinis tuendę gratia, ita gaudeo, vt nihil in epiſtola tua compererim qđ æque mihi iocundum fuerit. Hęc raptim: tu vale. Genua. ſeptimo idus Auguſti M.ccccliii.

Iacobus Bracel. Doctiſſimo viro & optimo patri D. Io. Andrcę Vigeuio apud Vrbem.

CVm poſt ſecundum prope menſem reddita mihi ſit epiſtola tua, deſines mirari ꝙ ſerius a me reſcriptū ſit. Ego cum eam vel tarditatem vel incuriam impatienter ferrem: ne morę morā adiicerē, mox lecta epiſtola ſenatū adii, petii, impetraui: fratrē accerſi, cui literas ad te mittendas cōmendaui. Quæ ſi proderunt, vt cupimus omnes, fructum haud iniocundum perceperimus omnes. Si minus, tu tamē ſenatui non parum te debere ſcito: apud quem magna cum laude tua, ſermo de te habitus ſit, adeo etiam vt ne vnus quidem ſit inuentus qui dubitaret pro te literas decernere. Si nouos libellos quos tibi comparaſti, forte pręmitti contingat: eos apud me eſſe paucos dies iubeto. Vale. Genua. decima Ianuarii.

Iacobus Bracelleus Blondo Foroliuiano. V. clariſſimo & doctiſſ.mo. S.P.D.

LIteris tuis ad inclytum Principem noſtrū prius: deinde nō multo poſt ad me datis, facile cognoui rem haud magnā, magno ſtudio a te peti: eamq; eiuſmodi vt accipienti parū

admodum,danti plurimũ conducat. Neq; cogitantem me hinc
ſuſcepti a te operis magnitudinẽ, vigilias inde ac labores exhau-
ſtos non in tradendis modo rebus,ſed etiam in conquirendis, ſal
lit quantum tibi debeat Italia:quantũ Cęſares,Pontifices,quan-
tum deniq; Chriſtianus orbis:quorum omniũ laudes paucis alio
qui ſeculis interituras æternitati commendes. Atq; vtinam in
eos Reges eoſq; ciuitatum principes ætas noſtra incidiſſet qui tã
ti arma faciunt,non minoris ſaltem ingenia penderẽt.Habet mi-
litia propoſitam ſibi mercedem: nouit eques,nouit pedes quãtũ
petat: nouit Rex quantũ depromat:ingenia laude & admiratio-
ne cõtẽta ſiut. Nam Didicit iam diues auarus Tm̃ admirari tm̃
laudare diſertos, Vt pueri Iunonis auem.Sed reſpiciet (credibile
eſt) aut Deus aut homo aliquis labores tuos:nec ſinet eorũ nul-
la eſſe pręmia.Quod autem me reſpicit, ſpes eſt poſſe ad te Ge-
nuenſem hiſtoriam ab anno circiter milleſimo & centeſimo vſq;
ad quadringẽteſimũ & quintũ mittere: citra quẽ quicquid a no
bis magnificũ & præclarum geſtum eſt:id omne ita notum eſſe
arbitror vt ſcriptorem non deſideres,& tamen ſi quid eſſet mi-
nus cognitum ſcripto ſupplebitur.Ante vero annum ipſum mil
leſimum centeſimum nullus noſtrorum Genuenſis populi res
geſtas literis mandaſſe inuentus eſt.Itaq; ſi quid ante ea tempo-
ra ad rerum cognitionem defuerit tibi, ab alienis petito.Verum
hæc quæ ita recipio,exſcribẽda erunt.nam nulli ſunt annales pu
blici qui mitti poſſint: & quæ dixi exemplaria priuatorum ſunt.
Ex quo vix trimeſtre ſatis erit vt poſſim quæ polliceor præſtare.
Tu literis acceptis q̃primum reſcribito: hæc ne ſatis ſint, vel
ſi quid aliud optes fac me certiorẽ. Vtraq; epiſtola tua adeo ad
nos lente perlata eſt:vt intra menſem reddita non ſit:ex quo erit
animaduertendum vt non niſi homini diligenti poſthac literas
commendes.Tu vale:& de me tantũ tibi ſponde quãtum pręſta-
ri poſſe cognoſces.Genua.xviii.Calendas Decembris Milleſimo
ccccliiii.

Iacobus Bracelleus claro ac doctiſſimo viro Eduardo Bergognino apud Aſtam.S.P.D.

QVanq̃ ſunt mihi omni tempore periocundę qualibet de re ſcriptę epiſtolæ tuæ:multo plus tamen perueniſſet voluptatis ad me ex his literis quę abs te mihi nuper ſũt red ditę,ſi non quandam veluti egeſtatẽ tuam ſignificare viderẽtur. Nam quum homini naturaliter ſit inſitum alienis calamitatibus mutuo dolere,nec quicq̃ humani vt egregie poeta tradidit,ab ſe alienum putare: quanto vehementius torquere debẽt nos ea mala quæ amicorum aliquis indigne patitur? Ego certe qui inopiæ tuę,quandoquidem eo verbo vſus es, prorſus ignarus ſum:ita tamen necdum perlecta epiſtola commotus ſum: vt vix vllam ex ea voluptatem percipere potuerim:qui ſcio eum te eſſe cum longa rerum experientia tum ex aſſidua lectione comparata tibi doctrina,qui ſecunda aduerſaq; poſſis immoto vultu venientia aſpicere, nec minanti terga dare fortunæ.Ea autem in re ſi quid vides eſſe opis ĩ me,tibi perſuadeas velim tãtũ poſſe tibi de me polliceri quantum cognoueris a me poſſe præſtari: cum præſertim innuere velle videaris hoc tibi incommodum a retentione fructuum hic tuorum natum eſſe.Quod reliquum eſt, facis tu quidem qđ bonum ciuem decet,dum me iubes adhortari hos ciues vt memoriam retineant veteris beniuolentiæ qua vterq; popul[9] omni tempore inter ſe deuinctus fuit. Ego Genuenſes arbitror nullis ad id artibus aut cohortatiõib[9] egere:quippe qui amicitiã iſtius populi plurimi vt ęquum eſt faciant: tibi potius & tui ſimilibus elaborandum eſt:ne quid in vrbe,ne quid in agro veſtro iniuriarum noſtris inferatur. quarũ cum poſtea puduit, ad id quidam refugiũ decurrerunt vt eas præſidibus ſuis imputent, & dicant populum earũ inſontem eſſe. Quę excuſatio quãti ſit, prudentiæ tuæ iudicio relictum volo. Hæc raptim, tu vale. Genua.xv. Calendas Septembris.Mcccclx.

Teren. in Heauton.

Iacobus Bracelleus generoſo viro dño Stephano Demarinis.

SCio generoſe vir & virtutes tuas mereri,& naturam loci quo aſſeruaris,deſiderare ſolatia literarum,ad quæ conſequenda ſi quid eſſet in me adiumenti,erubeſcerem profecto ſi id quicqd eſſet tibi negarem. Verum ꝙ in tanta librorum copia quantam hæc ciuitas habet oratorum,poetarum,philoſophorum, hiſtorio graphorum,vt reliquos prateream:qui his tamen minoris habẽ di non ſunt,in quibus de immortalitate animarum,& Chriſtianę fidei fundamentis tractatur,reliquias eius libelli petas cuius titu lus eſt,Hiſpanienſis belli,ſatis mirari non poſſum.Hic enim nihil inuenias niſi quod ætas noſtra vel vidit,vel videre potuit:in illis nihil deſiderare poſſis quod non inuenias.Obtemperaſſem tamen voluntati tuæ:nam citra octauum & trigeſimum nõ multorum tamen annorum res geſtæ literis mandatæ ſunt : ſed cum ſcias aut neminem aut paucos admodum a cupiditate glorię adeo alie nos eſſe vt vera & moderata laude contenti ſint quoties de ſe vel loquendo vel ſcribendo mentionem haberi contingat,graue admodũ foret mihi in vulgus edere qd de illis ſenſerim quos noīari ſeries hiſtoriæ popoſcit.Eoq; graui⁹ ꝙ hęc poſtrema libelli pars ea continet quæ recentiora ſunt,quæ non a defunctis ſed adhuc viuentibus geſta ſunt:quorum animos gratis offendere ſummæ dementiæ foret.His accedit ꝙ hoc tempore in arcana bibliotheca domus tuæ hæc lectitare non potes,vbi omnia fidei tuæ commit terentur.Iſtic vero vbi nunc cuſtodiris,vix quicq̃ poteſt eſſe ſecreti.Ex quibus humanitatem oro tuam ignoſcas mihi,cui nihil tibi negare licet:ſi in hoc vno difficilis tibi videar contra morem meum,& contra merita in me tua.Vale.VIII.Idus Octobris &c.

Iacobus Bracelleus Ioanniiacobo Ricio Iuris interpreti clariſſimo:apud Ticinum.S.P.D.

QVanq̃ exploratum habeo venerabilis pater doctiſſime vir quantũ ſoles pſtare diligẽtiæ in erudiẽdis auditorib⁹,cupi ditas tñ Bartholomęi Iuſtiniani ad bonas artes ediſcẽdas

me haud immerito permouit,vt eum tibi peculiarius commendatum faciam. Valet hic adoleſcẽs ingenio,ardor eius hac præſertim ætate vix credibilis eſt.Pater eius Ioannes deſiderio filii prope accedit.Quæ ſimul cumulata,perſuadent mihi facillimũ fore id a te impetrari quod cupio. Vale.

Iacobus Bracelleus præclaro artium & medicinæ Doctori Ioanni Malaboto Genuẽſ.apud Bononiam.

QVanq̃ nulla ſunt ſpectate vir merita in te mea,fuit tamẽ ſemper affectus quidam & ingens veneratio,quam virtutibus tuis deberi ſemp exiſtimaui.Acceſſit poſtea & teſtimoniũ dñi Antonii noſtri:qui cũ de doctrina deq; admirabilibus tuis curationibus maxima cum laude ſæpe loquatur,ita vt te alterum Aeſculapium aut Hippocratem temporum noſtrorũ nominet,non tamen tacet quãta comitate ac humanitate a te acceptus fuerit cum primum Bononiam profectus eſt. Hæc me permouerunt a te auxilium petere ei morbo de quo inferius dictur⁹ ſum,non quia apud nos deſint pręclari medici,& pręter eos ſunt etiam proxima nobis ſtudia Papiẽſia:ſed quia propter morbi difficultatem perſuaſi mihi,aut a te,aut a nullo poſſe ſanari.Eſt mihi filia innupta,quæ iam vigeſimum annum impleuit,quæ genu & crure ſiniſtro ita debilitata eſt,vt ſine magno baculi auxilio incedere nequeat:reliquas morbi cõditiones ex caſu deſcripto prudentia tua latius cognoſcet.Supereſt igit̃ humanitatẽ tuã orare, vt velit & puellę & morbi qualitates exacte conſiderare,et ſi arbitrabitur morbum poſſe ſanari,velit pręceptis & cõſiliis ſuis auxilium mihi cõferre:& ad euitanda pericula quæ ex tabellariorum negligentia ſæpe incidimus,prouidere vt duplici exemplo ea mihi mittantur.Si puellam liberari continget,maximo me ſibi beneficio aſtringet benignitas tua:eritq; opera danda ne ingratus eidẽ videar.Si minus,erit hoc quoq; beneficii loco,intelligere morbum eſſe incurabilem.Ad alias enim,hoc caſu, cogitationes me

vertam: nec inter ſpem ac deſperationem, tandiu ſuſpenſus pē-
debo.Ego certe pręclare vir ſemper optaui dari mihi occaſionem
qua poſſem commodis & dignitati tuæ inſeruire.Quamobrem ſi
quid eſt quod a me curari deſideret paternitas tua, ſignificet id
rogo mihi: & omnia ſummo affectu,vt par eſt,perficientur. Ge-
nuę.die quarta Octobris.Mccccl vi.

Iacobus Bracelleus egregio adoleſcenti Ca.Iuſti.S.P.D.

CVm ſuperueniētibus(vt ſępe fit)ex Gallia Belgica tabella-
riis ac literis optimū virū patruum tuum Simonem percō-
tarer aliquando quid ageres,quidq; rerum & qua pruden-
tia gereres:talia de te cuncta accepi,qualia & optaueram & aliqñ
fore mihi ipſe perſuaſeram.Inter quæ cum quęſiſſem an inter ne-
gotiationis curas amorem literarum abieciſſes, reſponſum mihi
eſt ita te libellis incumbere,vt nullum tamen ex eo damnum ne-
gotiatio ſentiat.Lętatus admodū ſum: & gratulādū tibi putaui:
ꝙ in rebus lōge diuerſis ea moderatiōe vtaris vt alteri altera nō
officiat: ſed vtriuſq; potius cum laude inſeruiatur. Nec me fu-
git multos ex noſtris inueniri diuitiarū amatoribus,qui cū arbi-
trarenť non poſſe ſimul parandis diuitiis & literarū cognitioni
operam dari:ſtudia hæc vituperare ſoleant.Hi ſi cogitant nos nō
ideo in hāc lucē editos eſſe, vt pecunię tanq̄ alicui numini ſeruia
mus:q̄ nec nos ſapiētes facere nec bonos poteſt:ſed vt poſt Deū:
veritatem potius ac iuſtitiam colamus:facile intelligēt eas diſci-
plinas per quas ad hæc inuitamur, omni auro eſſe præferendas.
Sed fallunt nos & pręcipites rapiunt,non vulgi modo,ſed Princi
pum quoq; ac Regum exempla, quos in magna rerum copia nul
lam formidantes egeſtatem,auro tamen & argento inhiare vide
mus:atq; ita poſthabita ratione quę nobis a Deo data genus hu
manum ſecernit a brutis,non doctrinæ,non virtutibus operā da
mus,quas pauci admodum ſequuntur:ſed augendis potius opi-
bus:quas plebs infima,quas mediocris fortunę viri:quas ipſi Re
ges ac Cęſares votis oībus appetere videntur. At tu ſi ſapias,vt

certe ſapis, cogitabis diuitias nec bonas p ſe eſſe nec malas:ſed p inde cẽſeri vt vtemur. multis certe exitiũ pauerũt,multis ſalutẽ. Bonarũ vero artiũ doctrĩa inter ĩdifferẽtia certe nũerari nõ ſolet. Sẽper enĩ & per ſe bonũ quoddã eſt: eoq; nobilius ac melius & oĩ patrimonio pferẽdũ, q hoc bonũ intra nos eſt,diuitiæ extra nos. Quo fit,vt nrm nõ ſit qd tanq̃ alienũ dari & auferri põt: noſtrũ vero certe ac pprie ſit dicẽdũ,qd in aĩo nro poſitũ,nec dare fortuna põt,nec eripere.Qobrẽ ſi quis erit qui hęc tua ſtudia rephendat ac dicat nõ te ideo patriã,parentẽ, ppinquos reliquiſſe extremarũ Galliarũ angulũ petentẽ vt lrĩs operã dares, ſed vt locupletior redires,memẽto itẽ nec te pgre pfectũ eẽ vt meliora cõtẽneres,viliora pferres. Erit igit optimũ tẽpamẽtũ illud qd tibi nõ ſine laude ſequẽdũ cõſtituiſti:vt & negotiis gerẽdis, & lrĩs ita diẽ diuidas vt alteri alterum nõ obſit:qd facile fieri poſſe nemo ſanę mẽtis negabit. Nec te nũc ad antiquorũ exẽpla reuocãdum puto: quorũ plurimi vno eodẽq; die & lectitarũt & ſcripſerũt, & cũ hoſte cõgreſſi ſunt:de moribus noſtrorum temporũ loquor:in quibus Romanos pontifices ipſi vidimus vno eodemq; die religioni & cerimoniis operam dantes,maximorum Regũ ac populorũ audiendis legationibus intentos,ſuper decernẽdis dandiſq; reſpõſionibus conſultãtes,exercitationi ad tuẽdam valetudinẽ corporis indulgentes.Et q̃q̃ his curis animum diſtrahi neceſſe foret,legere tamen ſolitos ac audire legentes. Regẽ ego cognoui & qdẽ ſenẽ multorũ maximorũq; Regnorum adminiſtratione grauatũ multas eodẽ die legationes audientẽ,iiſq; reſpõſa dantẽ, bella mari terraq; gerere,nec venationes negligere,nec vt quidã loq̃bant amores: & tamen his ipſis diebus diſputationes audire ſolitum, nec vlla vnq̃ die a lectione ceſſaſſe. Hæc quũ ita ſint,contẽnendi tibi erunt hi qui dicunt ſine impedimento augendi patrimonii non poſſe doctrinæ operã dare.Quorum vitam ſi aſpexeris, videbis horũ plurimos partim ſomno ac deſidię, ptim cõfabulatiõibꝰ ineptis aliiſq; ludis tãtũ tpis impẽdere:vt ſi ad aĩm & vitę ſuę recogitationẽ redeãt, fateri cogant diẽ & ſtudiis & negotiatiõibus

affatim ſufficere:nec ex eo poſtea parũ ſupereſſe.Tu igitur pro⸗
poſitũ tuũ retine,& vale.Genua.Nonis Nouẽb. MCCCCLVII.

Iacobus Bracelleus generoſo viro Franco Nigrono apud
Lundinum.S.P.D.

TV mihi tuis literis gratias agis quaſi magna mihi debeas ꝙ
Alexandri filii tui curam ſuſceperim,qua & aliquando orna
tius ſcribere condiſcat: & has pulchriores figuras quibus
vtitur curia hęc,aſſueſcat imitari.Ego vt verũ fatear,multo ma
gis debeo iudicio tuo ꝙ eum me eſſe putaſti ſub quo poſſit hic
adoleſcens aliquid proficere.Nam dum hinc cogito quibus parẽ
tibus,q̃ clara familia ortus,inde ingenii ſui pręſtantiam,obtuliſſe
mihi videris non mediocrem laudis materiam:ſi quidem is adole
ſcẽs talis euadat qualem indoles eius pollicetur.Idipſum neq; in
me tantũ poſitum eſt,neq; in te ſolo:ſed in ipſius potius arbitrio.
Supereſt vt ſuam quiſq; ꝓuinciam curet. Tu filium adhorteris
& moneas,& ad amorẽ literarum incendas deſiderium eius. Ego
diligentia ac ſedulitate nõ deſim.Ita fiet vt niſi ſe ipſe deſerat,cũ
tu eum accerſendum ſtatues,reddi tibi filius poſſit aliquanto do
ctior q̃ traditus fuerat.Quod ſi contingat,non ego ex eo minorẽ
voluptatem capiam q̃ tu parens.Inter hęc vale.Genua.XVI.Ca
lendas Nouembris.MCCCCLVII.

Iacobus Bracelleus pręclaro ac doctiſſimo artium &
vtriuſq; iuris Doctori Poetę atq; equiti Domino Ioan
ni Mario Philelpho Ducali conſiliario.S.P.D.

HAud facile dixerim q̃ iocunda fuerit mihi epiſtola tua cũ
ſuauiſſimis metris nuper accepta:quam tanta certe volu⸗
ptate perlegi,quantam ex poeta aliquo percepiſſe non me⸗
mini.Habent enĩ magnã in ſe gratiã & facilitatẽ:habẽt orationẽ
materię perapte inſeruiẽtẽ:& qđ ingenii tui teſtat̃ vbertatẽ,cũ di
uerſa rerũ gñа ſcribẽdo aggrediaris,talẽ te ſingulis exhibuiſti vt
qđnã aptiꝰ executꝰ ſis:iudicari vix poſſit.Ex his clariſſimo Prĩcipi
noſtro ſua reddidi:a quo te magni haberi nõ dubito:cũ oẽs ſoleat

qui virtute aliqua prædití ſunt,& amare & magnifacere.Nõ pu to tamen eum eſſe reſcripturum tibi, ꝙ moris ſui non eſt pro eiuſmodi laudibus ſcripto reſpondere.Quod iubes Cebę & Laurentio Grammatico ſuas literas mitti, facile impletum eſſet ſi vllæ in faſciculo inuentæ fuiſſent.Sed aut ſoluto eo ſubtractæ ſunt aut quod potius arbitror,non adiectæ.Tu qd rei ſit probe iudicabis.Curaui tamen vt epiſtolam cum carminibus ipſis Ceba legeret,vt voluptatis quoq; mecũ particeps fieret. Hæc hactenus:& interim vale. Genua. VII.Calendas Maias.MCCCCLVII.

Iacobus Bracelleus Domino Baptiſtæ de Grano.

MAgna me affecit epiſtola tua voluptate,proponentem mihi ante oculos quanta fuerit animi tui lætitia,cum nuper ex longinqua peregrinatione rediens,immiti certe ac formidoloſo tempore vxorem dulceſq; natos,ſoſpes ſoſpites complexus es:quoq; illi affectu maritum ac parentem ab extremis Galliarum partibus reuertentem rebus certe ac prudentiſſime geſtis laudibus,honoribus accumulatum acceperint. Hæc & eiuſmodi cogitans,audeo dicere omnium te laborum quos vel externas regiones peragrãdo, vel cogitando aut ſcribendo:vel dum reipub. caues diſceptãdo,& cõtendẽdo animo aut corpore pertuliſti:amplam ea die mercedem conſecutum eſſe.Et q̃q̃ cõfidebam res noſtras conſilio ac prudentia tua ita compoſitum iri vt nullius alterius opera rectius componi poſſent:ac fore vt Rex ille maximus ac pręcellentiſſimus tuas & collegarum tuorum virtutes admiratus:vos non niſi donatos & honoratos ab ſe dimitteret:hæc inquam & eiuſmodi q̃q̃ prouidebam,tamen intereſſe cenſeo tantũ quantum inter incertam futuri ſpem & rem certã intereſt.Quæ omnia cum vel ex te vel ex alio diſtinctius ſuo ordine cognouero incredibili erunt voluptati.Accepi præterea,ſi neſcis,ab filio epiſtolam:quem Auenione ſubſtitiſſe tuo vel cõſilio vel aſſenſu magnopere gaudeo. In eam enim ſententiam diſcedenti a me mãda

ta dederam:quæ excepto ſemper iure atq; imperio quod te in eũ habere ęquum eſt,ſeruari cupiebam.Cum eum apud me laudas: facis tu quidem id quod ſolent qui amant.Ego vero neſcius non ſum plus æquo credulos eſſe in laudes filiorum parentes : & tamen non erit qui perſuadeat mihi quicq̃ ab eo laude dignum geri potuiſſe,niſi quantum ſub te didicit.Dedi igitur Tyroni filio clarum ducem:quem ſi imitari ſtuduit,hoc in eo vnum laudandum eſſe facile concedam.Q; autem in mittenda ad me eius epiſtola te ſuſpicer negligētiorem fuiſſe,tantũ abeſt : vt etiam mirer eam per auia & inacceſſa hoc tempore loca ad me vſq; penetrare potuiſſe.Hæc hactenus.Spectatiſſimo compatri meo ſororio tuo Ioanni me commendatum fieri magnopere cupio : non ignarus ſi me meaq; : quæ tibi a patre hæreditaria relicta ſunt : nunc de ferã tibi:leptiſſime a me fieri.Tu poſt maximos animi corporiſq; labores cura vt valeas.Ex Cereſola villa Rapali. MCCCCLVIII. Duodecimo Calendas Septembris.

Iacobus Bracelleus eloquenti ac doctiſſimo adoleſcenti Leonardo Griſo apud Mediolanum.

OBlectauit me maiorem in modum epiſtola tua doctiſſime vir,adeo vt non ſępius a te percenſę ſint ſyllabę,pedes,tempora,q̃ a me tota lecta eſt.Habent enim verſus ipſi eam facilitatem & gratiam,vt ſiquis eos Ouidianis intermiſceat,non facile diſcernat vtri tui,vtri illius ſint.Quos cũ admirarer,& quibus æquum eſt laudibus attollerem,magis inquit audiẽrum quidam:& laudabis & admiraberis ſi ſcias hunc adoleſcentem eſſe nondum duodeuiginti annos egreſſum.Id cum audiſſem , cœpi mecum ipſe cogitare:veram illorum opinionem videri qui putant pleroſq; potuiſſe inueniri Virgilios,ſi pleriq; nobis contigiſſent Auguſti.Cœlorum enim motus vim ſuam obtinere: & quãtum in creandis ſublimibus ingeniis potuere,tantum etiam nũc poſſe.Ego vt ea quæ de ſiderum influxu loquuntur,facile confi-

tear,primum ac præcipuum hominis auxilium ab ſeipſo petendum puto:maximũq; in rebus humanis eſſe vt ſibi homo præſto ſit,nec ſeipm̃ deſerat:cũ certo ſciat quę fortuna dare põt & eripere,quædam aliquando contingere,quæ etſi inter magna hominis auxilia numerari queant,cum eo tamen qd̃ in nobis & intra nos eſt,nullo modo cõferenda eſſe.Ita & ſine Auguſto cœleſtis illa vis ingenii Virgiliani nunq̃,vt mihi ipſe perſuadeo,latere potuiſſet. Quare mi Leonarde perge vt cœpiſti: nec maius ab alio quoq̃ auxilium expecta,q̃ a teipſo.Agnoſce pręſtantiam ingenii: idq; excole ac foue,maximumq; nefas puta ſi ampliſſimi animi tui bonum ipſe neglexeris.Quod ſi annitaris & incũbas,teq; his ſtudiis literarum dederis quæ nos ad bene beateq; viuendum inuitant,confido fore vt cito nomen tuum inter præclaros viros annumeremus:nec laudes tuas verbis ſatis æquare valeamus.Vale.Genuę quinto idus maias.MCCCCLIX.

Clariſſimo iuris interpreti Domino Ioanniiacobo Ricio apud Ticinum Antonius Bracelleus.S.P.D.

CVm & humanitatem tuam in omnes & affectum in me tuũ probe exploratum habeam,nunq̃ vel tarditatem vel raritatem tuam in ſcribendo accuſaturus ſum. Præcognitæ ſunt enim mihi ingentes illę occupationes tuæ:quæ faciunt vt ſępenumero propinquis,amicis,& tibiipſi deeſſe cogaris. Me cũ tale nihil excuſet,hoc profecto maxime excuſabilem facit,q; q̃q̃ mutuo ſcribendi officio incredibilem quãdam voluptatem percepturus forẽ:contineo tamẽ me,ne cumulo negotiorum tuorum acceſſio fiant literæ meæ.Reuerſus ad nos doctiſſimus vir Dionyſius noſter:magna nos affecit voluptate:præſertim cum teſtimonio tuo talis ſit qualem eum & optauimus & ariolati ſumus . Erit quidem fructus doctrinæ penes eum & paucos amicorum,voluptas penes multos:laus & gloria penes te:a quo qui volunt tales ad nos remittuntur.Summula pecuniæ tuæ quæ domino parenti

meo aſſignata dudum fuit,maturuit tandem,& nihil pręter iuſſa expectat tua.Cæterum q̃q̃ probe ſcio nihil in tuis ædibus deſiderari ſolere quod vel Europa noſtra gignat,vel tranſmarina regna emittere ſoleant,in aliquod tamen ieiuniorum leuamen mitto generoſitati tuæ corbem vnum fune colligatum ,cum inſcriptione tui nominis:& in eo ſacculos nucum Gręcarũ & vuę paſſæ ex Malacha aduectarum:ac ſeorſum cupam ſiue(vt vulgo loquimur) Barrile oleatũ Gadibus collectarum.Hæc vt cõfido trãdet tibi Gabriel Garretus Genuenſis,id vt faciat a me rogatus. Quæ ſi ſtomachus faſtidiet tuus,nobilis ac pudiciſſima coniunx tua Colũbina inter ieiunantes mulieres tanq̃ peregrinũ obſoniũ diſtribuat. Ea cum tu acceperis curet aliquis tuorũ me ſuis literis certiorem reddere,vt ſciam qua fide cõuecta,quaq; integritate ad te poſtea miſſa ſint.Interim doctiſſime præceptor & pater vale.Genua.vltima die Februa.MCCCCLX.

Finis.XXX.elegantium epiſtolarum ab ex
cellentiſſimo viro Iacobo Bracel
leo Genuenſium,
ſecretario aut
ſcriptarum
aut dicta
tarũ.

In ædibus Aſcenſianis.Anno.MDXX.ad Nonas Auguſti.

Exemplum tabulę vetuſtiſſimę

Anno.M.D.VI.inuenta eſt in agro Genuẽſi miliario prope
vrbẽ Decimo Tabula ænea quadrata, quantitatis duorum
palmorum ferme, in qua literis maiuſculis Scalpello inciſis
ſcriptũ eſt quantũ infra. Seruatur vero tabula in tẽplo Di-
ui Laurentii Genuę iuxta Sacellum Diui Io. Baptiſtę.

Q.M.Minutieis Q. F. Rufeis, de controuorſieis inter Genuateis
& Veiturios in re praeſente cognouerunt, & coram inter eos, cõ
trouorſias cõpoſeiuerunt, & qua lege agrum poſſiderent, & qua
fineis fierẽt, dixſerunt eos fineis facere, terminosque ſtatui iouſſe
runt Vbei ea facta eſſent, Romam corã venire iouſſerunt. Romae
coram ſententiã ex Senati cõſulto dixſerũt eidib. Decemb. L. Cae
cilio. Q. F. Q. Muutio. Q. F. Cos. Qua ager priuatꝰ caſteli Veitu-
riorũ eſt: quem agrũ, eos vendere, heredẽque ſequi licet: is ager
vectigal nei ſiet. Langantium fineis agri priuati ab riuo infimo q
oritur ab fõtei in Manicelo ad flouium Edem, ibi terminꝰ ſtat,
inde flouio ſuſum vorſum in flouium Lemurim, inde flouio Le-
muri ſuſum vſque ad riuom Comberane, inde riuo Cõberanea
ſuſum vſquae ad conuallem Caepriemam, ibei termina duo ſtãt
circũ viã Poſtumiam. Ex eis terminis recta regione in riuo Ven
dupale, ex riuo Vendupale in flouium Neuiaſcam. inde dorſum
flouio Neuiaſca in flouium Procoberam, inde flouio Procobera
deorſum vſquae ad riuom Vinelaſcã infumũ. ibei terminus ſtat.
inde ſurſum riuo recto Vinelaſca, ibei terminus ſtat, propter viã
Poſtumiam, inde alter trans viam Poſtumiam terminus ſtat. Ex
eo termino quei ſtat trans viam Poſtumiam recta regione in fon
tem in Manicelum, inde deorſum riuo quei oritur ab fontei in
Manicelo ad terminum quei ſtat ad flouium Edem agri Poplici,
quod Langenſes poſident. Hiſce finis videntur eſſe, vbei con-
fluont Edus & Procobera, ibei terminus ſtat. inde Ede flo-
uio ſur, ſuorſum in montem Lemurino infumo, ibei termi-
nus ſtat. Inde ſurſum vorſum iugo recto monte Lemurino, ibei
terminus ſtat, inde ſuſum iugo recto Lemurino, ibi terminꝰ ſtat

In mõte Procauo inde ſurſum iugo recto in montẽ Lemurinum ſummũ,ibi terminus ſtat.Inde ſurſum iugo recto in caſtelũ quei vocitatuſt Alianꝰ, ibei terminus ſtat. Inde ſurſum iugo recto in mõtẽ Iouentionẽ,ibi terminꝰ ſtat. Inde ſurſum iugo recto in mõtem Apeninũ quei vocatur Boplo,ibei terminus ſtat. Inde Apeninum iugo recto in montẽ Tuledonem, ibei terminus ſtat. Inde deorſum iugo recto in flouiom Veraglaſcam in montẽ Berigiemam infumo,ibi terminus ſtat.Inde ſurſum iugo recto in montẽ Prenicum,ibi terminus ſtat.Inde dorſum iugo recto in flouium Tulelaſcã,ibi terminus ſtat.Inde ſurſum iugo recto Bluſtiemelo in mõtẽ Claxelũ, ibi terminus ſtat. Inde deorſum in fontẽ Lebriemelum:ibi terminus ſtat.Inde recto riuo Eniſeca in flouiũ Porcoberam,ibi terminus ſtat.Inde deorſum in flouiom Porcoberam, vbei cõflouont flouii Edus & Porcobera,ibi terminus ſtat, quem agrum Poplicum iudicamus eſſe. eum agrum Caſtelanos Langenſes Veiturios poſidere fruique videtur oportere.Pro eo agro vectigal Langenſes Veituris in Poplicum Genuã dent,in annos ſingulos.VIC.N.cccc.Sei Langenſes eã pequniã nõ dabũt,neque ſatiſfacient,arbitratuu Genuatiũ,qđ per Genuẽſes mora nõ fiat: quo ſetius eã pequniã accipiant.Tum quod in eo agro natũ erit frumenti partẽ vicenſumã,vini partẽ ſextã,Langenſes in poplicum Genuã dare debento in annos ſingulos quei intra eos fineis agrum poſedet Genuas aut Veiturius,quei eorum poſedeit. K. Sextil.L.Caecilio.Q. Muutio Cos. ita poſidere, colereque liceat eus quei poſidebunt vectigal Langenſibus pro portione dent: ita vti ceteri Langenſes qui eorum in eo agro agrum poſidebunt fruenturque. Praeterea in eo agro ni quis poſideto niſi de maiore parte Langenſium Veiturorum ſententia, dum ne alium intromittat niſi Genuatem aut Veiturium colendi cauſa. Quei eorum de maiore parte Langentium Veiturium ſententia ita non parebit, is agrum nei habeto niue fruimino. Quei ager cõpaſcuos erit,in eo agro quo minus pecuaſcere Genuates Veituriosque liceat ita vtei in cetero agro Genuati compaſcuo, ni

quis prohibeto, niue quis vim facito, neiue ꝓhibeto quo min⁹ ex eo agro ligna materiãque ſumant vtanturque. Vectigal anni pri mi K Ianuaris ſecundis Veituris Langenſes in poplicũ Genuã dare debento. Quod ante K Ianuaris primas Langenſes fructi ſunt eruntque, vectigal inuiti dare nei debẽto. Prata quae fuerũt proxima foenificei. L. Caecilio. Q. Muutio Cos. in agro poplico, quem Vituries Langenſes poſident, et quem Odiates, et quem Dectunines, & quẽ Cauaturines, & quẽ Mentouines poſident: ea prata inuiteis Langenſibus, & Odiatib⁹, & Dectuuinebus, & Cauaturines, & Mentouines, quẽ quiſq; eorꝫ agrũ poſidebit, inuitis eis ni quis ſicet, niue paſcat, niue fruatur. Sei Langẽſes aut Odiates, aut Dectunines, aut Cauaturines, aut Mentouines, malẽt in eo agro alia prata inmittere, defendere, ſicare, id vti facere liceat, dum ne ampliorem modũ pratorũ habeãt quam ꝓxuma aeſtate habuerunt, fructique ſunt Vituries. Quei cõtrouorſias Genuenſium ob iniourias iudicati aut damnati ſunt, ſei quis in vinculeis ob eas res eſt, eos omneis ſoluei mittei liberique Genuenſes videtur oportere ante Eid⁹ Sextilis primas. Sei quoi de ea re iniquom videbitur eſſe, ad nos adeãt primo quoque die, & ab omnib⁹ cõtrouerſis. Et. hono. publ. Li. Leg. Moco. Meticanio. Meticoni. F. Plãcus Peliani Pelioni. F. W

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Dephenſum eſt, in locis. XVIII. quos hic annotauimus, au ctorẽ tabulę variare, & mõ vti vno illorũ, mõ alio. Nã aliqñ dicit Procobera, aliqñ Porcobera, & ſic de aliis: cũ tñ lrę ſint oẽs maiuſculę ac Scalpello in æs inciſæ.

Quei	qui	Flouium	Flouiom	Veituriorũ	Veiturũ.		
Dorſũ	deorſũ	Procobera	Porcobera	Fontei	fonte.		
Suſum	ſurſum	Poſedet	Poſedeit	Vtei	vti		
Ibei	ibi	Lãgentiũ	Langenſium	Nei	ni		
Veituries	Vituries	Inuiteis	inuitis	Sei	ſi		
Infumo	infimo	Riuom	riuum				
Controuorſieis	controuerſis.						